

ANALIZA POSLOVANJA PRIVREDNIH SUBJEKATA U FEDERACIJI BiH 2018.

S A D R Ž A J

UVOD	2
SAŽETAK	4
1. MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE	7
1.1. Makroekonomska kretanja u EU i okruženju u 2017. i 2018. godini.....	7
1.2. Makroekonomska kretanja u FBiH u 2017. i 2018. godini.....	7
2. OSNOVNI FINANSIJSKI REZULTATI PREDUZEĆA U FBiH	9
2.1. Broj preduzeća i broj zaposlenih	9
2.2. Finansijski rezultati.....	10
2.3. Struktura ukupnih prihoda i rashoda.....	12
2.4. Stanje imovine i izvora sredstava.....	14
2.5. Odabrani relativni pokazatelji uspješnosti sektora u FBiH	15
2.5.1. Analiza likvidnosti preduzeća.....	17
3. ANALIZA POKAZATELJA USPJEŠNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA U FBiH PO PODRUČJIMA DJELATNOSTI	21
3.1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov.....	21
3.2. Rudarstvo	23
3.3. Prerađivačka industrija.....	25
3.4. Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	27
3.5. Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	29
3.6. Građevinarstvo.....	31
3.7. Trgovina.....	33
3.8. Prevoz i skladištenje	35
3.9. Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	37
3.10. Informacije i komunikacije	38
3.11. Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	40
3.12. Poslovanje nekretninama.....	42
3.13. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	43
3.14. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	45
3.15. Obrazovanje	47
3.16. Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite	48
3.17. Umjetnost, zabava i rekreacija	50
3.18. Ostale uslužne djelatnosti	52
ZAKLJUČAK	54
DODATAK	56
1. Definicija indikatora i metodologija izračuna.....	56
2. Pregled Tabela	58

UVOD

Analiza performansi poslovnih subjekata u ekonomiji jedne zemlje po sektorima i granama je važna odrednica u osmišljavanju i realizaciji koncepcije budućeg razvoja. Mjerama adekvatne industrijske politike i mjerama poticaja države, osigurava se održivi ekonomski razvoj. Kao krajnji cilj nameće se ostvarivanje okvira za pružanje dalje podrške sektorima/djelatnostima i stvaranje čvršćih oslonaca za povećanje buduće konkurentnosti sektora, kako na nivou BiH i FBiH, tako i na regionalnom nivou. Slijedom toga, predmet Analize u nastavku je:

- pregled makroekonomskih kretanja u FBiH i BiH u 2017. i 2018. godini,
- analiza ključnih finansijskih obilježja poslovanja preduzeća tokom perioda 2014. - 2018. godina, trendova i dinamike rezultata uspješnosti poslovanja preduzeća (privrednih subjekata) na nivou FBiH, kao i po područjima ekonomske aktivnosti (sektorima), sa posebnim osvrtom na likvidnost;
- zaključna razmatranja i preporuke sa ciljem unapređenja poslovanja i jačanja konkurentnosti preduzeća u FBiH.

Analiza makroekonomskih kretanja obuhvata pregled najvažnijih makroekonomskih indikatora za 2017. i 2018. godinu.

Analiza dinamike finansijskih rezultata za 18 područja djelatnosti napravljena je za petogodišnji period 2014. - 2018. godina, s posebnim akcentom na ocjenu stanja u 2018. godini. U analizu su uključena preduzeća (pravna lica – privredni subjekti) koja su, u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji u FBiH, predala svoje godišnje finansijske izvještaje ovlaštenoj instituciji osnovanoj posebnim zakonom (FIA), koja obavlja kontrolu i obradu finansijskih izvještaja, te vodi Jedinostveni registar finansijskih izvještaja. U analizu nisu uključena pravna lica iz bankarskog sektora, te sektora osiguranja i reosiguranja. Takođe, iz analize su isključena područja javne uprave i odbrane, obaveznog socijalnog osiguranja, djelatnosti domaćinstava, kao i vanteritorijalne organizacije i tijela.

U analizu su uključena slijedeća područja (sektori), prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti BiH iz 2010. godine (KD BiH 2010):

Područja djelatnosti	Broj preduzeća u 2018. godini
A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	693
B – Vađenje ruda i kamena	140
C – Prerađivačka industrija	3726
D – Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	184
E – Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	231
F – Građevinarstvo	1.672
G – Trgovina	7.549
H – Prijevoz i skladištenje	1.451
I – Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	845
J – Informacije i komunikacije	925

K – Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	117
L – Poslovanje nekretninama	870
M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	2.507
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	887
P – Obrazovanje	372
Q – Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	318
R – Umjetnost, zabava i rekreacija	180
S – Ostale uslužne djelatnosti	275

Analiza poslovanja privrednih subjekata pruža informacije o prihodima, rashodima, dobiti, gubicima, imovini i izvorima finansiranja privrednih subjekata, u skladu sa računovodstvenim standardima koji su se primjenjivali u izvještajnoj godini. U prvom dijelu su detaljnije analizirani ključni pokazatelji imovinsko-finansijskog stanja i uspješnosti preduzeća u FBiH u cjelini, a potom se, na temelju dostupnih podataka, izračunavaju i interpretiraju relativni pokazatelji zaduženosti, opremljenosti, finansiranja, aktivnosti i učinkovitosti po područjima djelatnosti. Struktura i analitički izrazi izračunavanja relativnih pokazatelja rađeni su na nivou FBiH, kao i po sektorima u tabeli Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u područjima od A do S za razdoblje od 2014. do 2018. godine. Ove tabele se nalaze u dodatku 2. ovog dokumenta.

Sve analize koje slijede u nastavku se temelje na godišnjim finansijskim izvještajima preduzeća. Bez obzira što se pojedini podaci koje smo koristili (podaci – FIA-e) ne slažu u potpunosti sa statističkim podacima, smatramo da ova analiza doprinosi razumijevanju problema u poslovanju privrednih subjekata u FBiH.

SAŽETAK

2018. godina obilježena je kao godina umjerenog ekonomskog rasta zemalja EU i regiona. U EU je zabilježen rast realnog BDP-a za 2,5%, a u zemljama regije se kretao između 2,8% (u Hrvatskoj) do 5,1% u Crnoj Gori. Federacija BiH u 2018. godini, iako iznad prosjeka EU, i dalje bilježi nedovoljno visoku stopu realnog rasta BDP-a (3,6%¹) i zbog toga se nije značajnije približila stepenu razvoja zemalja regije i EU.

Po stopi zaposlenosti od 40,7% (metodologija ankete o radnoj snazi)², i stopi anketne nezaposlenosti od 19,2%, Federacija BiH je znatno lošija u odnosu na zemlje regije, a naročito u odnosu na razvijene zemlje EU.

Prema podacima FIA-e, broj preduzeća koji su predali svoje finansijske izvještaje je u stalnom porastu i u 2018. godini je iznosio 22.952. U preduzećima koja su predala finansijske izvještaje, broj zaposlenih takođe pokazuje trend rasta i u 2018. godini je povećan za 3,9% i iznosi 356.405.

Ostvareni ukupni prihodi na nivou FBiH su za 3,5% viši, dok je neto čista dobit preduzeća (1.965,5 mil. KM) za 2,7% niža u odnosu na 2017. godinu.

Udio ostvarenih prihoda od izvoza u ukupnim prihodima u izveštajnom periodu se povećao za 0,6 p.p. i iznosi 16,3%, dok je nominalno povećanje ovih prihoda 7,8%. Kao i prethodnih godina, u 2018. godini najviše prihoda od prodaje na stranom tržištu ostvareno je u području prerađivačke industrije (66,8% ukupnih prihoda od izvoza), trgovine (9,2%), te u području stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti (6,3% od ukupno ostvarenih prihoda od izvoza).

Od ukupno 18 analiziranih područja djelatnosti, u izveštajnoj godini čista neto dobit je ostvarena u 17 područja, dok je čisti neto gubitak ostvaren samo u području rudarstva – B (65,1 mil. KM). Najveća neto čista dobit u 2018. godini ostvarena je u području trgovine (785,0 mil.KM ili 39,9% ostvarene ukupne neto čiste dobiti u FBiH), području prerađivačke industrije (439,0 mil.KM ili 22,3%), te građevinarstvu (186,6 mil.KM ili 9,5%).

U većini sektora i dalje je evidentan nizak stepen tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)³, iako je u mnogim od njih zabilježeno poboljšanje. U prosjeku za FBiH, u 2018. godini koeficijent tekuće likvidnosti je nešto pogoršan u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 1,19 (u 2017. godini iznosio je 1,21). Kod 68,8% ukupnog broja preduzeća u FBiH koeficijent tekuće likvidnosti je manji od 2 (granična vrijednost iznad koje se smatra da je privredni subjekat likvidan), dok je kod 40,5% preduzeća ovaj koeficijent manji od 1, što je itekako zabrinjavajući podatak. Od analiziranih područja, jedino finansijske djelatnosti (K), energija (D), umjetnost i rekreacija (R), te informacije i komunikacije (J) imaju zadovoljavajući koeficijent likvidnosti (3,00, 2,54, 2,32 i 2,09 respektivno), dok je u ostalim područjima ovaj

¹ Prvi rezultati Federalnog zavoda za statistiku.

² Metodološke postavke Ankete zasnivaju se na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (International Labour Organization - ILO) i zahtjevima Statističkog ureda EU (European Statistical Office – EUROSTAT), čime je osigurana međunarodna uporedivost podataka u domeni statistike rada. Stopa zaposlenosti se računa kao odnos broja zaposlenih (15-64) i radno sposobnog stanovništva (15-64).

³ Vrijednosti indikatora date su u tabelama u dodatku 2. ovog dokumenta, a metodologija izračuna je navedena u dodatku 1. dokumenta.

koeficijent znatno niži. Kod područja djelatnosti u kojima je registrovan najveći broj preduzeća i zaposleno najviše radnika, koeficijent tekuće likvidnosti je nizak (1,29 u području trgovine i 1,18 u području prerađivačke industrije). Uz to, struktura tekuće imovine je relativno nepovoljna zbog visokog učešća zaliha (kao najmanje likvidnog oblika tekuće imovine) u odnosu na ostale oblike tekuće imovine (43,4% kod trgovine i 41,7% kod prerađivačke industrije). Na slabu likvidnost dodatno negativno utiče i relativno veliki broj dana naplate potraživanja (55 dana kod trgovine i 74 dana kod prerađivačke industrije).

Broj dana naplate potraživanja u prosjeku na nivou FBiH u 2018. godini je isti kao i prethodne godine (71 dan), i još uvijek je vrlo visok, što stvara dodatne poteškoće preduzećima u održavanju stabilnog poslovanja.

Prosječan koeficijent zaduženosti, mjerjen odnosom ukupnih obaveza i ukupne imovine, na nivou FBiH u 2018. godini iznosio je 0,45, što je nešto lošiji rezultat u odnosu na prethodnu godinu (0,42), ali i dalje blizu granice prihvatljivosti od 0,5. Iz prikazane tabele je vidljivo da najveći koeficijent zaduženosti imaju preduzeća iz područja finansijskih djelatnosti (0,74) i građevinarstva (0,57), dok su najmanje zadužena preduzeća iz područja poljoprivrede (0,21), energije (0,18), snabdijevanja vodom i ekologije (0,18), te informacija i komunikacija (0,27).

Evidentno je da se privreda FBiH susreće sa problemom sistemske nelikvidnosti, kojem negativno doprinosi rastući javni dug, kako unutrašnji, tako i vanjski, visoka porezna i administrativna opterećenja privrede, te visoke kamatne stope i ograničen pristup kreditnim sredstvima. Dugoročne posljedice su smanjenje investicija, nemogućnost kreiranja novih radnih mjesta, slabljenje konkurentnosti domaćih firmi, nedovoljan rast izvoza, te smanjenje produktivnosti, što značajno usporava privredni rast i razvoj.

U cilju prevazilaženja problema privrede, te stvaranja stimulativnijeg poslovnog ambijenta, predlažemo slijedeće mjere:

- Olakšati poziciju privrede smanjenjem fiskalnih i parafiskalnih nameta, sa ciljem jačanja konkurentne pozicije domaće privrede, vodeći računa da ne dođe do poremećaja u javnoj potrošnji (neutralan princip uz povećano oporezivanje imovine i potrošnje),
- Izmjene zakona o bankama, kako bi se dokinuo trenutni monopolski položaj banaka u prikupljanju štednje i proširio krug finansijskih institucija koje mogu kreditirati privredne subjekte,
- Pojednostaviti proceduru i način plaćanja poreskih obaveza (smanjiti broj naloga za plaćanje), sa ciljem smanjenja troškova poslodavaca,
- Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove, broj koraka i broj dana za osnivanje privrednih subjekata,
- Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove i rokove za dobijanje urbanističkih, građevinskih, energetske i drugih dozvola, sa ciljem stimulisanja investicija,

- Unutar programa Razvojne banke obezbijediti kredite za likvidnost sa rokom otplate između 3 i 5 godina za zdrava preduzeća sa problemom nelikvidnosti, tako da se pretvaranjem kratkoročnih obaveza u dugoročne relaksira novčani tok preduzeća,
- Uspostaviti i zakonski urediti sistem multilateralnih kompenzacija i cesija, kao načina međusobnog izmirivanja potraživanja po uzoru na Republiku Srpsku, Hrvatsku i Sloveniju. Ovakvo rješenje je važno jer će smanjiti unutarnji dug u FBiH,
- Donošenje Zakona o kreditnim unijama po uzoru na Hrvatsku, kako bi se omogućilo produbljivanje finansijskog tržišta, osnivanje kreditnih zadruga, povećala konkurencija na strani ponude kredita, smanjila cijena kapitala i povećao pristup finansijskim sredstvima poslovnih subjekata,
- Razvijati alternativne izvore finansiranja i sistema obezbjeđenja potrebnih kolaterala za pristup kreditima preduzećima različitog stepena razvoja (garantni fondovi, biznis anđeli⁴, fondovi rizičnog kapitala i sl.),
- Ubrzati aktivnosti na razvoju sistema osiguranja kvaliteta, te jačati saradnju, uklanjati barijere i ostvarivati standarde koji su traženi od strane EU.
- Unaprijediti zakonski okvir, kojim bi se stvorile pretpostavke za razvoj primarnog i sekundarnog tržišta kapitala, što će omogućiti svim privatnim kompanijama i kompanijama sa učešćem državnog kapitala lakše prikupljanje sredstava za njihov razvoj preko tržišta kapitala,

Realizacijom navedenih mjera smanjio bi se nivo opšte nelikvidnosti privrede sa pozitivnim efektima na povećanje investicija, povećanje konkurentnosti preduzeća, povećanje zaposlenosti, te povećanje izvoza, što bi na kraju dovelo do ubrzanijeg privrednog razvoja i povećanja životnog standarda građana.

⁴ Biznis anđeli su uspješni poduzetnici ili iskusni voditelji preduzeća koji finansiraju start-up projekte visokog rizika na način da ulaze u vlasnički udio, i pružaju potrebnu pomoć u daljem razvoju i komercijalizaciji projekta.

1. MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE

1.1. Makroekonomska kretanja u EU i okruženju u 2017. i 2018. godini

U EU u posljednje dvije godine, prema podacima Eurostat-a, zabilježen je umjeren rast realnog BDP-a za 2,5% u 2017. godini i za 2,3% u 2018. godini. U zemljama sa kojima Bosna i Hercegovina ima najveći obim vanjsko-trgovinske razmjene zabilježen je nešto viši rast BDP-a u odnosu na EU. Tako je u Njemačkoj u 2017. godini ostvaren realni rast BDP-a za 2,2%, odnosno 2,8% u 2018. godini. U Sloveniji je ostvaren realni rast za 4,9% u 2017. i 4,5% u 2018. godini. Austrija je takođe u 2018. godini ostvarila realni rast BDP-a za 2,6%.

Od zemalja regiona, Hrvatska je ostvarila realni rast po stopi od 3,0% u 2017. i 2,8% u 2018. godini, Srbija 2,0% u 2017. i 4,4% u 2018. godini, te Crna Gora 4,7% u 2017. godini, odnosno 5,1% 2018. godini.

Stopa zaposlenosti u 2018. godini, prema metodologiji Ankete o radnoj snazi (ILO i Eurostat) u prosjeku za EU iznosi 68,6%, što je više za 2 p.p. u odnosu na prethodnu godinu. U regionu, najveću stopu zaposlenosti u 2017. godini ima Slovenija (71,1%), Hrvatska (60,6%) i Srbija (58,8%).

U zemljama EU nastavljen je trend smanjenja stope nezaposlenosti. Prema podacima Eurostata, prosječna stopa nezaposlenosti EU28 je u 2018. godini niža za 0,8 p.p. u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 6,8%. U Njemačkoj, stopa nezaposlenosti iznosi 3,4%, u Austriji 4,9%, te u Sloveniji 5,1%.

I u zemljama okruženja zabilježen je trend smanjenja stope anketne nezaposlenosti. U Hrvatskoj je u 2018. godini stopa nezaposlenosti iznosila 8,4%, što je niže za 2,7 p.p. u odnosu na prethodnu godinu. U Srbiji stopa nezaposlenosti iznosi 12,7% (niže za 0,8 p.p. u odnosu na 2017.), dok u Crnoj Gori stopa nezaposlenosti iznosi 15,2% (0,9 p.p. niža u odnosu na 2017. godinu).

Obzirom da su Njemačka, Italija, Hrvatska, Austrija i Slovenija prvih pet izvoznih tržišta i da se gotovo 60% od ukupnog izvoza BiH izvozi u ove zemlje, fokus izvoznih i ekonomskih mjera Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine treba svakako usmjeriti na osiguranje sistema osiguranja kvaliteta, te jačanje saradnje, uklanjanje barijera i ostvarivanje standarda koji su traženi od strane EU.

1.2. Makroekonomska kretanja u FBiH u 2017. i 2018. godini

Prema prvim rezultatima Federalnog zavoda za statistiku, BDP Federacije BiH u 2018. godini iznosi 21.946 miliona KM, što je za 6,8% više u odnosu na 2017. godinu. Stopa realnog rasta iznosi 3,6%.

Stopa zaposlenosti, prema metodologiji Ankete o radnoj snazi (ILO i EUROSTAT), u Federaciji BiH u 2018. godini iznosi 40,7%, što je na nivou prethodne godine. U poređenju sa EU i zemljama okruženja, FBiH ima najmanju stopu zaposlenosti.

Stopa registrirane nezaposlenosti, mjerena odnosom broja nezaposlenih (registriranih u Federalnom zavodu za zapošljavanje – FZZZ) i radne snage (zaposleni+nezaposleni registrirani u FZZZ), u 2018. godini iznosi 39,2%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu za 2,3 p.p. Stopa anketne nezaposlenosti u FBiH u 2018. godini iznosi 19,2% (takođe predstavlja odnos broja nezaposlenih i radne snage). Ipak, ova stopa je 2,8 puta viša od stope nezaposlenosti EU28 (6,8%)⁵, i znatno viša od zemalja okruženja (Hrvatska 8,4%, Slovenija 5,1%, Srbija 12,7%, Crna Gora 15,2%).

Prosječna neto plata po zaposlenom radniku u FBiH u izvještajnoj godini iznosi 889 KM, što je za 3,4% više u odnosu na prethodnu godinu.

Opšti nivo cijena u FBiH, mjeran indeksom potrošačkih cijena, u periodu od 2013. do 2016. godine bilježi pad, dok je u 2017. godini zabilježena inflacija (rast cijena) u procentu od 1,7%, i u 2018. godini u procentu od 1,6%. Posmatrano po stavkama, najveći rast cijena u 2018. godini zabilježen je kod cijena prijevoza (8,5%), te alkoholnih pića i duhana (7,3%), dok je najveći pad cijena zabilježen kod odjeće i obuće (7%).

Što se tiče vanjsko-trgovinskog poslovanja, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u FBiH je u 2018. godini ostvaren izvoz u iznosu od 7.912 mil. KM što je za 9,0% više u odnosu na isti period prethodne godine, dok je uvoz u istom periodu iznosio 13.267 mil. KM, odnosno za 6,6% više nego u 2017. godini. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 59,6%, i viša je u odnosu na 2017. godinu za 1,3 p.p.

Kretanje kamatnih stopa na kratkoročne i dugoročne kredite privredi posljednjih nekoliko godina pokazuju trend opadanja. Ponderisana prosječna efektivna kamatna stopa (prosjeak na nivou bankarskog sistema u FBiH) na kratkoročne kredite privredi u izvještajnoj godini iznosila je 2,84%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu za 0,49 p.p. Ponderisana prosječna efektivna kamatna stopa na dugoročne kredite privredi je u 2018. godine iznosila 3,91%, za 0,42 p.p. je niža u odnosu na prethodnu godinu.⁶

⁵ Metodološke postavke Ankete zasnivaju se na preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (International Labour Organization - ILO) i zahtjevima Statističkog ureda EU (European Statistical Office – EUROSTAT), čime je osigurana međunarodna uporedivost podataka u domeni statistike rada.

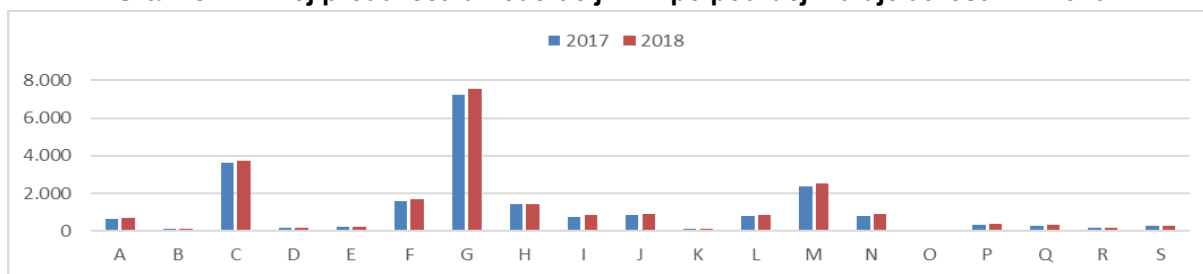
⁶ Federalna agencija za bankarstvo (april, 2018), Informacija o subjektima bankarskog sistema u FBiH na dan 31.12.2017. godine, preuzeto sa https://www.fba.ba/images/Publikacije_Banke/informacija_o_subjektima_bank_sist_fbih_31_12_2017.pdf

2. OSNOVNI FINANSIJSKI REZULTATI PREDUZEĆA U FBiH

2.1. Broj preduzeća i broj zaposlenih

U 2018. godinu FIA-i je svoje godišnje finansijske izvještaje predalo ukupno 22.952 preduzeća iz oblasti privrede (obuhvaćena ovom analizom⁷), za 872 preduzeća više nego prethodne godine. Značajno povećanje broja predatih izvještaja najvećim dijelom je rezultat poduzetih mjera FIA-e na povećanju discipline preduzeća koja do sada nisu predavala godišnje finansijske izvještaje. Najveći broj preduzeća u izvještajnoj godini odnosi se na područje G – Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala (7.549), za 322 preduzeća više nego prethodne godine. Potom slijedi područje C – Prerađivačka industrija sa 3.726 registrovanih preduzeća, te područje M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti sa 2.507 registrovanih preduzeća.

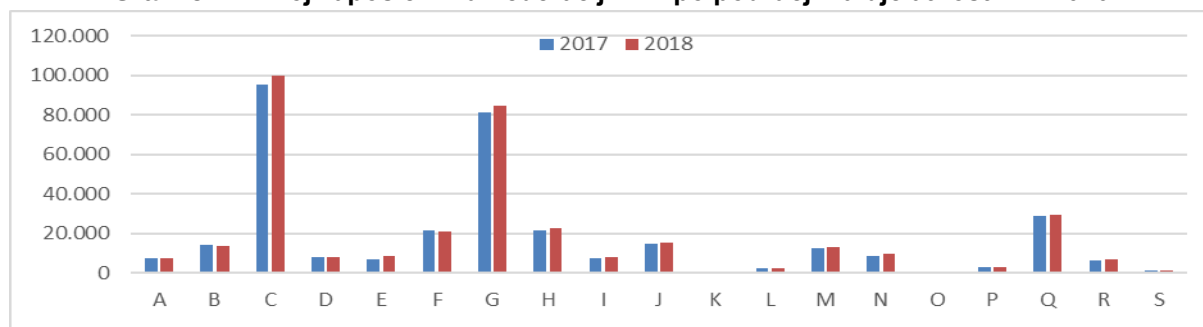
Grafikon 1. Broj preduzeća u Federaciji BiH po područjima djelatnosti KD 2010

Izvor: FIA; Obrada FZZPR

Posljedično povećanju predatih finansijskih izvještaja, broj zaposlenih u 2018. godini u obuhvaćenim sektorima iznosio je 356.405, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 13.493, odnosno 3,9%.

Grafikon 2. Broj zaposlenih u Federaciji BiH po područjima djelatnosti KD 2010

Izvor: FIA, Obrada: FZZPR

Najveći broj zaposlenih, na osnovu podataka iz finansijskih izvještaja, zabilježen je u području C – Prerađivačka industrija (99.845), području G – Trgovina (84.814), te u području Q – Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite (29.308). Posmatrajući zajedno, u ova tri područja djelatnosti zaposleno je više od 60% ukupnog broja zaposlenih.

⁷ U ovoj Analizi nisu obuhvaćena područja djelatnosti T – Djelatnosti domaćinstva i U – djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela (Klasifikacija djelatnosti 2010) zbog malog broja subjekata i zanemarljivog uticaja na privredu.

Posmatrano prema veličini preduzeća, od ukupnog broja preduzeća u 2018. godini, najviše je malih preduzeća (19.718 ili 85,9%), potom srednjih (2.394 ili 10,4%), i 840 velika preduzeća (3,7%).

Iako je najmanji broj velikih preduzeća, oni zapošljavaju najveći broj radnika (189.147 ili 53,1%). Srednja preduzeća zapošljavaju 79.804 radnika (22,4%), dok mala preduzeća zapošljavaju 87.439 radnika ili 24,5%.

2.2. Finansijski rezultati

U ovom dijelu se analizira skup indikatora iz bilansa uspjeha, koji pokazuju uspješnost poslovanja. Za te se svrhe koriste podaci o ukupnim prihodima, ukupnim rashodima, te dobiti i gubitku nakon oporezivanja.

Ukupni ostvareni prihodi privrede FBiH u 2018. godini iznose 49.554 mil.KM, što je za 3,5% više nego u prethodnoj godini, dok su ukupni ostvareni rashodi viši za 2,4%. I pored toga, ostvarena neto čista dobit u FBiH iznosila je 1.965,5 mil. KM, što je u odnosu na 2017. godinu manje za 2,7%.

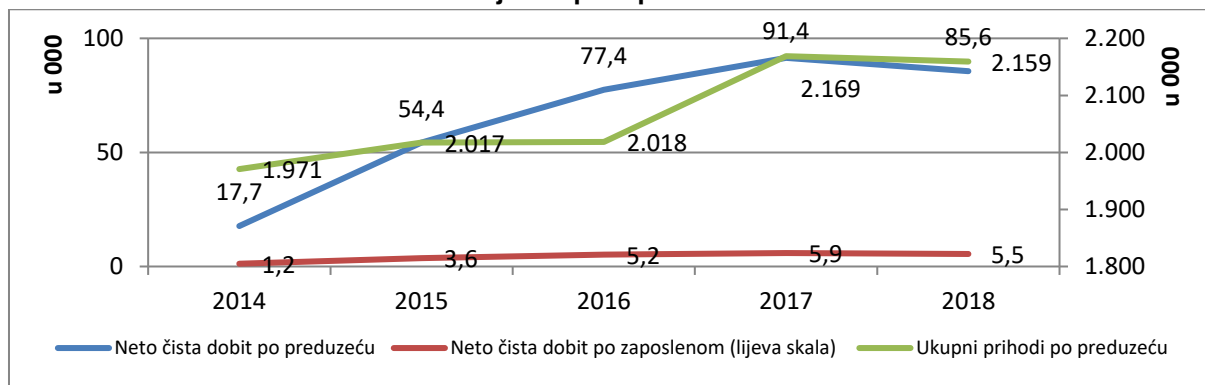
U posmatranom periodu od 2014. do 2018. godine bilježi se brži rast ukupnih prihoda u odnosu na ukupne rashode, što znači da se efikasnost poslovanja svake godine poboljšavala. U izvještajnoj godini za jednu KM ukupnih rashoda ostvareno je 1,0616 KM prihoda.

Povećanje ukupnih prihoda i rashoda na nivou privrede posljedični je efekat povećanja broja preduzeća koji su predali svoje godišnje finansijske izvještaje. Međutim, ukoliko posmatramo ove veličine po preduzeću ili po zaposlenom, slika je značajno drugačija. U 2018. godini, u odnosu na prethodnu godinu, zapravo je zabilježen pad ukupnih prihoda po preduzeću (za 0,4%), neto čiste dobiti po preduzeću (za 6,4%), te neto čiste dobiti po zaposlenom (za 6,4%), što zapravo pokazuje da je došlo do određenog pada poslovne aktivnosti obuhvaćenih preduzeća.

Neto dobit nakon oporezivanja, za preduzeća koja ostvaruju dobit se u 2018. godini povećala za 5% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 2.987 mil. KM. Od ukupnog broja preduzeća, njih 15.699 ili 68,4% je ostvarilo neto dobit perioda, dok je 6.466 preduzeća (31,6%) ostvarilo neto gubitak. Posmatrajući prema veličini preduzeća, najveći dio neto dobit ostvarila su velika preduzeća, i to 61,8% ukupne neto dobiti. Male kompanije u neto čistoj dobiti učestvuju sa 18,5%, dok srednje sa 19,7%.

S druge strane, iznos neto gubitka, za preduzeća koja ostvaruju gubitak, u 2018. godini je iznosio 1.022 mil. KM, što je za 23,6% više u odnosu na prethodnu godinu, iako je broj takvih preduzeća manji za 5,6%.

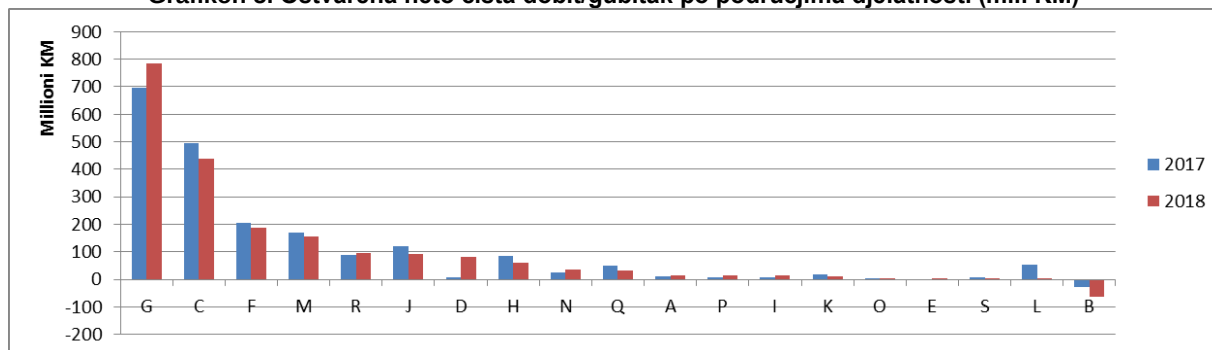
Grafikon 4. Kretanje ukupnih prihoda i neto čiste dobiti

Izvor: FIA, obrada FZZPR

Posmatrano po područjima djelatnosti, najveća neto čista dobit u 2018. godini ostvarena je u području trgovine (785,0 mil. KM ili 39,9% od ukupne ostvarene neto čiste dobiti privrede u FBiH), potom u području prerađivačke industrije sa ostvarenom neto čistom dobiti u iznosu od 439,0 mil. KM ili 22,3% ukupne neto čiste dobiti, te građevinarstvu sa ostvarenom neto čistom dobiti u iznosu od 186,6 mil. KM (9,5% ukupne neto čiste dobiti).

Grafikon 5. Ostvarena neto čista dobit/gubitak po područjima djelatnosti (mil. KM)

Izvor: FIA; obrada: FZZPR

U 2018. godini neto čisti gubitak ostvaren je u samo području rudarstva i iznosi 65,1 mil.KM.

Sektori (područja) djelatnosti:

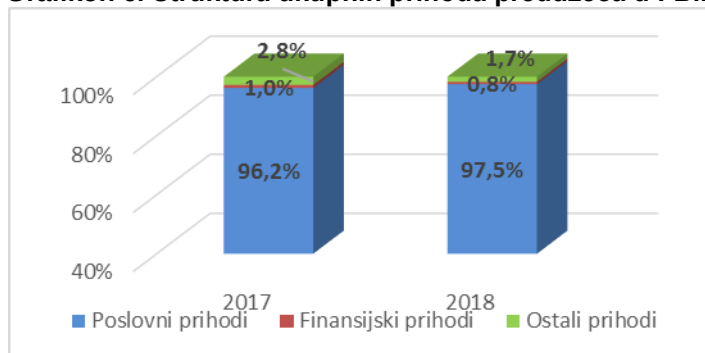
- A – POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV
- B – VAĐENJE RUDA I KAMENA
- C – PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA
- D – PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA
- E – SNABDIJEVANJE VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA
- F – GRAĐEVINARSTVO
- G – TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA
- H – PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE
- I – DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE (HOTELIJERSTVO I UGOSTITELJSTVO)
- J – INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE
- K – FINACIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA
- L – POSLOVANJE NEKRETNINAMA

M – STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI
 N – ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI
 O – JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE
 P – OBRAZOVANJE
 Q – DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE
 R – UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA
 S – OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI

2.3. Struktura ukupnih prihoda i rashoda

Struktura ukupnih prihoda preduzeća u FBiH u 2018. godini se poboljšala u korist poslovnih prihoda, sa udjelom u ukupnim prihodima u procentu od 97,5%, što je svakako pozitivna činjenica koja govori o usmjerenosti poslovanja prema djelatnostima kojima se preduzeća bave. Poslovni prihodi su realizovani u iznosu od 48.306 mil.KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 4,9%, dok su ostvareni finansijski prihodi manji za 22,3% u odnosu na prethodnu godinu.⁸

Grafikon 6. Struktura ukupnih prihoda preduzeća u FBiH

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

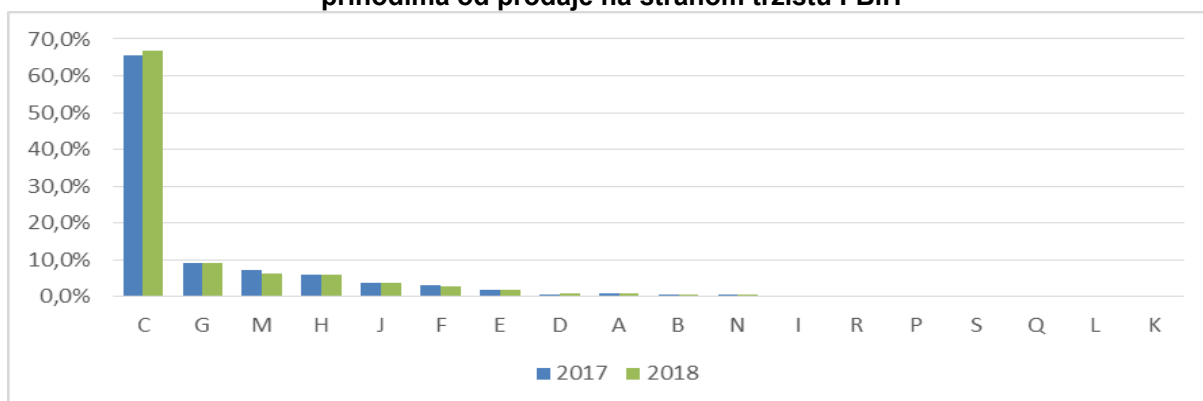
Najviši dio poslovnih prihoda u 2018. godini ostvaren je prodajom robe i učinaka što čini oko 96,7% ukupnih poslovnih prihoda.

Zabilježen je porast prihoda od prodaje na stranom tržištu za 7,8% u odnosu na prethodnu godinu. Udio prihoda od prodaje na stranom tržištu u ukupnim poslovnim prihodima u izvještajnoj godini iznosi 16,3%, što je više za 0,6 p.p. u odnosu na prethodnu godinu.

Najviše prihoda od izvoza je ostvareno u sektoru C – Prerađivačka industrija sa učešćem od 66,8% u ukupnim prihodima od prodaje na stranom tržištu koje su ostvarila preduzeća u FBiH. Zatim slijedi sektor G – trgovina sa 9,2%, te M – stručne, naučne i tehničke djelatnosti sa učešćem od 6,3% ukupnih prihoda od izvoza u FBiH.

⁸ Finansijski prihodi podrazumijevaju prihode od kamata, pozitivne kursne razlike, prihode od efekata valutne klauzule, prihode od učešća u dobiti od zajedničkih ulaganja i ostale finansijske prihode.

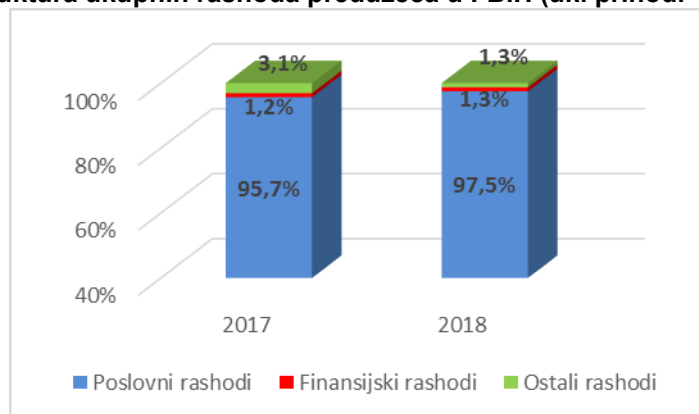
Grafikon 7. Udjeli prihoda od prodaje na stranom tržištu po područjima djelatnosti u uk. prihodima od prodaje na stranom tržištu FBiH

Izvor: FIA; obrada: FZZPR

Najveće smanjenje prihoda od prodaje na stranom tržištu u 2018. godini, zabilježeno je u području S – Ostale uslužne djelatnosti (-23%), području A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (-12,4%), te u M – stručnim, naučnim i tehničkim djelatnostima (8,3%).

Grafikon 8. Struktura ukupnih rashoda preduzeća u FBiH (uk. prihodi = 100) – u mil.KM

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

U strukturi raspodjele ukupnih prihoda preduzeća najznačajnije mjesto zauzimaju poslovni rashodi, koji u 2018. godini iznose 97,5% ukupnih rashoda, identično kao i prethodne godine. Približno isti procenat ukupnih prihoda u posljednje dvije godine je raspoređen za pokriće finansijskih rashoda, tako da je u izvještajnoj godini taj procenat iznosio 1,3%, ili za 0,1 p.p. više u odnosu na prethodnu godinu. Ostali rashodi su u 2018. godini činili 1,3% ukupnih prihoda, za 1,7 p.p. manje u odnosu na prethodnu godinu.

U analizi strukture ukupnih rashoda, posebna se pažnja posvećuje rashodima za troškove rada, a čine ih neto plate, porezi i doprinosi iz plata i na plate, te neoporezivi dohotci (topli obrok, regres, prevoz i dr.) koji nisu uključeni u ovu analizu.

Tabela 1. Prikaz troškova rada preduzeća u FBiH

Opis	2014	2015	2016	2017	2018
Ukupni rashodi (mil KM)	41.271	41.661	42.488	45.604	46.679
Troškovi rada (mil KM)	5.790	5.946	6.161	6.392	6.937

Udjel troškova rada u ukupnim rashodima (%)	14,0	14,3	14,5	14,0	14,9
Neto plaće i naknade (mil KM)	2.611	2.719	2.794	2.998	3.252
Broj radnika	309.978	318.363	329.750	342.912	356.404
Prosječna mjesečna neto plaća u KM	702	712	706	729	760

Izvor: FIA; obrada: FZZPR

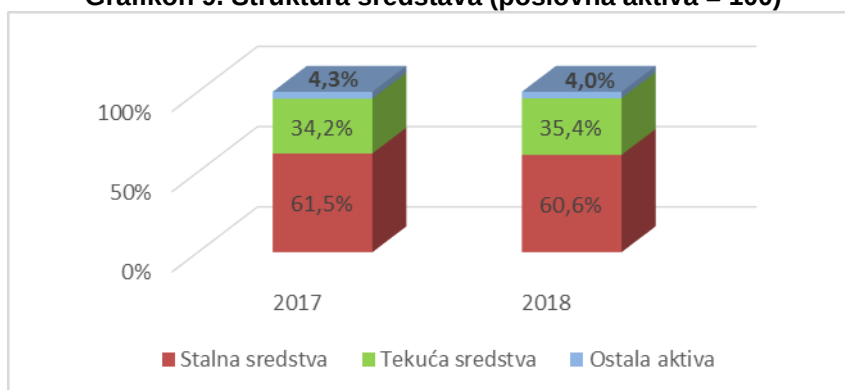
Po završnom računu za 2018. godinu evidentirano je 6.937 mil. KM troškova rada, što je više u odnosu na prethodnu godinu za 8,5% i pokazuju trend rasta. To je i očekivano obzirom na pozitivan trend povećanja broja zaposlenih u posmatranom periodu. Udio ovih troškova u ukupnim rashodima u 2018. godini je neznatno povećan u odnosu na prethodnu godinu. Konačno, prosječna mjesečna neto plata se u izvještajnoj godini povećala za 4,3% i iznosila je 760 KM po zaposlenom. Od 2014. godine prosječna neto plaća je rasla po prosječnoj stopi od 2,0%.

2.4. Stanje imovine i izvora sredstava

Preduzeća u FBiH su na kraju 2018. godine imala vrijednost ukupne poslovne aktive u iznosu od 66.125 mil. KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 3,3%. U strukturi imovine najznačajniji udio čine stalna sredstva, pri čemu se učešće ovih sredstava smanjilo sa 61,5% u 2017. godini na 60,6% u 2018. godini. Vrijednost stalnih sredstava se u odnosu na prethodnu godinu povećala za svega 1,7%, najviše zbog povećanja broja firmi koji su predali finansijske izvještaje i ukazuje na relativno slabu investicijsku aktivnost preduzeća tokom 2018. godine.

Tekuća sredstva u 2018. godini su povećala udio u ukupnoj poslovnoj aktivi za 1,2 p.p. i čine 35,4% ukupne poslovne aktive.

Grafikon 9. Struktura sredstava (poslovna aktiva = 100)

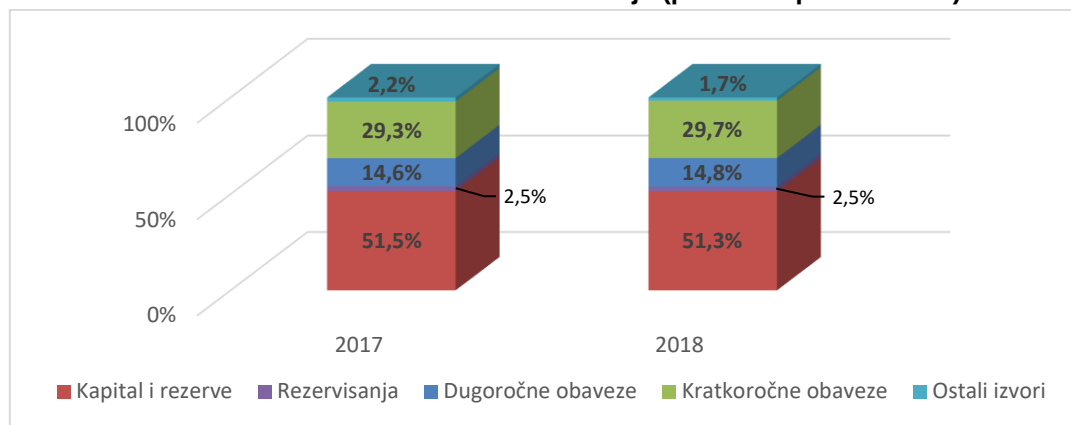

Izvor: FIA; Obrada: FZZPR

Imovina preduzeća se u izvještajnoj godini pretežno finansirala vlastitim kapitalom sa udjelom od 51,3%, neznatno nižim u odnosu na prethodnu godinu kada je taj udio

iznosio 51,5%, ali pokazuje zadovoljavajući nivo.⁹ Dugoročne obaveze su se povećale za 5,0% i u strukturi izvora u 2018. godini imaju nešto veći udio (14,8%) u odnosu na prethodnu godinu. Kratkoročne obaveze su se povećale za 4,8%. Dugoročna imovina se u cijelosti finansira dugoročnim izvorima finansiranja, što upućuje na zaključak da je struktura imovine i izvora finansiranja stabilna, kao preduslov i finansijske stabilnosti i održivosti.

Grafikon 10. Struktura izvora finansiranja (poslovna pasiva = 100)

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

2.5. Odabrani relativni pokazatelji uspješnosti sektora u FBiH

U ovom poglavlju fokus je na analizi odabranih indikatora za svaki od sektora sa stanjem na kraju 2018. godine i poređenju stanja sa prethodnom godinom.

Čista neto dobit po zaposlenom u FBiH u 2018. godini iznosi 5.515 KM, što je za 6,3% niže u odnosu na 2017. godinu. Najveća čista neto dobit ostvarena je u području K – finansijske djelatnosti (16.334 KM/zap), zatim u području R – umjetnost i rekreacija (13.855 KM), te M – stručne, naučne i tehničke djelatnosti (11.875 KM/zap), znatno više od prosjeka FBiH. Za razliku od prethodne godine, neto čista dobit po zaposlenom u finansijskim djelatnostima je manja za 46,6%, dok je u poslovanju nekretninama ostvarena znatno manja neto čista dobit (za 93,5%).

Najveći doprinos realizaciji ukupnih prihoda Federacije BiH ostvarilo je područje G – trgovina sa udjelom u ukupnim prihodima FBiH od 45,5%, i područje C – prerađivačka industrija sa udjelom od 24,5%, dok ostala područja ostvaruju znatno manja učešća u ukupnim prihodima.

Najveći generatori prihoda od izvoza u 2018. godini su područja prerađivačke industrije (66,8% ukupnog izvoza FBiH), trgovine (9,2%) i stručnih djelatnosti (6,3%). U prerađivačkoj industriji i trgovini zabilježeno je značajno povećanje izvoza (za oko 10%), dok se izvoz u stručnim djelatnostima smanjio za 8,5% u odnosu na prethodnu godinu.

⁹ Ekonomska teorija sugerše da udio vlastitog kapitala u izvorima finansiranja treba biti najmanje 50%.

Produktivnost rada, mjerena odnosom dodane vrijednosti i broja zaposlenih, u FBiH u 2018. godini iznosi 32.950 KM po zaposlenom, što je više u odnosu na 2017. godinu za 5,3%. Najveća produktivnost rada je zabilježena u području energije i iznosi 82.903 KM po zaposlenom, i u odnosu na prethodnu godinu viša je za 31,5%. Potom slijedi područje informacija i komunikacija sa 56.027 KM/zap, za 0,3% više nego u 2017. godini, te područje finansijskih djelatnosti sa 42.271 KM/zap, sa smanjenjem od 10,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 2. Odabrani indikatori učinkovitosti sektora u FBiH u 2018. godini

Područja djelatnosti		Neto čista dobit (gubitak) po zaposl. (KM)	Dodatna vrijednost po zaposlenom	Prih. sektora/uk. prihodi FBiH %	Koeficijent tekuće likvidnosti	Koeficijent zaduženosti	Prih. od prod. na str. tržiš. uk. prih. od prod. na str. tržiš. FBiH %	Broj dana naplate potraživanja	Dugoročna pokrivenost stalnih sred. %
A – Poljoprivreda	2018	1.889	25.966	1,1	1,01	0,21	0,77	76	102,43
	2017	1.277	24.268	1,1	0,98	0,19	1,00	72	101,80
B – Rudarstvo	2018	-4.711	27.338	1,3	0,56	0,55	0,59	71	73,12
	2017	-2.027	27.959	1,4	0,56	0,52	0,60	78	75,10
C – Prerađivačka industrija	2018	4.397	29.405	24,5	1,18	0,48	66,77	74	118,12
	2017	5.191	28.568	23,7	1,22	0,48	65,60	76	115,40
D – Energija	2018	10.167	82.093	5,0	2,54	0,18	0,79	59	113,72
	2017	964	63.021	5,2	1,62	0,18	0,50	55	106,60
E – Voda, ekologija	2018	517	28.456	1,2	1,62	0,18	1,98	124	109,59
	2017	-171	28.931	1,2	1,60	0,19	1,80	124	107,90
F – Građevinarstvo	2018	8.821	35.011	4,7	1,09	0,57	2,96	143	109,18
	2017	9.574	30.641	4,5	1,05	0,57	3,10	146	104,70
G – Trgovina	2018	9.255	31.758	45,5	1,29	0,55	9,22	55	133,55
	2017	8.573	30.352	43,9	1,23	0,56	9,20	58	130,00
H – Prevoz, skladištenje	2018	2.688	34.274	4,3	0,75	0,44	6,02	84	96,30
	2017	3.869	33.775	4,1	0,76	0,44	6,10	87	97,30
I – Ugostiteljstvo	2018	1.606	20.230	0,7	0,56	0,45	0,18	86	94,45
	2017	1.012	19.436	0,7	0,59	0,42	0,20	84	95,70
J – Informacije i komunikacije	2018	5.991	56.027	3,3	2,09	0,27	3,63	92	128,45
	2017	8.296	55.852	3,3	1,92	0,25	3,70	88	120,80
K – Finansijske djelatnosti, osiguranje	2018	16.334	42.271	0,2	3,00	0,74	0,00	718	150,09
	2017	30.615	47.007	0,2	3,25	0,70	0,00	506	151,80
L - Poslovanje nekretninama	2018	1.519	39.599	0,5	0,74	0,56	0,02	359	95,52
	2017	23.384	40.773	0,7	0,74	0,55	0,00	391	99,40
M – Stručne, naučne i tehničke oblasti	2018	11.875	40.148	3,1	1,58	0,37	6,25	146	118,04
	2017	13.712	35.384	3,3	1,71	0,35	7,40	140	119,00
N – Administracija	2018	3.740	19.513	0,8	0,91	0,60	0,48	103	103,39
	2017	2.863	19.238	0,7	0,87	0,58	0,50	92	101,00
P - Obrazovanje	2018	4.179	25.709	0,2	1,14	0,37	0,12	117	96,08
	2017	2.485	24.270	0,2	1,22	0,35	0,10	113	98,10

Q - Zdravstvo	2018	1.066	31.880	2,5	0,69	0,30	0,03	38	96,27
	2017	1.714	29.775	2,4	0,65	0,31	0,00	37	94,50
R - Umjetnost, rekreacija	2018	13.855	30.232	0,8	2,23	0,27	0,13	38	154,24
	2017	12.984	29.407	3,1	2,18	0,27	0,10	5	150,00
S - Ostale uslužne djelatnosti	2018	2.964	21.179	0,1	1,21	0,43	0,04	104	115,42
	2017	6.917	21.402	0,2	1,22	0,43	0,10	108	117,00
FBiH	2018	5.515	32.950	100	1,19	0,45	100,00	71	113,32
	2017	5.888	31.301	100	1,21	0,42	100,00	71	110,90

Izvor: FIA; obrada: FZZPR

Prosječan koeficijent zaduženosti, mjereno odnosom ukupnih obaveza i ukupne imovine, na nivou FBiH u 2018. godini iznosio je 0,45, što je nešto lošiji pokazatelj u odnosu na prethodnu godinu (0,42), ali i dalje blizu granice prihvatljivosti od 0,5.¹⁰ Iz prikazane tabele je vidljivo da najveći koeficijent zaduženosti imaju preduzeća iz područja finansijskih djelatnosti (0,74). Visok koeficijent zaduženosti imaju i preduzeća u području administrativnih djelatnosti (0,60), te građevinarstva (0,57). Najpovoljnije koeficijente zaduženosti imaju područja poljoprivreda (0,21), energija (0,18), snabdjevanje vodom i ekologija (0,18), te informacije i komunikacije (0,27).

Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava u 2018. godini, u prosjeku za FBiH, iznosi 113,3%, i viša je u odnosu na prethodnu godinu za 2,4 p.p. To znači da je stalna imovina u potpunosti finansirana dugoročnim izvorima finansiranja, te da je dio dugoročnih izvora iznad 100% usmjeren na finansiranje tekuće imovine, što se ocjenjuje pozitivno, obzirom na dugoročnost dospijuća obaveza, te mogućnosti generisanja gotovinskih primitaka u kratkom roku. Najniža dugoročna pokrivenost stalnih sredstava zabilježena je u rudarstvu (73,1%), ugostiteljstvu (94,5%), te u poslovanju nekretninama (95,5%). Najpovoljnija dugoročna pokrivenost stalnih sredstava evidentirana je u području umjetnosti i rekreacije (154,2%), finansijskih djelatnosti (150,0%), te u području trgovine (133,6%).

2.5.1. Analiza likvidnosti preduzeća

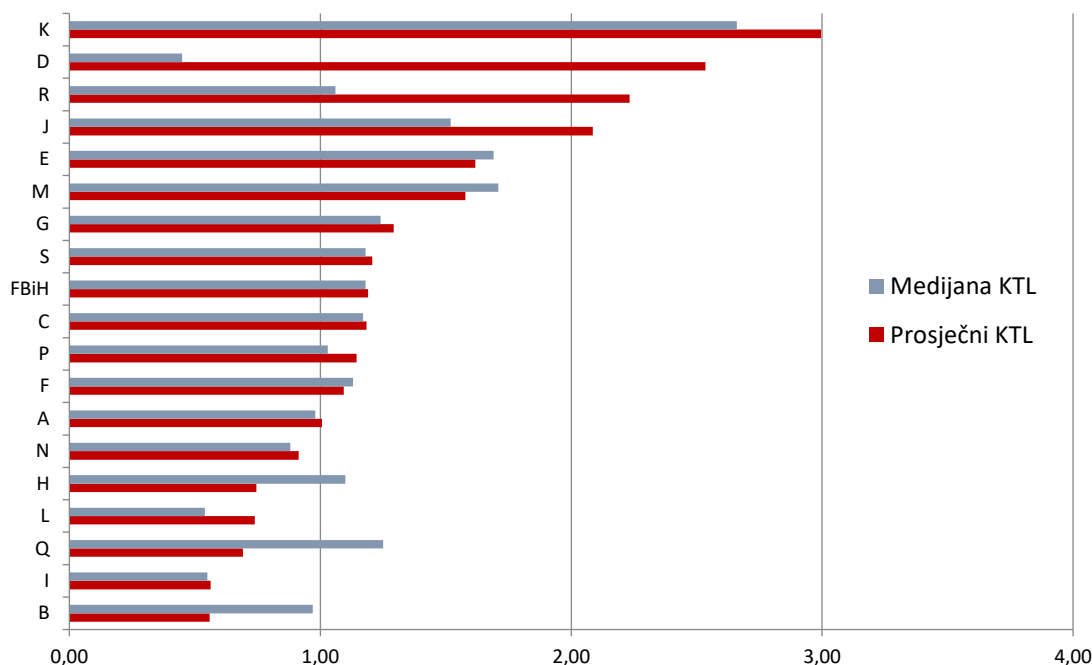
U ovom dijelu dokumenta detaljnije se analizira koeficijent tekuće likvidnosti kao omjer tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza. Tekuća sredstva podrazumijevaju ona sredstva (imovinu) koja se u redovnom poslovanju troše u roku do jedne godine, dok su kratkoročne obaveze one obaveze koje dospijevaju, odnosno koje se trebaju izmiriti u roku do jedne godine.

U ekonomskoj teoriji uobičajeno se govori da bi vrijednost ovog koeficijenta trebala biti minimalno 2, odnosno ako preduzeća žele izbjeći nepravovremeno izmirivanje obaveza, tada po pravilu na raspolaganju moraju imati minimalno dvostruko više tekuće imovine u odnosu na kratkoročne obaveze zbog rizika njihovog sporog unovčavanja (potraživanja, zaliha i dr.). Ipak, za konačnu ocjenu likvidnosti, pored koeficijenta tekuće likvidnosti, potrebno je sagledati i druge parametre koji mogu uticati na likvidnost preduzeća, a najprije strukturu tekuće imovine.

¹⁰ Ekonomska teorija sugerše da koeficijent zaduženosti ne bi trebao prelaziti vrijednost 0,5 (50%).

Na nivou preduzeća u Federaciji BiH, prosječan koeficijent tekuće likvidnosti iznosi 1,19, što je daleko ispod prihvatljive vrijednosti od 2. Kod 68,8% ukupnog broja preduzeća u FBiH koeficijent tekuće likvidnosti je manje od 2, dok je kod 40,5% preduzeća ovaj koeficijent manji od 1, što je itekako zabrinjavajući podatak.

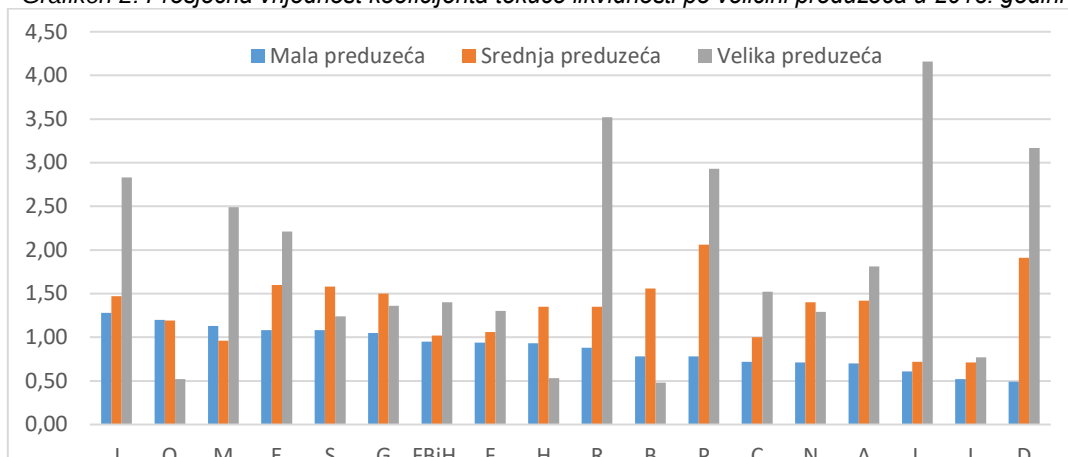
Grafikon 1. Koeficijent tekuće likvidnosti preduzeća u FBiH u 2018. godini (KTL)

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Najveći koeficijent tekuće likvidnosti zabilježen je u području finansijskih djelatnosti (K) i iznosi 3, dok je ovaj koeficijent iznad 2 još kod područja energije (D), umjetnosti, zabave i rekreacije (R), te informacija i komunikacija (J). Međutim, ako posmatramo medijanu koeficijenta tekuće likvidnosti u ovim oblastima, vidljivo je da je ona značajno niža u odnosu na prosječnu vrijednost, što ukazuje na to da je prosječna vrijednost ovog koeficijenta „napuhana“ od strane relativno manjeg broja preduzeća kod kojih su ovi koeficijeti izrazito visoki. Ovdje se uglavnom radi o velikim kompanijama čija vrijednost kratkoročne imovine čini značajan dio ukupne imovine na nivou ovog područja.

Grafikon 2. Prosječna vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti po veličini preduzeća u 2018. godini

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Kao što se vidi iz grafikona 2, u većini područja djelatnosti prosječna vrijednost koeficijenta likvidnosti je najviša kod velikih preduzeća. Izuzetak su preduzeća u području zdravstva (Q), rudarstva (B), te prevoza i skladištenja (H), kod kojih velika preduzeća imaju najniže koeficijente likvidnosti.

Medijana koeficijenta tekuće likvidnosti na nivou FBiH iznosi 1,18, što znači da polovina preduzeća ima ovaj koeficijent do 1,18. Najveća vrijednost medijane koeficijenta tekuće likvidnosti je u području K (2,66), što nije iznenađujuće obzirom na specifičnosti ovog sektora. Medijana koeficijenta tekuće likvidnosti je u većini ostalih područja djelatnosti znatno manja ili približno jednaka prosječnoj vrijednosti, dok je kod područja B, H i Q medijalna vrijednost znatno veća u odnosu na prosječnu vrijednost. Jasno je da velika preduzeća u ovim područjima imaju znatno niže koeficijente likvidnosti uz istovremeno veliko učešće kratkoročnih obaveza u ukupnim kratkoročnim obavezama područja.

Tabela 1. Koeficijent likvidnosti (KTL) i struktura tekućih sredstava (sortirano po KTL) u 2018. godini

Područja KD	Koeficijent tekuće likvidnosti		Struktura tekuće imovine (% ukupne tekuće imovine)			Broj dana naplate potraživanja
	Prosjeak KTL	Medijana KTL	Zalihe i sredstva namijenjena prodaji	Gotovina, gotovinski ekvivalenti	Kratkoročna potraživanja	
K	3,00	2,66	1,6%	31,2%	39,4%	718
D	2,54	0,45	19,3%	17,4%	42,1%	59
R	2,23	1,06	3,0%	56,7%	25,2%	38
J	2,09	1,52	8,9%	37,9%	38,8%	92
E	1,62	1,69	17,5%	16,3%	62,1%	124
M	1,58	1,71	12,2%	26,5%	34,6%	146
G	1,29	1,24	43,4%	9,4%	39,3%	55
S	1,21	1,18	22,6%	17,3%	40,1%	104
FBiH	1,19	1,18	34,8%	15,0%	39,0%	71
C	1,18	1,17	41,7%	9,8%	39,1%	74
P	1,14	1,03	2,8%	28,9%	50,4%	117
F	1,09	1,13	29,8%	17,4%	43,5%	143

A	1,01	0,98	18,4%	31,7%	31,7%	76
N	0,91	0,88	15,2%	24,5%	45,3%	103
H	0,75	1,10	15,8%	22,3%	50,0%	84
L	0,74	0,54	49,9%	17,3%	15,6%	359
Q	0,69	1,25	15,7%	39,6%	35,6%	38
B	0,56	0,97	60,2%	9,2%	25,3%	71
I	0,56	0,55	23,8%	22,0%	42,7%	86

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Iz tabele se vidi da je struktura tekuće (kratkoročne) imovine najpovoljnija u područjima djelatnosti u kojima su koeficijenti tekuće likvidnosti najviši (finansijske djelatnosti - K, umjetnost, zabava i rekreacija – R, informacije i komunikacije – J, te energija – D). Povoljna struktura tekuće imovine ogleda se u većem procentualnom učešću najlikvidnijih oblika tekuće imovine (gotovine i potraživanja).

S druge strane, područja koja imaju veće učešće zaliha i sredstava namjenjenih prodaji kao najmanje likvidni oblik tekuće imovine su rudarstvo – B (60,2%), poslovanje nekretninama – L (49,9%), trgovina – G (43,4%) i prerađivačka industrija - C (41,7%). Uzimajući u obzir i niske koeficijente likvidnosti, definitivno je u ovim područjima djelatnosti prisutan izražajni problem izmirivanja tekućih obaveza, uz dodatnu otežavajuću okolnost da je broj dana naplate potraživanja relativno visok.

3. ANALIZA POKAZATELJA USPJEŠNOSTI POSLOVANJA PREDUZEĆA U FBiH PO PODRUČJIMA DJELATNOSTI

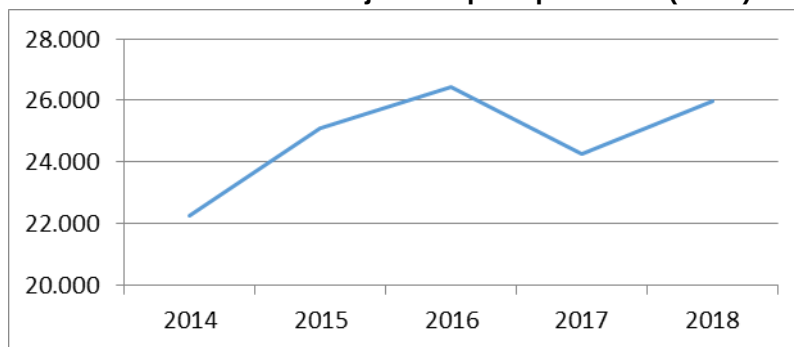
3.1. Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov

U 2018. godini, prema podacima FIA-e, u području poljoprivrede, šumarstva i ribolova (područje A), finansijske izvještaje predalo je 693 privredna subjekta, za 26 preduzeća više u odnosu na 2017. godinu. Nastavlja se kontinuirani pozitivan trend porasta broja preduzeća u ovom području (prilog 2). Prema veličini preduzeća¹¹, registrovano je 648 malih preduzeća (93,5%), srednjih 37 (5,3%) i velikih 8 (1,2%)

U izvještajnoj godini u području A bilo je zaposleno 7.648 lica, što je za 3,5% više nego prethodne godine i, takođe, pokazuje trend rasta u periodu nakon 2014. godine. U malim preduzećima zaposleno je 2.148 radnika (28,1%), srednjim 1.149 radnika (15,0%), dok je u velikim preduzećima zaposleno 4.351 radnika (56,9%).

Prosječna produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom je viša za 7% u odnosu na 2017. godinu i iznosi 25.966 KM po zaposlenom. Udio troškova rada u jedinici dodane vrijednosti se smanjio sa 76,2% u 2017. godini na 73,4% u 2018. godini.

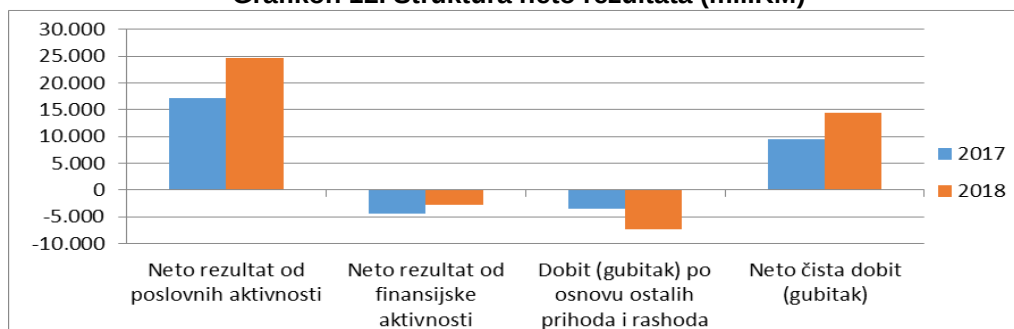
Grafikon 11. Dodana vrijednost po zaposlenom (u KM)

Izvor: FIA

U 2018. godini u području A ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 14,4 mil.KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 53,3%. Najvećim dijelom rezultat je ostvarene neto dobiti od poslovne aktivnosti u iznosu od 24,6 mil.KM, što je za 42,5% više u odnosu na 2017. godinu. Povećanje neto dobiti od poslovne aktivnosti rezultat je povećanja prihoda od prodaje učinaka za 5% i smanjenja poslovnih rashoda za 1%.

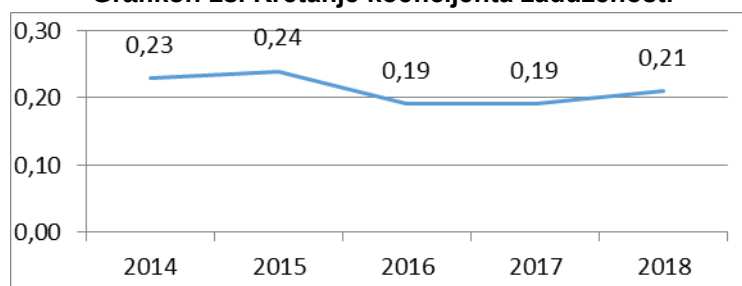
¹¹ Razvrstavanje preduzeća prema veličini je urađeno u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu i reviziji u FBiH

Grafikon 12. Struktura neto rezultata (mil.KM)

Izvor: FIA

U izvještajnoj godini ostvareno je 60,5 mil.KM prihoda od prodaje na stranom tržištu, odnosno za 12,4% manje nego prethodne godine, čime se smanjio i udio prihoda od izvoza u ukupnim prihodima od prodaje sa 14,6% u 2017. godini na 12,7% u 2018. godini. Ovako nizak udio prihoda od izvoza, pored niske konkurentnosti, značajnim dijelom je rezultat nedovoljnog broja akreditiranih laboratorija za provjeru kvaliteta i sigurnosti mesnih i drugih prehrambenih proizvoda, te njihove certifikacije, što ograničava izvoz ovih proizvoda.

Aktiva preduzeća sektora poljoprivrede se velikim dijelom finansira kapitalom (79 %), a 21,0% ukupne poslovne aktive je finansirano obavezama, te je ovaj udio u 2018. godini nešto veći u odnosu na nivo iz prethodne dvije godine. Ovaj udio predstavlja koeficijent zaduženosti¹², a njegova relativno niska vrijednost ukazuje na potencijal da se dodatnim zaduživanjem može investirati u modernizaciju opreme i operativnih sredstava, čime bi se stekli uslovi za poboljšanje proizvodne i cjenovne konkurentnosti proizvođača u ovom sektoru. U strukturi ukupnih obaveza, kratkoročne obaveze učestvuju sa 61,6%, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 1,6 p.p. Karakteristika poljoprivrednog sektora jeste veći udio finansiranja imovine kratkoročnim kreditima u odnosu na dugoročne kredite, budući da ovaj sektor nije u potpunosti samoodrživ i značajno zavisi od poticaja vlada zbog čega je manje atraktivan sektor za plasman dugoročnih kredita.

Grafikon 13. Kretanje koeficijenta zaduženosti

Izvor: FIA

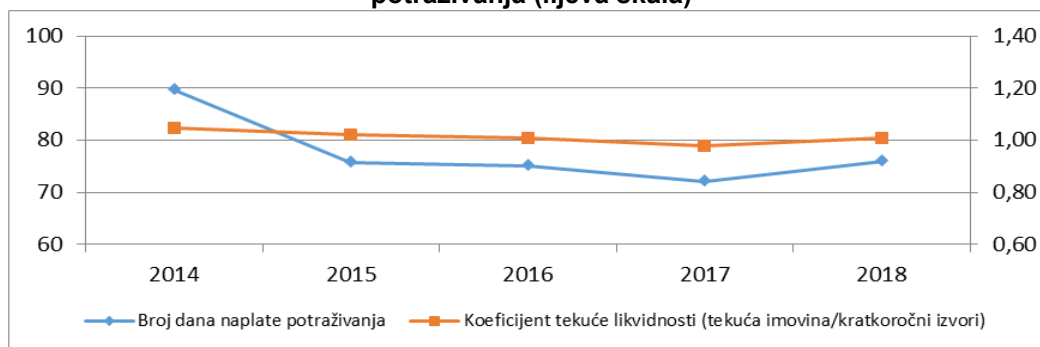
Koeficijent tekuće likvidnosti, mjeran kao odnos tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza, je u izvještajnoj godini vrlo nizak (u prosjeku za sva preduzeća iznosi 1,01), i u periodu 2014. – 2018. ne pokazuje značajnije promjene. Veliki broj preduzeća u

¹² Koeficijent zaduženosti u 2013. i 2014. godini ima mnogo veće vrijednosti u odnosu na ranije periode, zbog mnogo većeg učešća vanbilansne aktive u ukupnoj aktivi, imajući u vidu metodologiju izračuna koeficijenta zaduženosti, kao odnosa između ukupnih obaveza i ukupne poslovne aktive.

ovom sektoru ima ozbiljnih poteškoća sa održavanjem likvidnosti. Kod čak 70,9% preduzeća koeficijent tekuće likvidnosti je ispod zadovoljavajućeg praga od 2, dok je kod 48,8% preduzeća ovaj koeficijent 1 ili manje od 1. Sasvim je jasno da se preduzeća ovog područja susreću sa velikim problemima u izmirivanju tekućih obaveza, te je potrebno intenzivirati napore da se iznađu kvalitetnije mjere podrške ovom sektoru.

Prosječno vrijeme potrebno za naplatu potraživanja je u 2018. godini iznosilo 76 dana, za 4 dana više nego u 2017. godini.

Grafikon 14. kretanje koeficijenta tekuće likvidnosti (desna skala) i broja dana naplate potraživanja (lijeva skala)

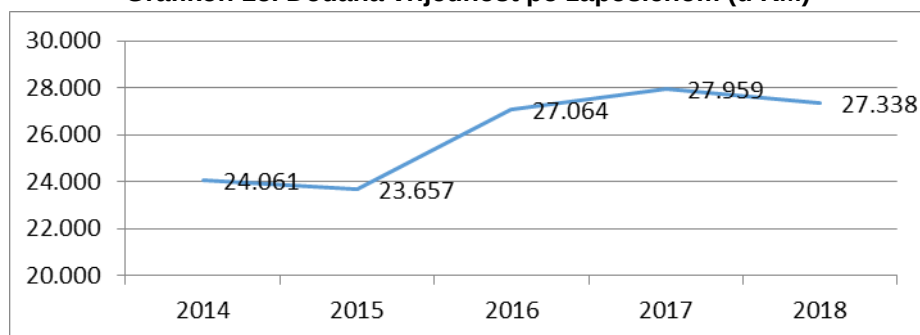
Izvor: FIA

U strukturi aktive (sredstava) u periodu od 2014. godine dominiraju stalna sredstva, što je i očekivano za ovaj sektor, budući da u strukturi imovine preovladavaju zemljište, građevinski objekti, biološka imovina (šume, zasadi, osnovna stada i dr.) i mašine. U periodu nakon 2014. godine udio stalnih sredstava u ukupnoj imovini pokazuje blagi trend opadanja i u 2018. godini iznosi 81,4%. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava, takođe, u petogodišnjem periodu bilježi stabilne vrijednosti koje se kreću oko 102%, što znači da se, pored stalne imovine, i jedan manji dio kratkoročne imovine finansira dugoročnim izvorima finansiranja.

3.2. Rudarstvo

Prema podacima FIA-e, u sektoru rudarstva, završne račune za 2018. godinu predalo je 140 preduzeća, što je za 2 preduzeća manje nego godinu ranije. Broj zaposlenih u ovom sektoru iznosio je 13.812, što je za 1,9% manje u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 15. Dodana vrijednost po zaposlenom (u KM)

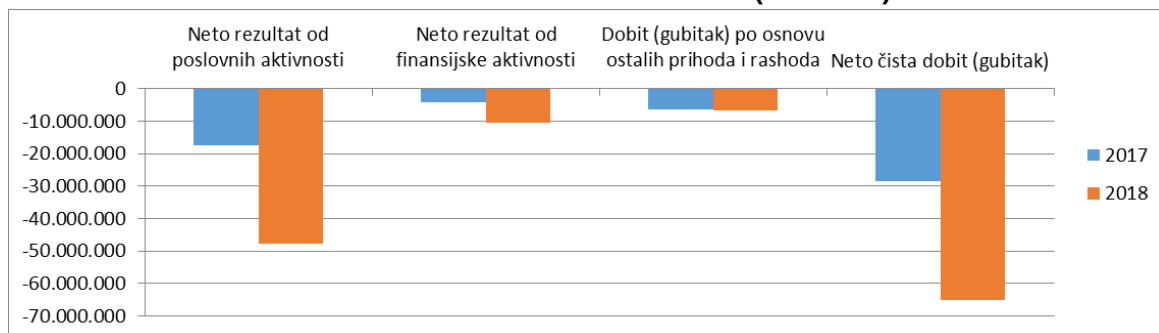

Izvor: FIA

Produktivnost rada u sektoru rudarstva, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, u 2018. godini iznosi 27.338 KM po zaposlenom, što je za 2,2% manje u odnosu na prethodnu godinu. Troškovi rada po zaposlenom bilježe porast za 5,3%, zbog čega se njihov udio u dodanoj vrijednosti povećao za 6,6 pp i iznosi 91,7%.

Analizirajući posljednjih pet godina, sektor rudarstva nije ostvarivao pozitivan rezultat. U 2018. godini zabilježeno je povećanje neto čistog gubitka za čak 128,6% (65,1 mil.KM). Najvećim dijelom to je posljedica značajnog povećanja gubitaka od poslovnih aktivnosti, čime je prekinut pozitivan trend smanjenja neto čistog gubitka u ranijim godinama.

Grafikon 16. Struktura neto rezultata (u mil. KM)

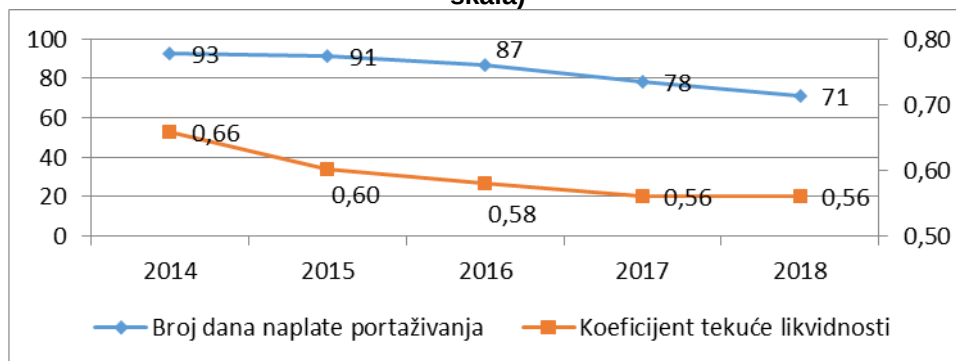
Izvor: FIA

U izvještajnoj godini prihodi od prodaje na stranom tržištu iznosili su 46,6 mil. KM i za 7,6% su viši u odnosu na prethodnu godinu, te se udio prihoda od izvoza u ukupnim prihodima povećao za 0,6 p.p. i iznosi 7,4%.

Tokom posmatranog petogodišnjeg perioda (2014-2018), preduzeća u sektoru rudarstva susreću se sa problemom nelikvidnosti, i od 2014. godine ovaj koeficijent je u stalnom opadanju i bilježi izuzetno niske vrijednosti. Odnos tekuće imovine i kratkoročnih obaveza (koeficijent tekuće likvidnosti) je u 2018. iznosio 0,56. što je daleko ispod teorijski prihvatljive granice od 2.

Prosječan broj dana naplate potraživanja pokazuje pozitivan trend smanjenja i u 2018. godini iznosi 71, ali je još uvijek visok što dodatno otežava redovno poslovanje preduzeća.

Grafikon 17. Broj dana naplate potraživanja (lijeva skala) i koeficijent tekuće likvidnosti (desna skala)

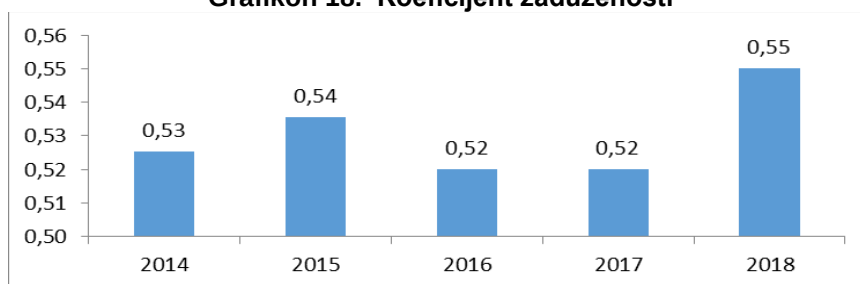

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti preduzeća ovog sektora tokom godina ne pokazuje značajnije promjene. U 2018. godini ovaj indikator iznosi 0,56 što je iznad teorijski prihvatljive granice od 0,50. Iako ovaj koeficijent nije znatno iznad ovog praga, značajan broj preduzeća u ovom sektoru ima problema sa prezaduženošću, što uz nizak koeficijent likvidnosti ukazuje na ozbiljne finansijske probleme. Stabilne vrijednosti ovog koeficijenta mogu ukazivati i na slabu investicionu aktivnost preduzeća koja se finansira zaduživanjem.

Aktiva preduzeća sektora rudarstva se većim dijelom finansira obavezama (55%). U strukturi obaveza preovladavaju kratkoročne obaveze sa udjelom od 85,5%, a ovakav odnos je nepovoljan imajući u vidu da strukturu imovine uglavnom čine stalna sredstva (72,1%).

Grafikon 18. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA; Obrada: FZZPR

Stalna sredstva su pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja sa 73,1%, što znači da se značajan dio stalne imovine finansira kratkoročnim izvorima. To se ocjenjuje kao izrazito nepovoljnim za preduzeća, budući da negativno utiče na ionako lošu likvidnost, obzirom na to da je kraći rok dospeljeća obaveza u odnosu na duže vrijeme potrebno za „unovčavanje“ stalne imovine.

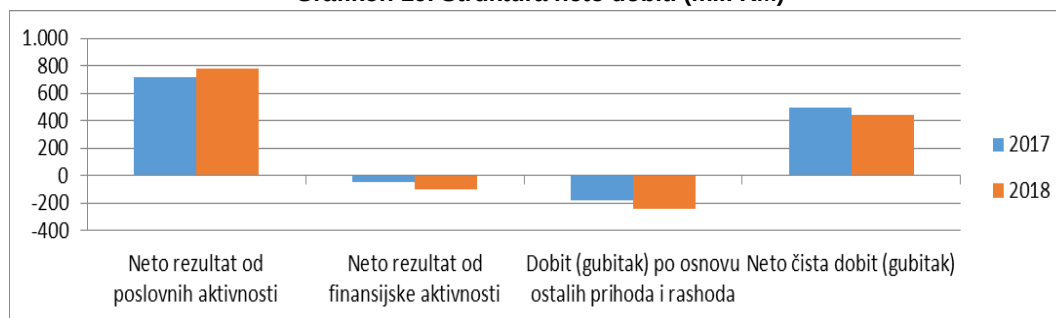
Prikazani pokazatelji pokazuju da su dosadašnji pokušaji prestrukturiranja i finansijskog ozdravljivanja preduzeća ovih djelatnosti nedovoljno snažni da bi se poboljšala likvidnost i operativna finansijska održivost preduzeća, reducirali poslovni rashodi i povećala produktivnost, te je potrebno uložiti dodatne napore za poboljšanje stanja u ovom sektoru.

3.3. Prerađivačka industrija

U 2018. godini FIA-i je svoje završne finansijske izvještaje predalo 3.726 preduzeća u oblasti prerađivačke industrije, što je za 83 preduzeća više nego u 2017. godini. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 99.845 lica, što je za 4.423 lica ili 2,2% više nego prethodne godine. U posljednjih pet godina ovaj sektor bilježi trend rasta zaposlenosti.

U izvještajnoj godini sektor prerađivačke industrije je ostvario neto čistu dobit u iznosu od 439,0 miliona KM, što je za 11,4% slabiji rezultat u odnosu na prethodnu godinu. Tom rezultatu najviše je doprinjelo povećanje neto gubitka po osnovu finansijskih aktivnosti, te smanjenja ostvarene dobiti po osnovu ostalih prihoda i rashoda.

Grafikon 19. Struktura neto dobiti (mil. KM)

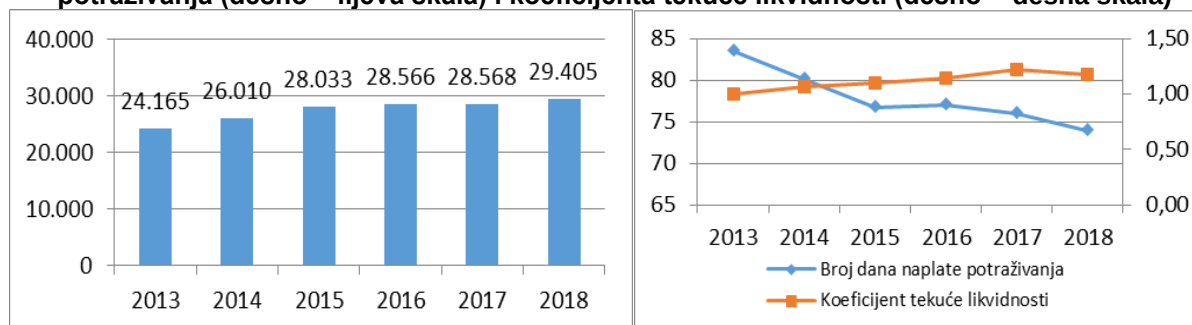

Izvor: FIA

Ipak, u izvještajnoj godini je zabilježeno povećanje dobiti od poslovnih aktivnosti za 61,3 mil. KM, ili 8,6% što je pozitivan trend.

Od ukupnih ostvarenih prihoda od prodaje, prihodi od izvoza učestvuju sa 45,0%, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 0,8 p.p., i najviše u posljednjih pet godina, tako da se i poslovna aktivnost na stranim tržištima iz godine u godinu poboljšava.

Grafikon 20. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom u KM (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

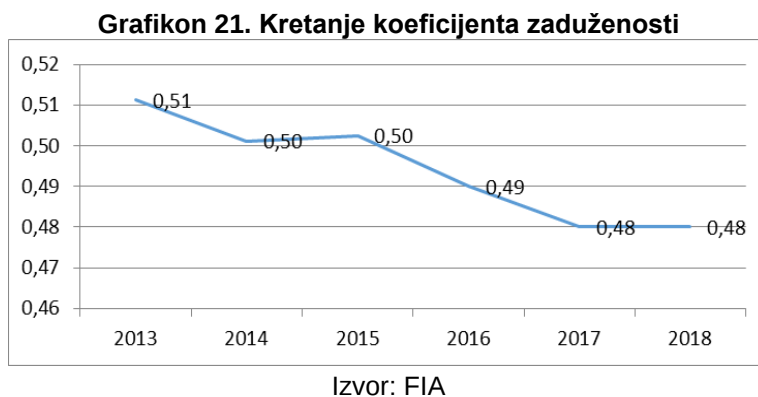

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom u 2018. godini iznosila je 29.405 KM, za 2,9% više u odnosu na prethodnu godinu, i najviša je u posljednjih pet godina. Udio troškova rada po zaposlenom u dodanoj vrijednosti je gotovo nepromijenjen u posljednjih nekoliko godina.

Koeficijent tekuće likvidnosti je do 2017. godine pokazivao blagi trend rasta, da bi u 2018. godini zabilježio pad. Još uvijek je daleko ispod iskustvene granične vrijednosti od 2, a u 2018. godini ovaj koeficijent je dostigao vrijednost od 1,18. Kod prerađivačke industrije, 70,9% preduzeća ima koeficijent likvidnosti ispod vrijednosti od 2, dok 41,3% preduzeća imaju koeficijent tekuće likvidnosti manji ili jednak 1. Posmatrajući po veličini preduzeća, karakteristično je da velika preduzeća ovog područja bilježe u prosjeku najveći koeficijent tekuće likvidnosti (1,52), dok mala preduzeća bilježe najniži (0,72).

Prosječan broj dana potreban za naplatu potraživanja konstantno se smanjuje u posljednjih 5 godina, što ima pozitivan uticaj na likvidnost preduzeća, ali je još uvijek visok (u 2018. je iznosio 74).

Koeficijent zaduženosti je zadržao vrijednost iz prethodne godine (0,48), što znači da se preduzeća u ovom sektoru u prosjeku nalaze na samom pragu ekonomski prihvatljivog koeficijenta. Primjetno je da koeficijent zaduženosti nakon 2014. godine ne raste, ali da još uvijek postoji veliki broj preduzeća sa problemom prezaduženosti. U strukturi obaveza preovladavaju kratkoročne obaveze sa udjelom od 66,6%, za 4 pp više u odnosu na prethodnu godinu.

U strukturi aktive (sredstava) udio stalnih sredstva u izvještajnoj godini je iznosio 54,4%, što je najniže u periodu poslije 2014. godine, ali se ovaj pokazatelj povećao za 1,1% u odnosu na prethodnu godinu.

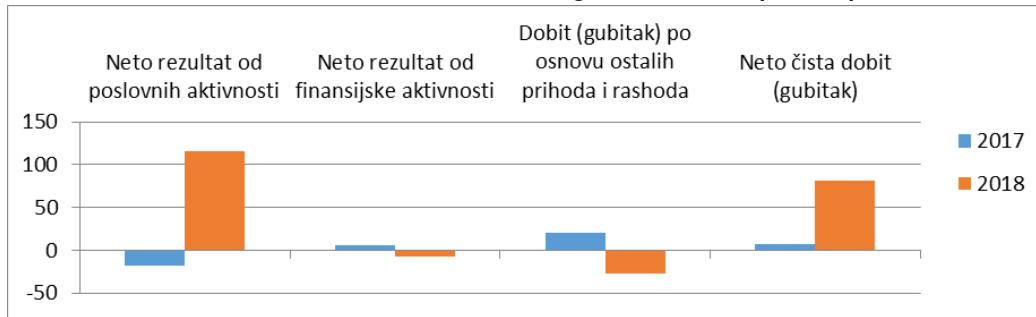
Pokrivenost stalnih sredstava u 2018. godini iznosi 118,1% i nešto je veća u odnosu na prethodnu godinu, što znači da se stalna sredstva u cijelosti finansiraju dugoročnim izvorima finansiranja, kao i značajan dio kratkoročne imovine.

3.4. Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija

U 2018. godini, prema podacima FIA-e, u ovom području djelatnosti godišnje finansijske izvještaje predalo je 184 preduzeća, za 6 preduzeća više u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 7.982 osoba, što je manje za 55 radnika u odnosu na 2017. godinu. Prosječan broj zaposlenih po preduzeću u 2018. godini iznosio je 43, niže u odnosu na prethodne dvije godine.

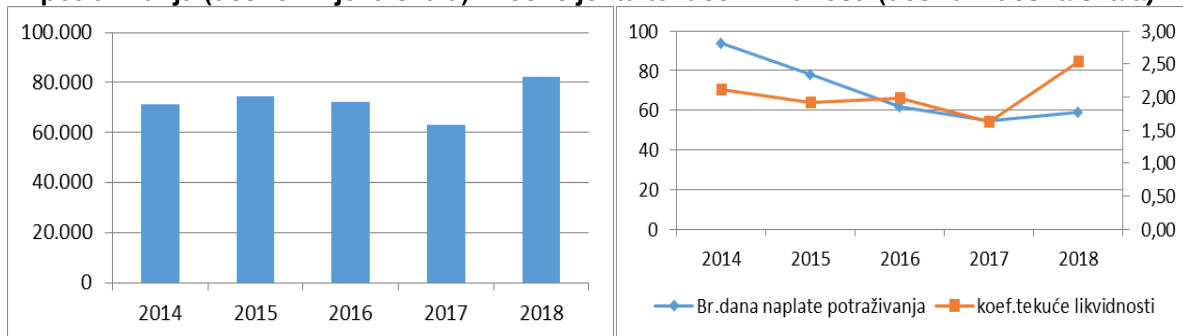
U 2018. godini ovaj sektor je ostvario neto čistu dobit u iznosu od 81,2 mil.KM, najvišu u periodu 2014. – 2018. i 10,5 puta je viša u odnosu na prethodnu godinu. Ovako veliko povećanje posljedica je ostvarene dobiti od poslovnih aktivnosti u iznosu od 115,4 mil.KM, što je ogromna razlika u odnosu na prethodnu godinu kada je ostvaren gubitak od poslovnih aktivnosti u iznosu od 18,1 mil.KM.

U 2018. godini realizovano je 62,3 mil. KM prihoda od prodaje na stranom tržištu, što je za čak 62,3% više nego prethodne godine, čime se udio ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje povećao sa 1,5% u 2017. godini na 2,6% u 2018. godini.

Grafikon 22. Struktura ostvarenog neto rezultata (mil. KM)

Izvor: FIA, Obrada: FZZPR

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, je u 2018. godini iznosila 82.093 KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 30,3%, što je pokazatelj snažnije poslovne aktivnosti. Ovo područje djelatnosti je još uvijek najproduktivniji sektor privrede u FBiH. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosi 46,9%, što je niže u odnosu na 2017. godinu za 11,9 pp.

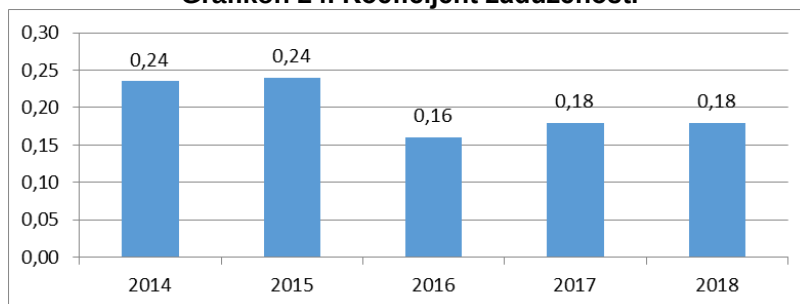
Grafikon 23. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom u KM (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent tekuće likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, u 2018. godini je imao najveću vrijednost u posljednjih pet godina i iznosi 2,52. Međutim, visoku vrijednost ovog koeficijenta u najvećoj mjeri kreira mali broj velikih firmi koje imaju vrlo visoke vrijednosti ovog koeficijenta, dok je s druge strane realna slika da 72% malih firmi iz ovog sektora imaju koeficijent likvidnosti manji ili jednak 1, što čini 63,6% ukupnog broja firmi ovog sektora. Dakle, mnogo je veći broj firmi koji imaju znatno niže koeficijente tekuće likvidnosti od potrebnog minimuma. Broj dana naplate potraživanja iznosi 59, što je u odnosu na 2017. godinu više za 4 dana.

Sa druge strane, u strukturi tekućih sredstava, udio gotovine, potraživanja i kratkoročnih plasmana, kao lako utrživog oblika imovine u 2018. godini iznosi 65,7%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj udio iznosio 73,1%. Smanjenje udjela lakše utržive kratkoročne imovine ocjenjuje se kao negativna pojava i dalje smanjenje ovog udjela može dovesti do dodatnih poteškoća u izmirivanju kratkoročnih obaveza.

Grafikon 24. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u 2018. godini je iznosio 0,18, na istom nivou kao i prethodne godine, što ukazuje na to da ovaj sektor nije prezadužen.

U strukturi obaveza u 2018. godini, kratkoročne obaveze učestvuju sa 27,1%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu za 4,7 pp.

U strukturi sredstava, u posmatranom periodu, dominiraju stalna sredstva. Učešće stalnih sredstava u ukupnoj imovini u posmatranom periodu pokazuje vrijednosti iznad 80% i u 2018. godini iznosi 80,5%. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava ((kapital + dugoročne obaveze + rezervisanja)/stalna sredstva) iznosi 113,7%, nešto je viša nego prethodne godine, što je na zadovoljavajućem nivou imajući u vidu da se i dio kratkoročnih sredstava finansira iz dugoročnih izvora.

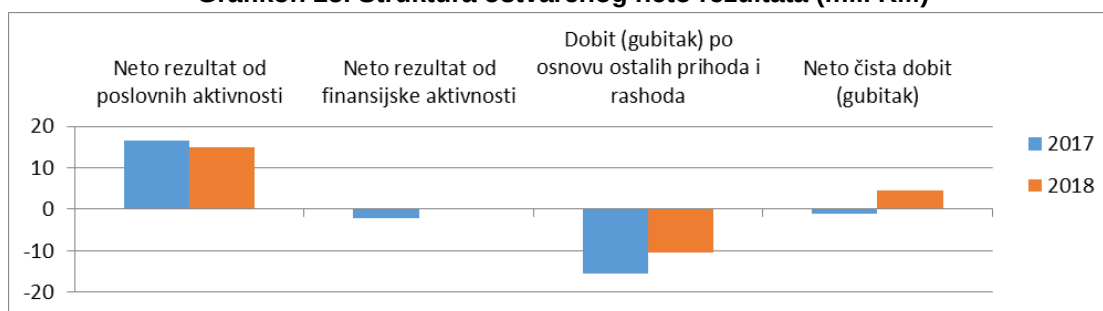
3.5. Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša

U 2018. godini, prema podacima FIA-e, u ovom području godišnje finansijske izvještaje predalo je 231 preduzeće, za 7 više u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini u ovom području je zaposleno 8.600 osoba, što je više za 1.408 ili 19,6% u odnosu na 2017. godinu.

U periodu 2014. - 2017. godine ovaj sektor je ostvarivao negativan neto rezultat sa evidentnim trendom smanjenja neto čistog gubitka. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 4,4 mil.KM. U najvećoj mjeri to je posljedica smanjenja negativnog rezultata po osnovu ostalih prihoda i rashoda (za 32,4%), te ostvarene dobiti od finansijskih djelatnosti.

U izvještajnoj godini realizovano je 155,9 mil. KM prihoda od prodaje na stranom tržištu, što je za 21,4% više nego prethodne godine. Udio prihoda od izvoza u ukupnim prihodima od prodaje ovog sektora u petogodišnjem periodu pokazivao je trend pada do 2017. godine, da bi zabilježio porast u 2018. godini na 27,8%.

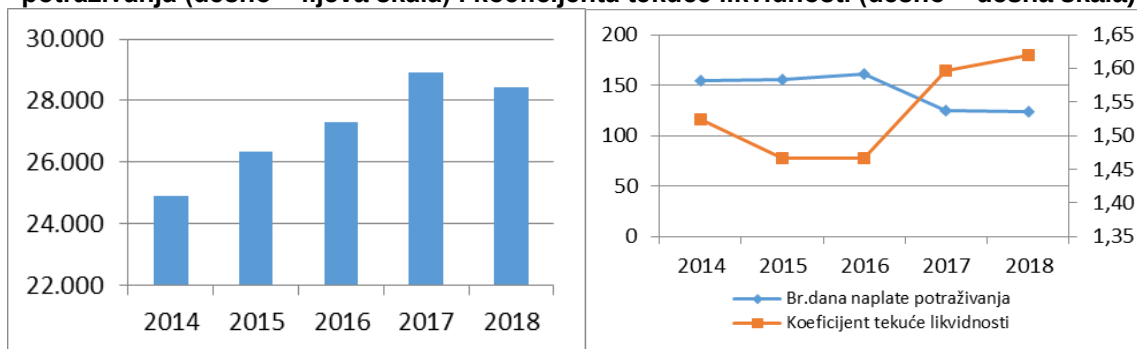
Grafikon 25. Struktura ostvarenog neto rezultata (mil. KM)

Izvor: FIA, Obrada: FZZPR

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom je u 2018. godini iznosila 28.456 KM, što je za 1,6% niže u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosi 75,4%, što je više u odnosu na prethodnu godinu za 3 p.p.

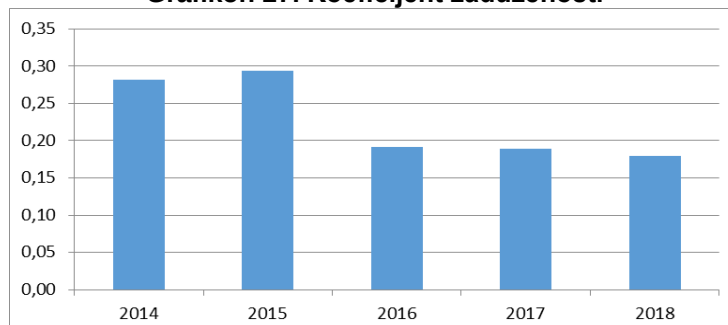
Grafikon 26. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom u KM (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent tekuće likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, se u 2018. godini neznatno poboljšao, iznosio je 1,62 i na najvišem je nivou u posljednjih pet godina. Još uvijek je ovaj indikator niži od teorijski prihvatljive vrijednosti od 2. Prosječan broj dana naplate potraživanja u 2018. godini je ostao nepromijenjen od prethodne godine.

Grafikon 27. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u posljednje tri godine nije se značajnije mijenjao i na zadovoljavajućem je nivou od 0,18. To praktično znači da preduzeća u ovom sektoru

nemaju problema sa prezaduženošću i da se poslovna imovina većim dijelom finansira vlastitim kapitalom (82%).

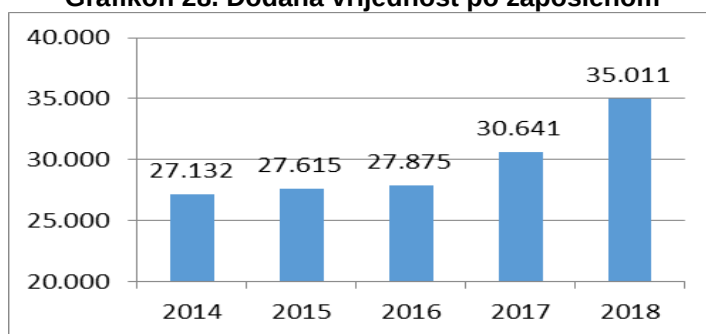
U strukturi obaveza u 2018. godini, kratkoročne obaveze učestvuju sa 37,2%, dok s druge strane u strukturi sredstava dominiraju stalna sredstva. U zadnjih pet godina učešće stalnih sredstava u ukupnoj imovini bilježi konstantne vrijednosti i u 2018. godini iznosi 79,7%. Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava ((kapital + dugoročne obaveze + rezervisanja)/stalna sredstva), nešto je viša u odnosu na prethodnu godinu i iznosi oko 110%.

3.6. Građevinarstvo

Prema podacima FIA-e, u 2018. godini u sektoru građevinarstva registrovano je 1.672 preduzeća, što je za 98 preduzeća više u odnosu na 2017. godinu. Iako je zabilježen porast broja preduzeća, broj zaposlenih je iznosio 21.155 lica, što je za 1,8% manje nego prethodne godine.

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, je u izvještajnoj godini značajno poboljšana u odnosu na prethodnu godinu (za 14,3%), čime je nastavljen pozitivan trend u periodu 2014.- 2018. godina. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se smanjio za skoro 4 pp u odnosu na 2017. godinu i iznosi 46,9%.

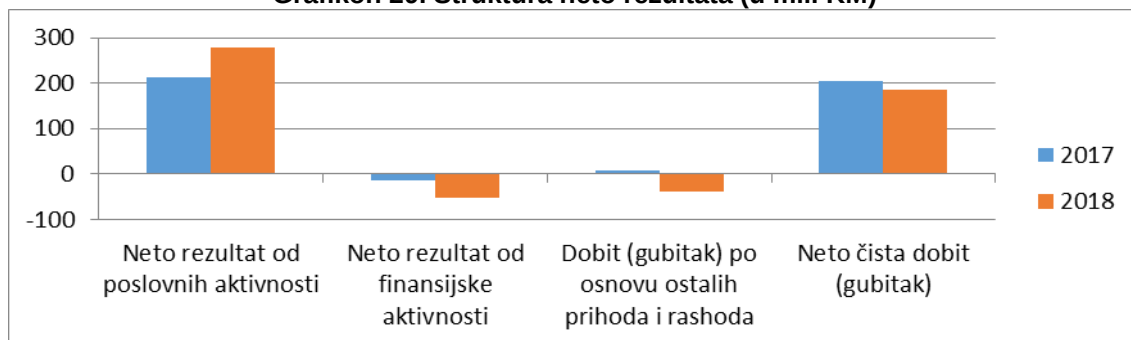
Grafikon 28. Dodana vrijednost po zaposlenom

Izvor: FIA

Posmatrajući posljednjih pet godina, sektor građevinarstva ostvarivao je pozitivan rezultat. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 186,6 mil. KM, što je za 9,2% manje u odnosu na prethodnu godinu, a smanjenje je prouzrokovano porastom neto gubitka od finansijskih aktivnosti, kao i gubitka po osnovu ostalih prihoda i rashoda.

Grafikon 29. Struktura neto rezultata (u mil. KM)

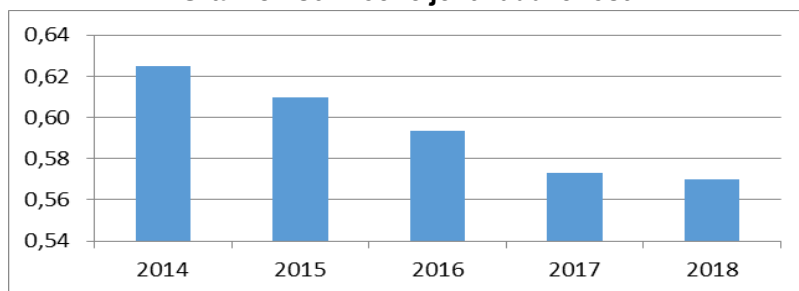

Izvor: FIA

Izvozna usmjerenost preduzeća u oblasti građevinarstva je u 2018. godini poboljšana. Ostvareni prihodi od izvoza su viši za 3,8% u odnosu na prethodnu godinu i iznose 232,7 mil.KM. Učešće ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje je identično kao i 2017. godine i iznosi 11,6%.

Struktura izvora finansiranja je ostala nepromjenjena u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu. Kapital čini 43% i obaveze 57%, što znači da se imovina preduzeća većim dijelom finansira iz obaveza. Drugim riječima, koeficijent zaduženosti, kao odnos ukupnih obaveza i ukupne imovine, iznosi 0,57 i iznad je prihvatljive granice od 0,5. Jedan značajan broj preduzeća ovog područja ima problema sa prezaduženošću. U strukturi obaveza kratkoročne obaveze učestvuju sa 49,7%, što je niže u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj udio iznosio 55,4%. Ovakva struktura obaveza, uz visok koeficijent zaduženosti nije povoljna, obzirom da je za preduzeća bolje ukoliko svoju imovinu u što većoj mjeri finansiraju iz dugoročnih izvora.

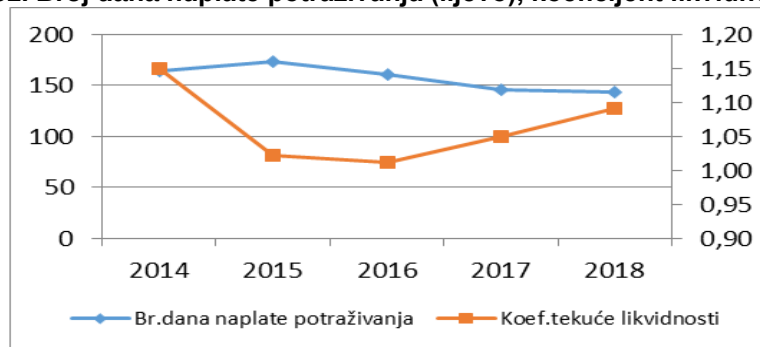
Grafikon 30. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA

Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza, u 2018. godini iznosi 1,09, i nije bitnije promijenjen u zadnjih nekoliko godina. Ovaj koeficijent je i dalje daleko ispod iskustvenog željenog praga od 2., što znači da likvidnost preduzeća ovog sektora nije na zadovoljavajućem nivou. Broj dana naplate potraživanja, iako u posljednje tri godine pokazuje trend smanjenja, izuzetno je visok i u 2018. iznosi 143 dana u prosjeku. To je za 3 dana kraće u odnosu na prethodnu godinu i nije značajnije uticalo na poboljšanje likvidnosti.

Grafikon 31. Broj dana naplate potraživanja (lijevo), koeficijent likvidnosti (desno)

Izvor: FIA

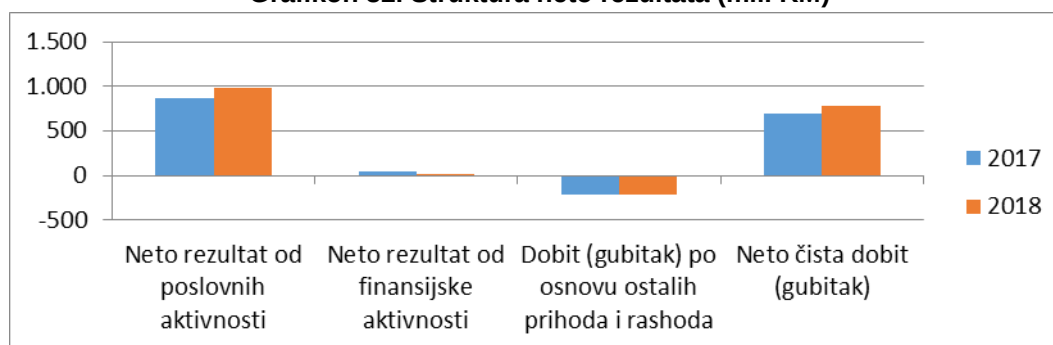
U strukturi aktive (sredstava) u 2018. godini, stalna sredstva učestvuju sa 63,3%, što je manje u odnosu na prethodnu godinu za 1,3 p.p. Stalna sredstva su u cjelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja, u procentu od 109,2%, što znači da se i jedan dio tekućih sredstava finansira iz dugoročnih izvora.

3.7. Trgovina

U 2018. godini, u oblasti trgovine, FIA-i je svoje završne finansijske izvještaje predalo 7.549 privrednih subjekata, što je za 322 više u odnosu na prethodnu godinu. Od ovog broja, na mala se odnosi 6.455 preduzeća (85,5%), srednja 731 (9,7%) i na velika 363 preduzeća ili 4,8%. U izvještajnoj godini u ovom sektoru je zaposleno 84.814 lica, što je za 4,5% više nego prethodne godine i najviše u posljednjem petogodišnjem periodu. Prosječan broj zaposlenih po preduzeću u 2018. godini je ostao nepromjenjen i iznosi 11.

U periodu 2014. – 2018. godina, sektor trgovine je ostvarivao pozitivan rezultat. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 785,0 mil. KM, što je za 12,8% više u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi rezultata, ostvarena je dobit od poslovne aktivnosti u iznosu od 984,1 mil.KM, za 12,7% više u odnosu na prethodnu godinu. Prihodi od prodaje su porasli za 10%, dok su poslovni rashodi u cjelini porasli za oko 8%.

Grafikon 32. Struktura neto rezultata (mil. KM)

Izvor: FIA

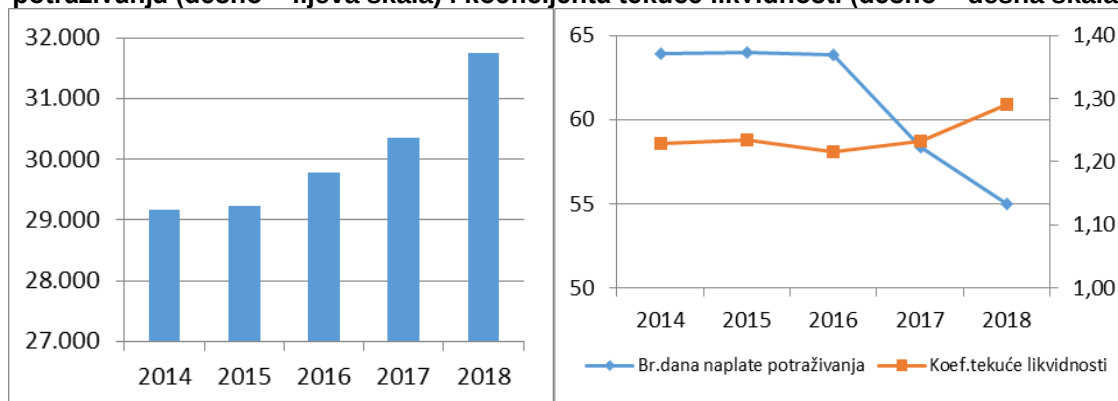
U 2018. godini ostvareno je 725,6 mil.KM prihoda od prodaje na stranom tržištu, za 8,5% više u odnosu na prethodnu godinu, što čini 3,3% ukupnih prihoda od prodaje ovog sektora. Za sektor trgovine ovaj udio je veoma mali, što nam ukazuje na vrlo slabu poslovnu aktivnost na stranim tržištima. Međutim, udio prihoda od prodaje na

stranom tržištu ovog sektora u ukupnim prihodima od prodaje na stranom tržištu FBiH je značajan i iznosi 9,2%, što ovaj sektor po izveznoj usmjerenosti pozicionira odmah iza prerađivačke industrije.

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, se u 2018. godini poboljšala u odnosu na prethodnu godinu za 4,6% i iznosi 31.758 KM po zaposlenom. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se smanjio u odnosu na 2017. godinu za 0,4 p.p. i iznosi 50,6%.

Koeficijent tekuće likvidnosti u periodu 2014. - 2018. godina pokazuje konstantne, ali ipak niske vrijednosti. U 2018. godini ovaj koeficijent je iznosio 1,29 u prosjeku, što je znatno niže od prihvatljive granice od 2. Od ukupnog broja preduzeća u ovom području, njih 70,1% ima koeficijent tekuće likvidnosti ispod 2, dok 34,9% preduzeća ima ovaj koeficijent ispod 1. Prema veličini preduzeća, udio onih koji imaju nezadovoljavajući koeficijent likvidnosti je približno jednak u svim kategorijama i kreće se oko 70%. Broj dana naplate potraživanja je u 2018. godini smanjen za 3 i iznosi 55 dana u prosjeku.

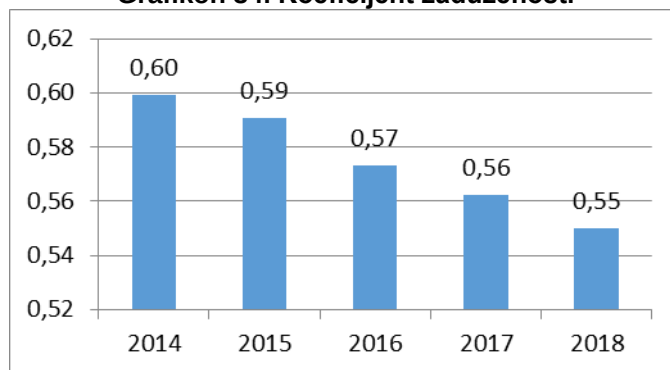
Grafikon 33. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom lijevo (u hilj. KM), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti, kao omjer ukupnih obaveza i ukupne imovine, od 2014. godine pokazuje blagi trend smanjenja, ali je još uvijek iznad iskustvene željene granice od 0,5, što govori da se pojedina preduzeća ovog sektora bore sa problemom prezaduženosti. U 2018. godini koeficijent zaduženosti iznosio je 0,55, što je neznatno manje u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 34. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA

U strukturi aktive (sredstava), stalna sredstva učestvuju sa 42,1%, što je na približno istom nivou kao i prethodne godine. Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja, u procentu od 133,6%, što govori da se značajan dio dugoročnih izvora koristi za finansiranje tekuće imovine.

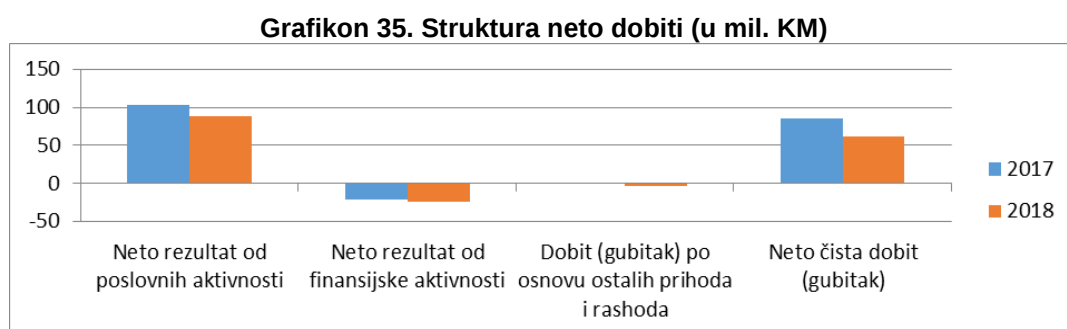
Aktiva preduzeća sektora trgovine se većim dijelom finansira obavezama (55%). U 2018. godini u strukturi obaveza učestvuju pretežno kratkoročne obaveze sa udjelom od 75,3%. Visok udio kratkoročnih obaveza može dodatno narušiti likvidnost preduzeća, naročito u situaciji kada je visok udio manje utržive kratkoročne imovine (zaliha), što je upravo karakteristično za sektor trgovine jer zalihe čine 43,4% kratkoročne imovine. Zbog toga je potrebno konstantno održavati visok nivo obrta zaliha tokom godine, kako bi se osigurali uslovi za izmirenje dospjelih kratkoročnih obaveza.

Svi analizirani indikatori ukazuju na to da preduzeća u području trgovine, generalno gledajući, posluju stabilno, ali je evidentno da postoji određeni broj preduzeća koji imaju finansijskih problema, posebno sa održavanjem likvidnosti i solventnosti.

3.8. Prevoz i skladištenje

U 2018. godini, prema podacima FIA-e, u ovom sektoru je registrovano 1.451 preduzeća, što je za 32 preduzeća više u odnosu na prethodnu godinu. Na mala preduzeća se odnosi 1.266 ili 87,3%, srednja 144 ili 9,9%, te velika 41 ili 2,8%. Broj zaposlenih iznosio je 22.724, što je više za 866 ili 4,0% u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih po preduzeću iznosi 16 i na najvišem je nivou u periodu 2014. - 2018. godini.

Prevoz i skladištenje je područje djelatnosti koje je, nakon niza godina poslovanja sa gubitkom, u posljednje četiri godine ostvarivalo neto čistu dobit. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 61,1 mil. KM, odnosno 3,1% ukupne neto čiste dobiti FBiH. Dobit od poslovne aktivnosti je smanjena za 14,3%, što je glavni razlog smanjenju ukupne neto čiste dobiti u odnosu na 2017. godinu.

Izvor: FIA

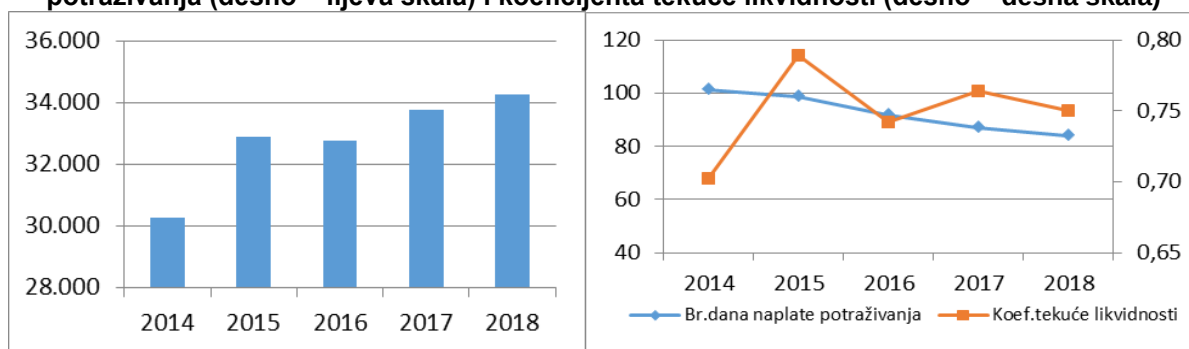
U 2018. godini područje prevoza i skladištenja je ostvarilo prihode od prodaje na stranom tržištu u iznosu od 473,8 mil KM, što je više za 6,5% u odnosu na prethodnu godinu. Udio ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje iznosi 23,5% i neznatno je niži u odnosu na prethodnu godinu.

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, se u 2018. godini povećala za 1,5%, čime je nastavljen pozitivan trend rasta. Pri tome, udio troškova rada u dodanoj vrijednosti se povećao i u 2018. godini iznosi 70,3%.

Koeficijent tekuće likvidnosti u posljednjih pet godina je značajno ispod koeficijenta 2, što govori da se mnoga preduzeća ovog sektora susreću sa problemom održavanja likvidnosti. Koeficijent likvidnosti u izvještajnoj godini iznosi 0,76 i u petogodišnjem periodu ne bilježi značajne promjene. Kod ovih djelatnosti primjetno je da velika preduzeća imaju znatno niži koeficijent u odnosu na mala i srednja preduzeća. Kod velikih preduzeća u prosjeku iznosi 0,53, kod srednjih je 1,35, te kod malih preduzeća 0,93.

S druge strane, broj dana naplate potraživanja u periodu 2014. - 2018. godine pokazuje pozitivan trend smanjenja, i u 2018. godini prosječno trajanje naplate potraživanja iznosi 84 dana.

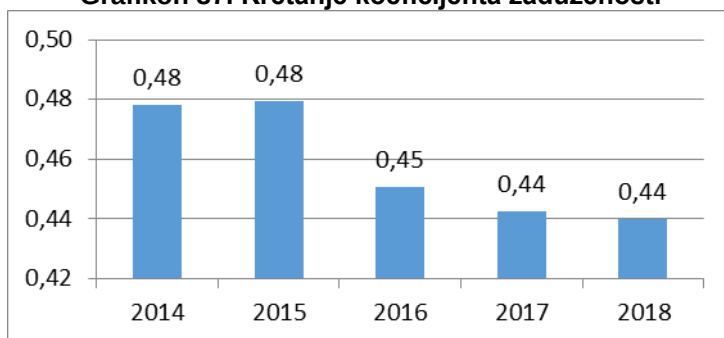
Grafikon 36. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti, mjenim odnosom ukupnih obaveza i ukupne poslovne imovine, u 2018. godini se nije promijenio u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 0,44. Trenutno je na prihvatljivom nivou, ali zbog izuzetno niskog koeficijenta likvidnosti, veliki broj preduzeća ovog sektora ima probleme u finansiranju svoje imovine, odnosno poteškoća u izmirivanju dospjelih obaveza.

Grafikon 37. Kretanje koeficijenta zaduženosti

Izvor: FIA

Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava (kapital + dugoročne obaveze + rezervisanja / stalna sredstva) se kretala ispod 100% u periodu 2014. - 2018. godine i ne pokazuje značajnije promjene. Ovaj indikator u 2018. godini iznosi 96,3%. To znači da se dio

stalnih sredstava finansira iz kratkoročnih izvora, što može indicirati buduće finansijske probleme ukoliko se dodatno poveća udio stalne imovine koja se finansira kratkoročnim izvorima finansiranja.

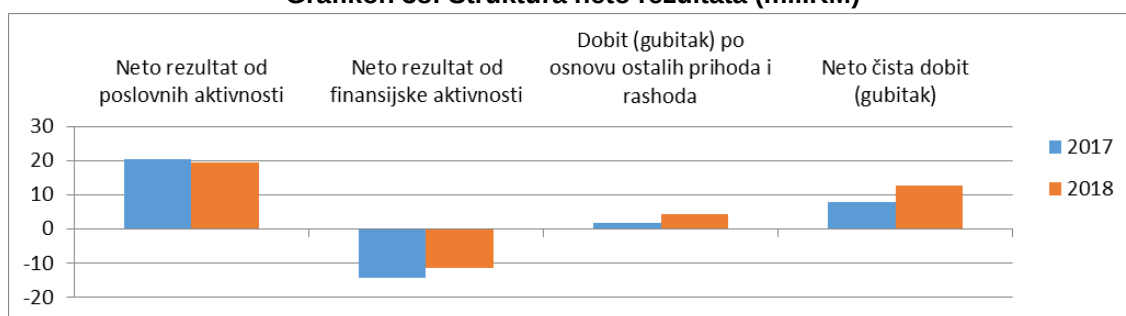
3.9. Hotelijerstvo i ugostiteljstvo

Prema podacima FIA-e, broj pravnih lica u ovom području u 2018. godini iznosio je 845, veći je za 79 u odnosu na prethodnu godinu i u posljednjih pet godina konstantno raste. Uglavnom se radi o malim preduzećima koja čine 96,4% ukupnog broja preduzeća. U ovom području djelatnosti je zaposleno 7.830 lica, što je za 1,8% više nego prethodne godine.

U 2018. godini sektor hotelijerstva i ugostiteljstva je ostvario neto čistu dobit u iznosu od 12,6 mil. KM, za 61,5% više nego prethodne godine. Iako je dobit od poslovnih aktivnosti manja za 4,2%, povećanje neto čiste dobiti rezultat je smanjenja finansijskih rashoda, te ostvarene dobiti po osnovu ostalih prihoda i rashoda (za više od 2,5 puta).

U 2018. godini ostvareno je 14,2 mil.KM prihoda od prodaje na stranom tržištu, što čini udio od 4,4% u ukupnim prihodima od prodaje. U odnosu na prethodnu godinu, ovi prihodi su viši za 8,9%, dok je udio ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje veći za 0,3 p.p.

Grafikon 38: Struktura neto rezultata (mil.KM)

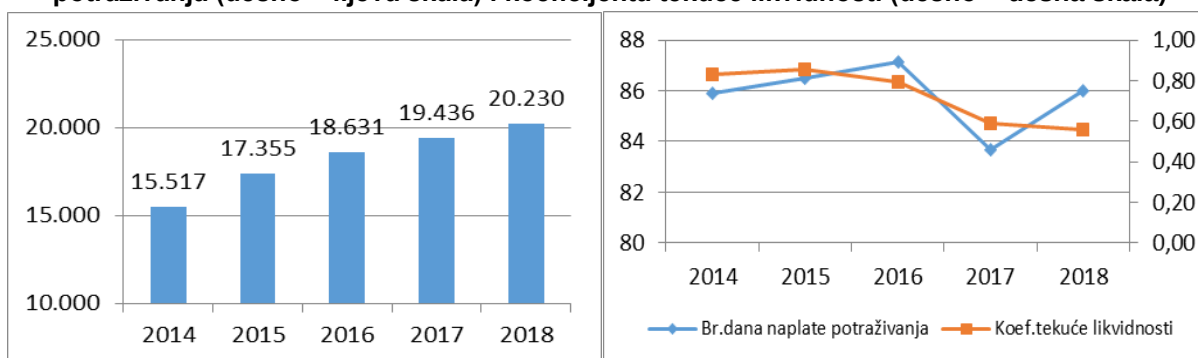
Izvor: FIA

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, se u 2018. godini poboljšala u odnosu na prethodnu godinu za 4,1% i iznosi 20.230 KM po zaposlenom.

Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, je u toku posmatranog perioda bilježio vrijednosti daleko ispod granične vrijednosti od 2, što nam govori da su kratkoročne obaveze u nominalnom iznosu dosta veće u odnosu na tekuću imovinu, što definitivno ukazuje na probleme velikog broja preduzeća u održavanju sposobnosti generiranja novčanog toka potrebnog za izmirivanje dospjelih kratkoročnih obaveza. U 2018. godini ovaj koeficijent iznosi 0,56, i niži je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 0,59. Oko 85% preduzeća ovog područja ima koeficijent tekuće likvidnosti manji od 2, dok 66,4% preduzeća ima koeficijent likvidnosti manji od 1.

Na likvidnost negativno utiče i broj dana naplate potraživanja, koji je za ove djelatnosti izuzetno visok i kreće se u prosjeku iznad 80 dana u posmatranom periodu 2014. - 2018. godine. U 2018. godini prosječno trajanje naplate potraživanja iznosi 86 dana.

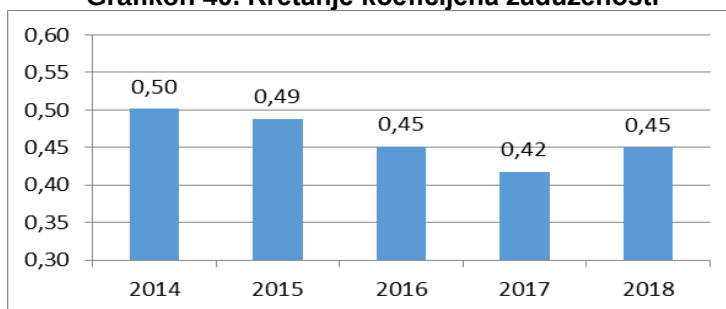
Grafikon 39. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Skoro polovina poslovne aktive preduzeća ovog sektora se finansira obavezama. U 2017. godini 45% poslovne aktive je finansirano iz obaveza, a u prethodnoj godini 42%. Dakle, koeficijent zaduženosti je blago povećan i nešto je ispod granice prihvatljivosti od 0,5. U strukturi obaveza dugoročne obaveze učestvuju sa 54,8%, a kratkoročne sa 45,2%.

Grafikon 40. Kretanje koeficijena zaduženosti

Izvor: FIA

U strukturi poslovne aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva. U 2018. godini udio stalnih sredstava u ukupnoj imovini iznosio je 83,8%. Stalna sredstva nisu u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja (pokrivenost 94,5%), što je niže nego što je to bilo u 2017. godini (95,7%). To znači da se jedan dio dugoročne imovine finansira kratkoročnim izvorima finansiranja, što je svakako negativna promjena imajući u vidu kraće rokove dospeljeća obaveza od vremena potrebnog da se generira novčani tok od stalnih sredstava.

3.10. Informacije i komunikacije

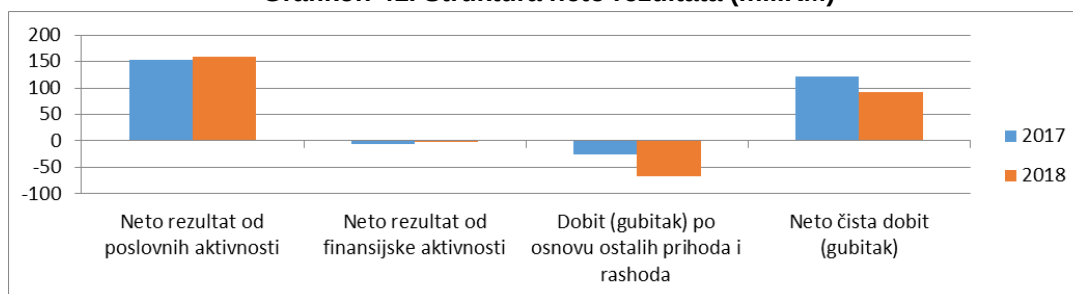
Prema podacima FIA-e, broj privrednih subjekata u području informacija i komunikacija u 2018. godini iznosio je 925, viši je za 74 u odnosu na prethodnu godinu, i u posljednjih pet godina konstantno raste. Na mala preduzeća se odnosi 847 (91,6%), srednja 59 i velika 19. U 2018. godini u ovom sektoru je zaposleno 15.235 lica, što je za 4,4% više nego prethodne godine. Posmatrajući period 2014. - 2018. godine primjetan je stalan rast broja zaposlenih.

U posljednjih pet godina, sektor informacija i komunikacija ostvaruje značajne pozitivne rezultate. U 2018. godine ostvarena je najniža neto čista dobit u petogodišnjem periodu

u iznosu od 91,3 mil. KM, što čini 4,6% ukupne neto čiste dobiti privrednih subjekata u FBiH. Pozitivnom neto rezultatu najviše je doprinjela dobit od poslovne djelatnosti (159,9 mil. KM), koja je za 5,1% veća u odnosu na prethodnu godinu. Smanjenju ukupne neto čiste dobiti svakako je doprinio znatno veći gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda (za više od 2,5 puta u odnosu na 2017. godinu).

U 2018. godini ostvareni su prihodi od izvoza u iznosu od 285,9 mil. KM, što je za 7,2% više u odnosu na prethodnu godinu, tako da se i udio ovih prihoda u ukupnim prihodima od prodaje povećao za 0,6 p.p.

Grafikon 41. Struktura neto rezultata (mil.KM)

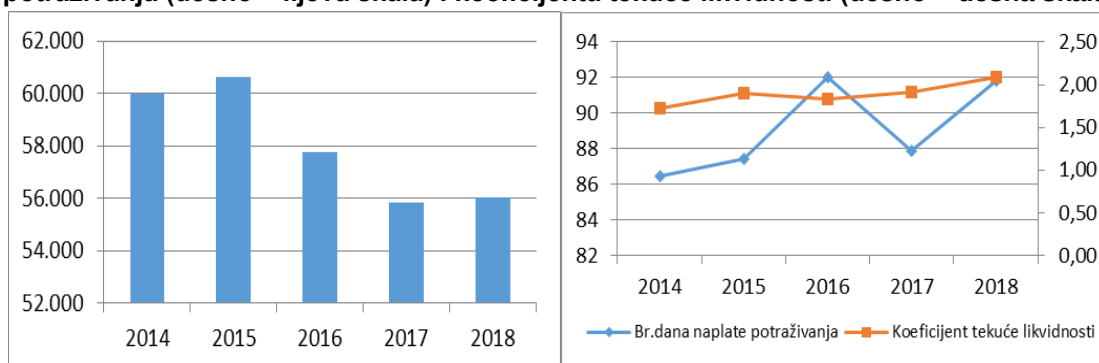

Izvor: FIA

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom je vrlo visoka. U 2018. godini iznosila je 56.027 KM, nešto je viša u odnosu na prethodnu godinu (za 2,3%).

Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih sredstava, je u 2018. godini poboljšan u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 2,09. To pokazuje da većina preduzeća ovog područja nema problema sa održavanjem likvidnosti. Prosječan broj dana naplate potraživanja je porastao na 92 dana.

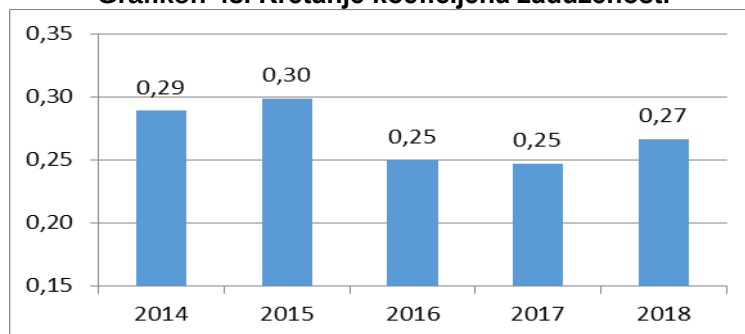
Grafikon 42. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u posljednjih pet godina je pokazivao stabilne i prihvatljive vrijednosti. U 2018. godini ovaj koeficijent je iznosio 0,27, što znači da je 27% poslovne aktive finansirano iz obaveza, odnosno da većina preduzeća ovog sektora nema problema sa prezaduženošću.

Grafikon 43. Kretanje koeficijena zaduženosti

Izvor: FIA

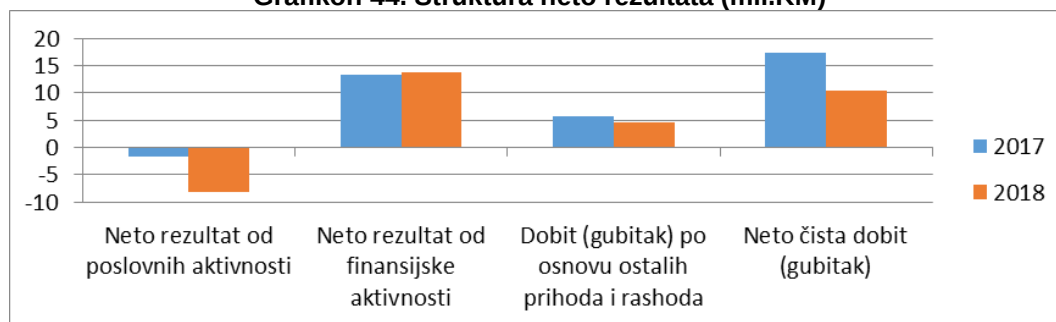
U strukturi poslovne aktive (sredstava) stalna sredstva učestvuju sa 60,8% u 2018. godini i u petogodišnjem periodu ovaj udio se nastavlja smanjivati. Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja (128,5%), što je za 7,7 p.p. više nego što je to bilo u 2017. godini. To znači da se jedan značajan dio kratkoročne imovine finansira dugoročnim izvorima finansiranja, što je svakako povoljno imajući u vidu kraće rokove dospeljeća obaveza od vremena potrebnog da se generira novčani tok od stalnih sredstava.

Analizirani indikatori ovog područja djelatnosti ukazuju da većina preduzeća posluje stabilno, bez većih problema u održavanju likvidnosti, te da ovaj sektor ima potencijal za dalji razvoj i veće zapošljavanje.

3.11. Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja

Prema podacima FIA-e, u ovom sektoru u 2018. godini završne finansijske izvještaje predalo je 117 preduzeća, za 9 više u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini u ovoj oblasti je zaposleno 637 lica, što je manje za 69 u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 44. Struktura neto rezultata (mil.KM)

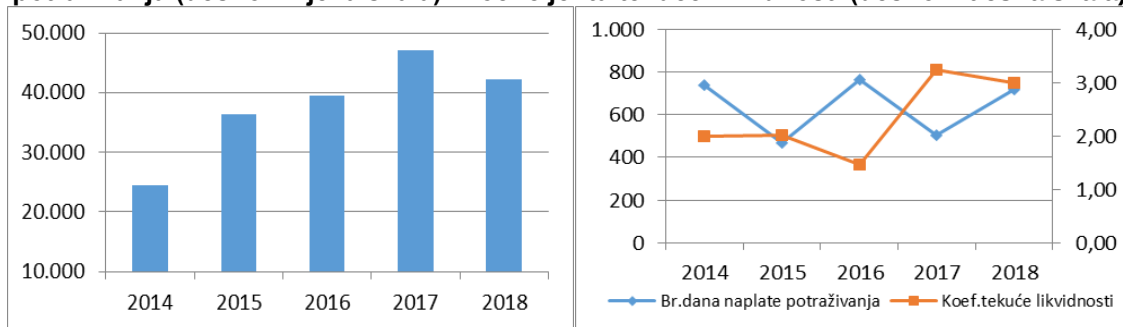

Izvor: FIA

U 2018. godini ostvarena je ukupna neto čista dobit ovog područja u iznosu od 10,4 mil. KM, za 40% manje u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj sektor u posljednje tri godine nije ostvarivao pozitivan rezultat od poslovnih aktivnosti. U 2018. godini ostvaren je gubitak od poslovnih aktivnosti u iznosu od 8,1 mil. KM, značajno veći u odnosu na prethodnu godinu (5 puta). Pozitivnom rezultatu doprinjela je neto dobit od finansijske aktivnosti u iznosu od 13,8 mil. KM, što je za 4,4% više u odnosu na prethodnu godinu, te ostvarena neto dobit po osnovu ostalih prihoda i rashoda, koja je u 2018. godini iznosila 4,7 mil.KM.

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom je u 2018. godini značajno niža u odnosu na prethodnu godinu (za 11,0%) i iznosi 42.271 KM. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosi 94,28%.

Grafikon 45. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

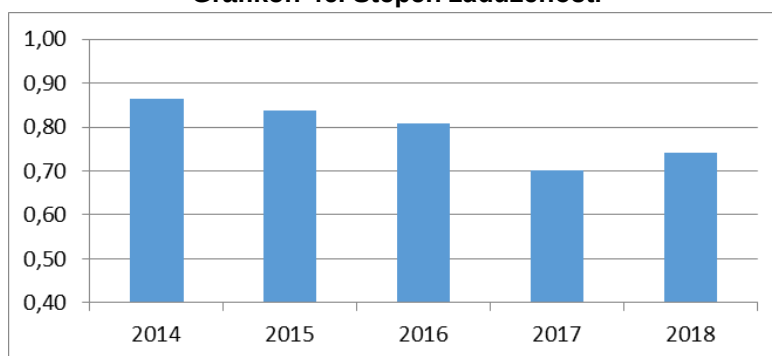
Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekućih sredstava i kratkoročnih obaveza, u 2018. godini pokazuje prihvatljivu vrijednost od 3,0. Obzirom na relativno nizak udio kratkoročnih izvora (18,1%), preduzeća ovog sektora ne bi trebala imati problema sa likvidnošću i u narednim periodima.

U 2018. godini ostvareni su prihodi od prodaje na stranom tržištu u iznosu od 99,1 mil KM, što čini 0,3% ukupnih prihoda od prodaje. U odnosu na prethodnu godinu ovi prihodi su se povećali za 28,2%.

Aktiva preduzeća u oblasti finansijskog posredovanja se uglavnom finansira iz obaveza, dok se manji dio finansira kapitalom. U 2018. godini odnos ukupnih obaveza i ukupne imovine (koeficijent zaduženosti) iznosi 0,74. Vrijednosti ovog koeficijenta su značajno iznad prihvatljive granice od 0,50. Olakšavajuća okolnost je što preduzeća ovog sektora imaju povoljan koeficijent likvidnosti.

U strukturi obaveza udio dugoročnih obaveza iznosi 81,1% u 2018. godini i viši je u odnosu na prethodnu godinu za 1 p.p.

Grafikon 46. Step en zaduženosti

Izvor: FIA

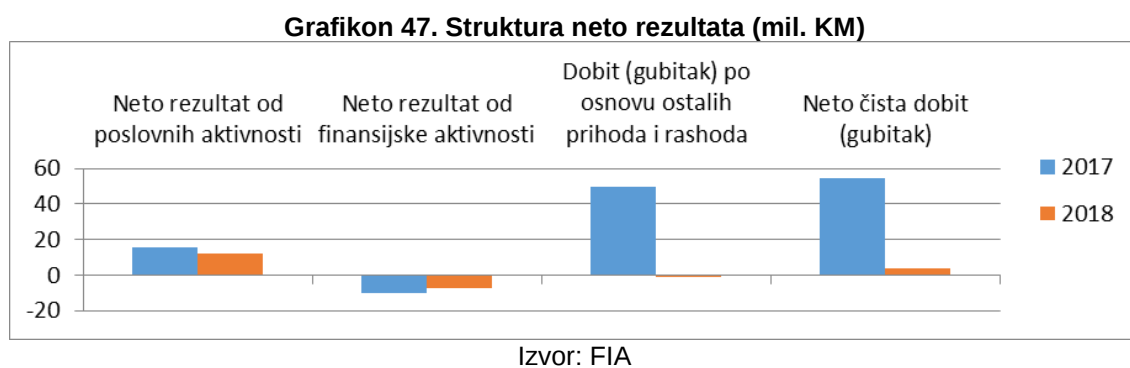
U strukturi aktive (sredstava) stalna sredstva učestvuju sa 56,8%, u cjelosti su pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja u procentu od 150,1%, slično kao i u 2017. godini. Jedan značajan dio obrtnih sredstava se finansira dugoročnim izvorima finansiranja, što je izuzetno dobro.

3.12. Poslovanje nekretninama

U oblasti poslovanja nekretninama, prema podacima FIA-e, u 2018. godini završne finansijske izvještaje predalo je 870 preduzeća, što je za 73 više u odnosu na 2017. godinu. U ovoj oblasti je zaposleno 2.539 lica, što je za 8,5% više nego 2017. godine.

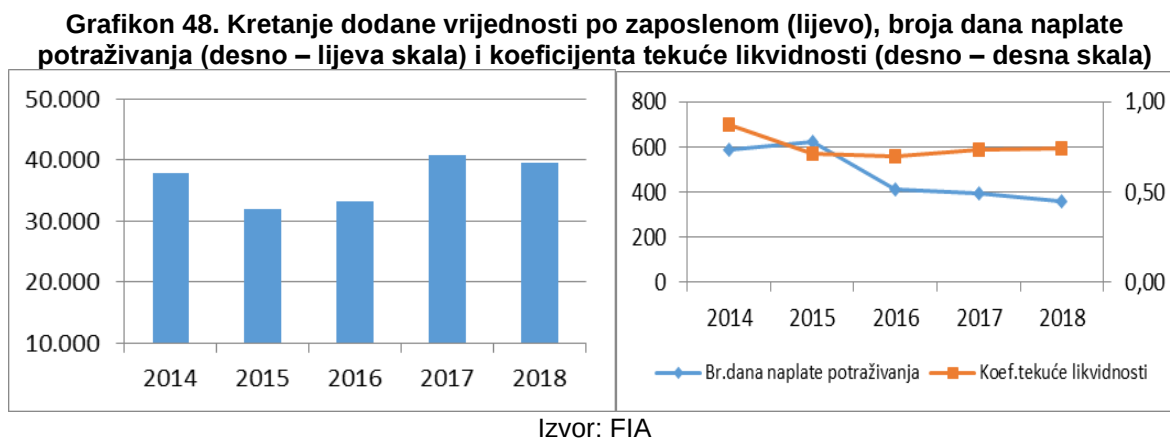
U području poslovanja nekretninama u posljednje tri godine godine ostvaren je neto čisti dobitak. U 2018. godini neto čista dobit iznosila je 3,9 mil. KM, što je manje za 93,5% u odnosu na 2017. godinu.

U strukturi neto rezultata vidljivo je smanjenje dobiti od poslovne aktivnosti, koja je u 2018. godini iznosila 11,8 mil.KM. U odnosu na prethodnu godinu, dobit od poslovne aktivnosti je niža za 22,7%.

Međutim, najveći negativan doprinos ukupnom finansijskom rezultatu dao je ostvareni gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda u iznosu od 0,7 mil. KM. Napominjemo da je po ovom osnovu ostvarena dobit u 2017. godini u iznosu od 49,6 mil.KM.

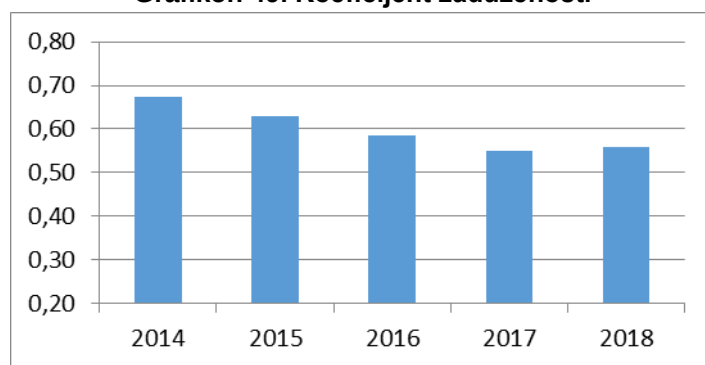
Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, u 2018. godini je smanjena za 2,9% u odnosu na prethodnu godinu, sa udjelom troškova rada u dodanoj vrijednosti od 47,6%. Ovaj pokazatelj je veći za 2 pp u odnosu na prethodnu godinu.

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao omjer između tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, u 2018. godini bilježi istu vrijednost kao u prošloj godini (0,74), što je značajno ispod granične vrijednosti od 2, i izvjesno je da se preduzeća ovog područja susreću sa problemom održavanja likvidnosti. Uz to, broj dana naplate potraživanja koji u 2018. godini iznosi 359, još uvijek je izuzetno visok.

U strukturi aktive (sredstava), stalna sredstva učestvuju sa 72,2%, što je na približno istom nivou kao u posljednje 3 godine. Na kraju 2018. godine dugoročna pokrivenost stalnih sredstava (kao odnos kapitala, dugoročnih obaveza i rezervisanja prema stalnim sredstvima) je iznosila 95,5% i niža je u odnosu na prethodnu godinu za 3,8 pp. To znači da se jedan dio stalnih sredstava finansira iz kratkoročnih izvora što nije dobro.

Grafikon 49. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA

U 2018. godini 56% ukupne aktive je finansirano iz obaveza, tj. koeficijent zaduženosti, mjeran kao udio ukupnih obaveza u odnosu na ukupnu imovinu, iznosi 0,56, i može se reći da zaduženost preduzeća nije na prihvatljivom nivou. Ovaj koeficijent je nešto viši nego u prethodnoj godini (0,55). U strukturi obaveza 54,4% čine kratkoročni izvori, a 45,6% dugoročni izvori, što se nije značajnije promijenilo u odnosu na prethodnu godinu.

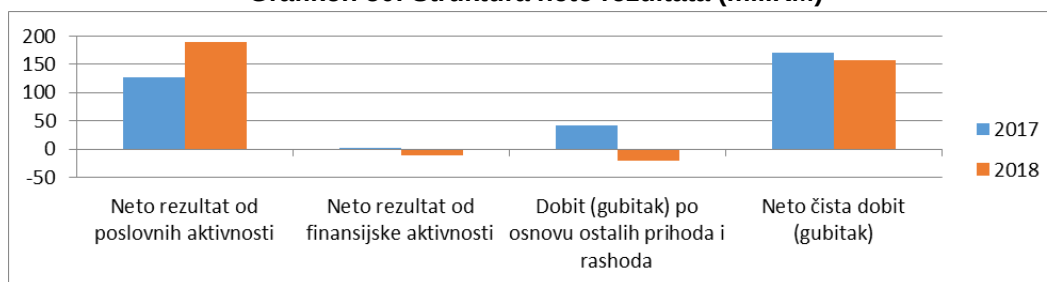
3.13. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti

Prema podacima FIA-e, broj pravnih lica u području stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti u 2018. godini iznosio je 2.507, viši je za 149 preduzeća u odnosu na prethodnu godinu, i u posljednjih pet godina konstantno raste. Od ovog broja preduzeća, na mala preduzeća se odnosi 2.419 ili 96,5%, na srednja 77 (3,1%) i na velika preduzeća 11 (0,4%). U 2018. godini u ovom sektoru zaposleno je 13.214 lica, što je za 7,1% više nego prethodne godine. Posmatrajući period 2014. - 2018. godine primjetan je stalan rast broja zaposlenih ovog sektora.

Posmatrajući posljednjih pet godina, ovaj sektor ostvaruje značajne pozitivne rezultate. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 156,9 mil. KM, što čini 8,0% ukupne neto dobiti privrednih subjekata FBiH, i po ovom osnovu ovo područje se nalazi odmah iza trgovine, prerađivačke industrije i građevinarstva. Pozitivnom rezultatu uglavnom je doprinijela dobit od poslovne djelatnosti, koja je u 2018. godini iznosila 188,4 mil. KM, što je više za 49,4% u odnosu na prethodnu godinu. Smanjenju ukupne neto čiste dobiti doprinio je gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda, koji je u 2018.

godini iznosio 20,1 mil.KM, za razliku od prethodne godine kada je ostvarena dobit po ovom osnovu.

Grafikon 50: Struktura neto rezultata (mil.KM)

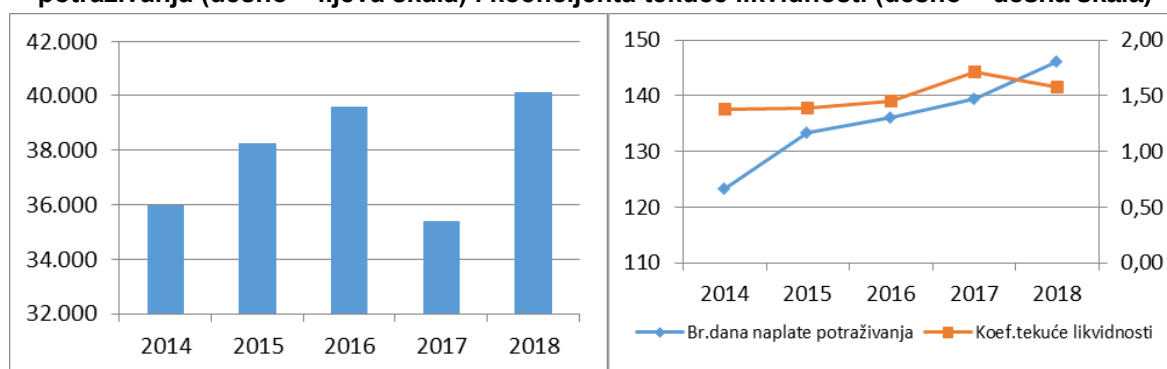
Izvor: FIA

U 2018. godini ostvareni su prihodi od izvoza u iznosu od 491,9 mil. KM, što predstavlja udio od 37,1% u ukupnim prihodima od prodaje. U odnosu na prethodnu godinu, ovi prihodi su se smanjili za 8,3%. Prihodi od izvoza ovog sektora iznose 6,3% ukupnih prihoda od izvoza FBiH, što ukazuje na izuzetno veliki izvozni značaj ovog sektora. Ipak, doprinos ovog područja u ukupnom izvozu FBiH je nešto manji u odnosu na prethodnu godinu, kada je iznosio 7,4%.

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, u 2018. godini je porasla za 13,5% i iznosi 40.148 KM po zaposlenom, što je na najvišem nivou u periodu 2014. - 2018. godine.

Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, od 2014. do 2017. godine je pokazivao trend rasta, da bi u 2018. godini njegova vrijednost opala sa 1,71 na 1,58. Na likvidnost negativno utiče broj dana naplate potraživanja koji je u porastu i u 2018. godini iznosi 146, što je jako puno za ovo područje djelatnosti.

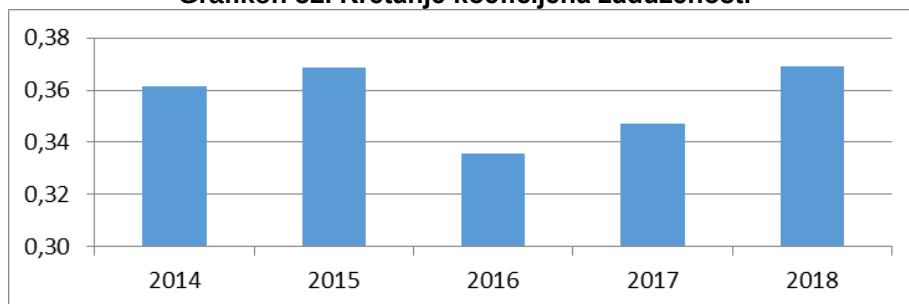
Grafikon 51. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u petogodišnjem periodu ima stabilne i prihvatljive vrijednosti i u 2018. godini iznosi 0,37, što znači da je 37% poslovne aktive finansirano iz obaveza, neznatno više u odnosu na prethodnu godinu (35%). Koeficijent zaduženosti ovog područja pokazuje da preduzeća ovog sektora uglavnom nisu prezadužena. U strukturi obaveza dugoročne obaveze učestvuju sa 48,5%, dok kratkoročne obaveze učestvuju sa 51,6% sa nešto većim udjelom u odnosu na 2017. godinu kada je udio kratkoročnih obaveza iznosio 55,6%.

Grafikon 52. Kretanje koeficijena zaduženosti

Izvor: FIA

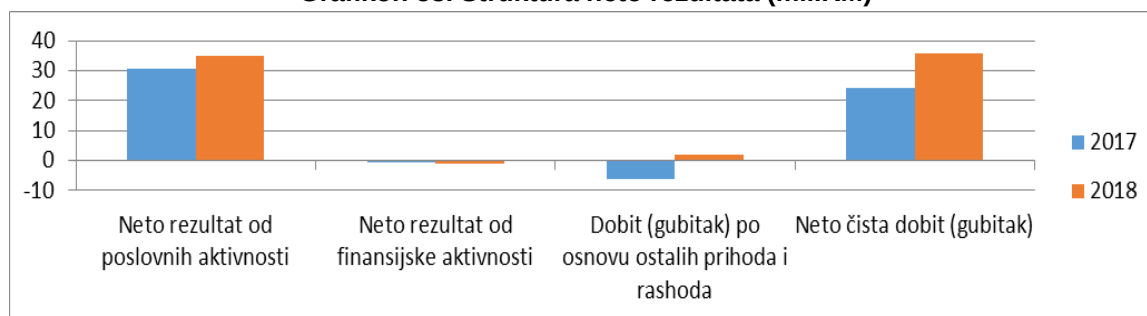
U strukturi poslovne aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva. U 2018. godini udio stalnih sredstava u ukupnoj imovini iznosio je 67,1%. Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja (118,0%), što je za 0,1 p.p. manje nego što je to bilo u 2017. godini. To znači da se jedan značajan dio kratkoročne imovine finansira dugoročnim izvorima finansiranja, što je svakako povoljno imajući u vidu duže rokove dospijeca obaveza od vremena potrebnog da se generira novčani tok od kratkoročne imovine.

3.14. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

Prema podacima FIA-e, broj pravnih lica u području administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti u 2018. godini iznosio je 887, viši je za 85 u odnosu na prethodnu godinu i u posljednjih pet godina konstantno raste. U ovom području djelatnosti zaposleno je 9.600 lica, što je za 13,1% više nego prethodne godine. Posmatrajući period 2014.-2018. godina u ovom sektoru je primjetan stalan porast broja zaposlenih.

Posmatrajući posljednjih pet godina, ovaj sektor ostvaruje pozitivne finansijske rezultate uz primjetan trend rasta. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 35,9 mil. KM, što čini 1,8% ukupne neto dobiti privrednih subjekata FBiH. U odnosu na prethodnu godinu, neto čista dobit je veća za 47,7%. Pozitivnom rezultatu u cjelosti je doprinijela dobit od poslovne djelatnosti, koja je u 2018. godini iznosila 35,1 mil. KM i viša je za 14,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 53. Struktura neto rezultata (mil.KM)

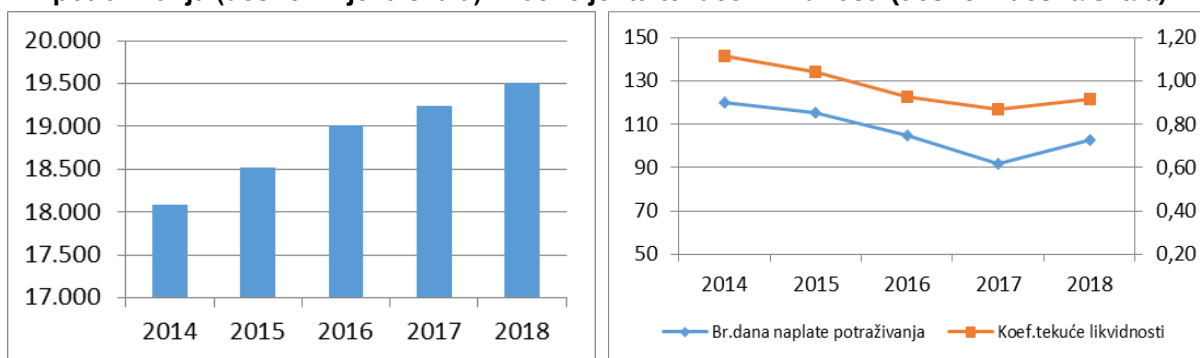
Izvor: FIA

Prihodi od izvoza su realizovani u iznosu od 37,8 mil. KM, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 2,5% i što je pokazatelj nešto slabije poslovne aktivnosti na stranim tržištima. Udio prihoda od izvoza u ukupnim prihodima ovog sektora u 2018. godini iznosio je 11,2%, za 1,9 p.p. manje u odnosu na prošlu godinu.

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom je u 2018. godini povećana za 1,4% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 19.513 KM. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosi 70,2%, što predstavlja visok udio obzirom na niske troškove rada po zaposlenom, koji u 2018. godini iznose 10.306 KM godišnje. To znači da ovaj sektor predstavlja jedan od manje produktivnih sektora u privredi FBiH.

Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, je od 2014. do 2017. godine pokazivao trend pada, da bi u 2018. godini porastao sa 0,87 na 0,91. Koeficijent likvidnosti nije na zadovoljavajućem nivou i ukazuje na to da postoji znatan broj preduzeća koji se susreću sa poteškoćama u izmirenju svojih kratkoročnih obaveza. Na likvidnost ovog područja negativno utiče i veoma dug period naplate potraživanja (103 dana), još duži u odnosu na prethodne godine posljednjeg petogodišnjeg perioda.

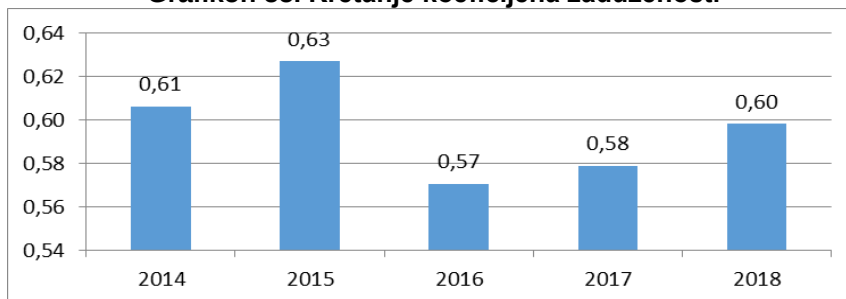
Grafikon 54. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u 2018. godini je iznosio 0,60, što znači da je 60% poslovne aktive finansirano iz obaveza, neznatno više u odnosu na prethodnu godinu (0,58). Koeficijent zaduženosti je iznad teorijski prihvatljivog iznosa od 0,5, što znači da se određen broj preduzeća susreće sa prezaduženošću. U strukturi obaveza, u 2018. godini visok udio imaju kratkoročne obaveze (73,6%), a dugoročne 26,4%, što je nepovoljniji omjer u odnosu na prethodnu godinu kada su kratkoročne obaveze učestvovala sa 73,4%. Visok udio kratkoročnih obaveza u uslovima povećane zaduženosti može dodatno otežati rješavanje problema likvidnosti kod pojedinih preduzeća ovog područja djelatnosti.

Grafikon 55. Kretanje koeficijena zaduženosti

Izvor: FIA

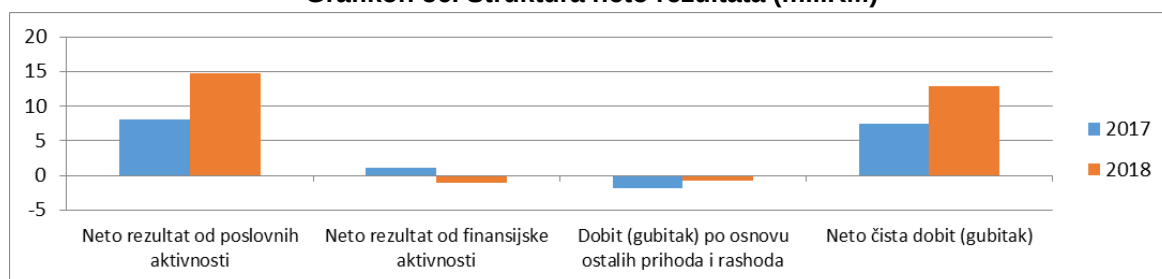
U strukturi poslovne aktive (sredstava) nešto veće učešće imaju stalna sredstva. U 2018. godini udio stalnih sredstava u ukupnoj imovini iznosio je 53,2%. Smanjen udio

stalnih sredstava utiče na njihovu pokrivenost dugoročnim izvorima finansiranja, koja u 2018. godini iznosi 103,4%, što je za 2,4 p.p. više nego u 2017. godini. Ipak, udio kratkoročnih obaveza je potrebno smanjiti, kako bi se održala povoljna dugoročna pokrivenost stalnih sredstava, odnosno poboljšala ukupna likvidnost preduzeća.

3.15. Obrazovanje

Prema podacima FIA-e, broj pravnih lica u području obrazovnih djelatnosti u 2018. godini iznosio je 372, za 32 više u odnosu na prethodnu godinu. U ovom sektoru je zaposleno 3.096 lica, što je za 105 ili 3,5% više nego prethodne godine. Posmatrajući posljednjih 5 godina, u ovom sektoru je primjetan porast broja zaposlenih.

Grafikon 56. Struktura neto rezultata (mil.KM)

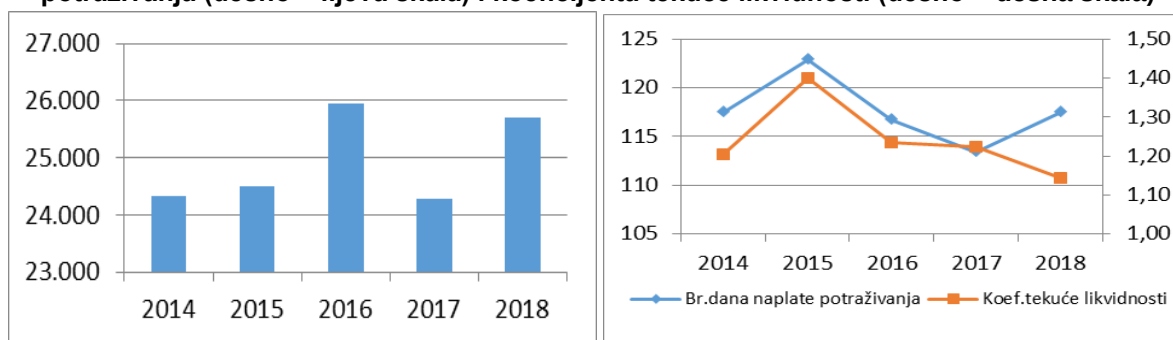
Izvor: FIA

U posmatranom periodu 2014.-2018. godina, ovaj sektor je ostvarivao pozitivne rezultate. U 2018. godini ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 12,9 mil. KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 74,1%. Pozitivnom rezultatu uglavnom je doprinijela dobit od poslovne aktivnosti, koja je u 2018. godini iznosila 14,7 mil. KM, za 81,5% više u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnih prihoda od prodaje, prihodi od izvoza su realizovani u iznosu od 9,3 mil. KM, ili 8,9% ukupnih prihoda od prodaje. U odnosu na prethodnu godinu, udio prihoda od prodaje na stranom tržištu je veći za 1,3 p.p.

Produktivnost, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, je zabilježila rast u 2018. godini za 5,9% i iznosi 25.709 KM. Troškovi rada u dodanoj vrijednosti u 2018. godini učestvuju sa 72,8%.

Koeficijent likvidnosti, mjeran odnosom tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, u 2018. godini iznosi 1,14 i niži je u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 1,22. Ovaj koeficijent nije na zadovoljavajućem nivou, što znači da se određena preduzeća ovog sektora susreću sa poteškoćama u izmirenju svojih kratkoročnih obaveza. Na likvidnost ovog sektora negativno utiče i veliki broj dana naplate potraživanja (117), što je izrazito visoko za ovo područje.

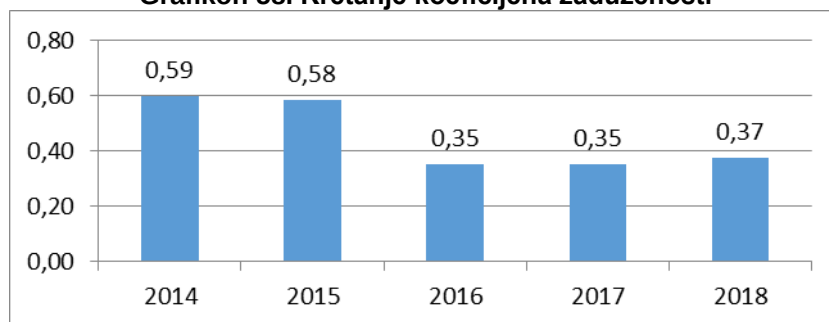
Grafikon 57. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u 2018. godini bilježi vrijednost 0,37, što je ispod prihvatljive maksimalne vrijednosti od 0,50. U odnosu na prethodne godine, ovaj koeficijent je nešto lošiji. To znači da se 37% poslovne aktive finansira iz obaveza. U strukturi obaveza, u 2018. godini kratkoročne obaveze imaju udio od 79,3%, a dugoročne 21,7%.

Grafikon 58. Kretanje koeficijena zaduženosti

Izvor: FIA

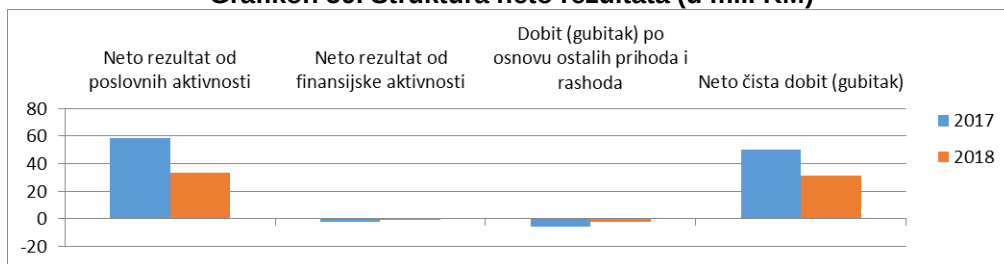
U strukturi poslovne aktive (sredstava) nešto veći udio imaju stalna sredstva. U 2018. godini udio stalnih sredstava u ukupnoj imovini iznosio je 61,6%, pri čemu stalna sredstva nisu u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja (96,1%), što je za 2 p.p. manje nego što je to bilo u 2017. godini. To znači da se jedan manji dio stalnih sredstava finansira kratkoročnim izvorima finansiranja, što je nepovoljno imajući u vidu kraće rokove dospijeca obaveza od vremena potrebnog da se generira novčani tok od stalnih sredstava.

3.16. Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite

Broj poduzeća u sektoru zdravstva je u 2018. godini povećan za 15 u odnosu na 2017. godinu i iznosi 318. Broj zaposlenih se u istoj godini povećao za 0,4% i iznosi 29.308.

Područje zdravstva i socijalnog rada, u posljednje tri godine ostvaruje dobit, za razliku od dužeg niza prethodnih godina. U 2018. godini, ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 31,2 mil. KM i za 37,6% je manja u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 59. Struktura neto rezultata (u mil. KM)

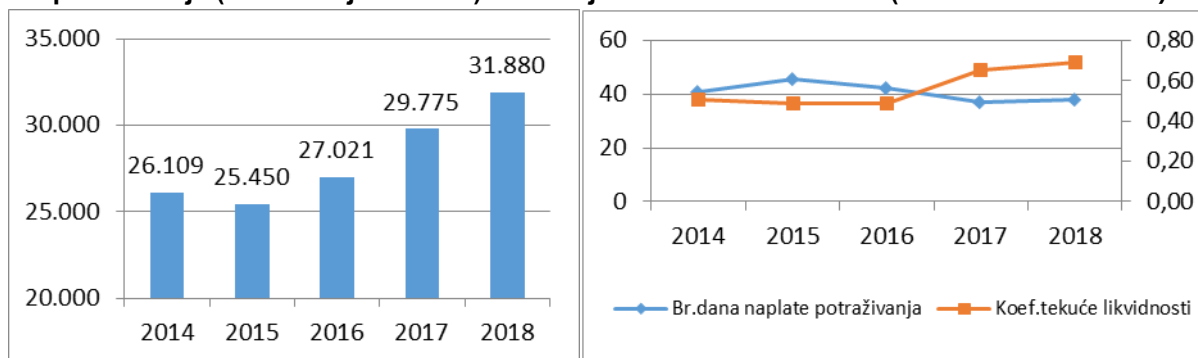
Izvor : FIA

Ovo smanjenje neto čiste dobiti rezultat je značajnog smanjenja dobiti od poslovnih aktivnosti preduzeća, koja je u 2018. godini iznosila 33,5 mil. KM, za 42,6% je niža od prethodne godine, usljed značajnijeg povećanja poslovnih rashoda.

U sektoru zdravstva i socijalnog rada ostvareno je 2,3 mil. KM prihoda od izvoza, što čini oko 0,3% prihoda od prodaje ovog sektora, sa zanemarivim udjelom u ukupnom izvozu FBiH, što je na približno jednakom ostvarenju kao prethodne godine. Ovaj sektor je, dakle, usmjeren pretežno na domaće tržište.

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, je u 2018. godini iznosila 31.880 KM, što je navise u posmatranom periodu 2014.-2018. godina. U odnosu na prethodnu godinu, viša je za 7,1%. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosio je 88,6%, i nešto je viši u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj pokazatelj iznosio 84,5%.

Grafikon 60. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

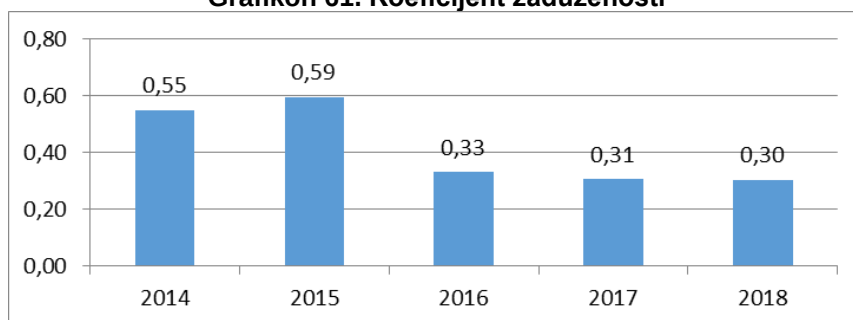
Izvor: FIA

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao odnos tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, pokazuje vrijednosti koje su daleko ispod zadovoljavajućeg nivoa od 2,0, što nam govori da se veliki dio preduzeća ovog sektora susreće sa nelikvidnošću, odnosno nesposobnošću pravovremenog plaćanja kratkoročnih obaveza. U 2018. godini koeficijent likvidnosti je iznosio 0,69 i na najvišem je nivou u posljednjih pet godina, što je pozitivan trend. S druge strane, prosječan broj naplate potraživanja je niži u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 30 dana, što pozitivno utiče na likvidnost preduzeća.

U 2018. godini koeficijent zaduženosti iznosi 0,30 i znatno je niži u odnosu na prihvatljivu granicu od 0,50 što je povoljan indikator. U strukturi obaveza, kratkoročne obaveze u ukupnim obavezama učestvuju sa 83,7% (nepovoljan odnos), a dugoročne

sa 16,3%, što je nešto lošija struktura u odnosu na 2017. godinu kada je udio kratkoročnih obaveza iznosio 82,4%. Ipak, smanjen koeficijent zaduženosti, uz viši koeficijent tekuće likvidnosti, pokazatelj je poboljšanja finansijskog potencijala preduzeća u ovom području.

Grafikon 61. Koeficijent zaduženosti

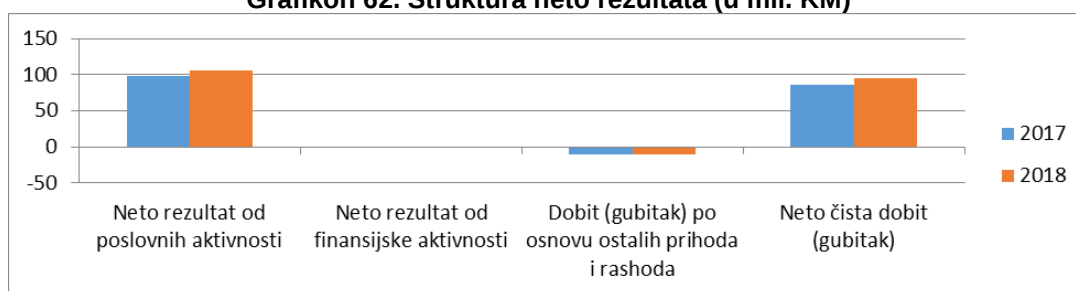
Izvor: FIA

U strukturi aktive (sredstava) dominiraju stalna sredstva. U 2018. godini udio stalnih sredstava u poslovnoj aktivi iznosi 75,2%, i u posljednjih pet godina pokazuje trend smanjenja. Pokrivenost stalnih sredstava dugoročnim izvorima se kreće ispod 100% u petogodišnjem periodu, ali je u 2018. godini najviša i iznosi 96,3%, što je pozitivna promjena, obzirom da je smanjen dio stalnih sredstava koji se finansira kratkoročnim izvorima finansiranja.

3.17. Umjetnost, zabava i rekreacija

Broj preduzeća u području umjetnosti, zabave i rekreacije koji su u 2018. godini predali svoje godišnje finansijske izvještaje, iznosio je 180, što je za 9 preduzeća više u odnosu na prethodnu godinu. Broj zaposlenih u petogodišnjem periodu pokazuje trend rasta i u 2018. godini je iznosio 6.856. U odnosu na 2017. godinu broj zaposlenih je porastao za 2,6%.

Grafikon 62. Struktura neto rezultata (u mil. KM)

Izvor : FIA

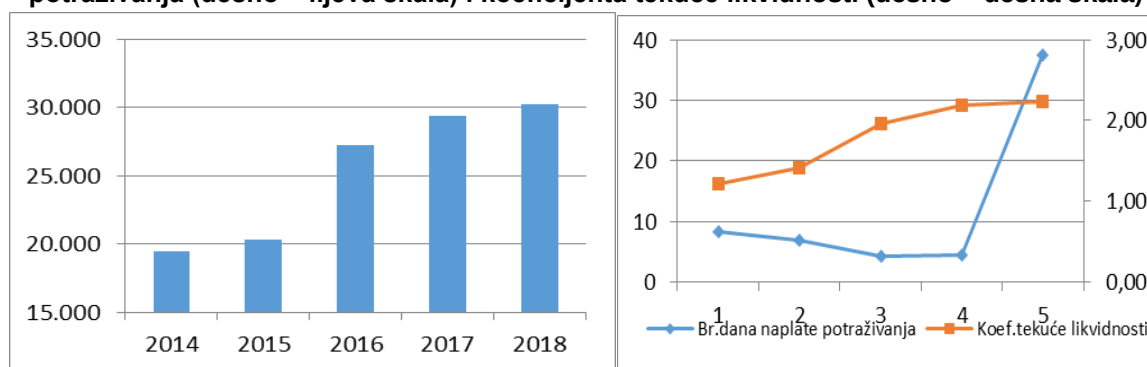
Područje umjetnosti, zabave i rekreacije ostvaruje dobit u posljednjih pet godina. U 2018. godini, ostvarena je najviša neto čista dobit u iznosu od 95,0 miliona KM i viša je za 9,5% u odnosu na prethodnu godinu. Neto čista dobit perioda uglavnom je rezultat dobiti od poslovnih aktivnosti preduzeća, koja je u 2018. godini iznosila 105,8 mil. KM i za 8,0% je viša u odnosu na 2017. godinu.

U području umjetnosti, zabave i rekreacije, od ukupnih prihoda od prodaje, prihodi od prodaje na stranom tržištu iznose 2,8%, čime se značajno povećao udio ovih prihoda u odnosu na prethodne godine.

Produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, je u 2018. godini viša za 2,8% u odnosu na prethodnu godinu. Udio troškova rada u dodanoj vrijednosti iznosio je 43,1%, i za 1 p.p. je niži u odnosu na prethodnu godinu. Ovako nizak udio troškova rada u dodanoj vrijednosti posljedica je niskih troškova rada koji u prosjeku iznose 10.539 KM po zaposlenom, za 18,8% manje u odnosu na prethodnu godinu. Iznos operativnog viška iznad troškova rada i kapitalizirane vrijednosti stalnih sredstava (amortizacije) je povećan, što je svakako pozitivan pomak u poboljšanju produktivnosti sektora.

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao odnos tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, u posmatranom periodu pokazuje trend rasta, i u 2018. godini iznosi 2,23, što je iznad graničnog praga od 2. Prosječno vrijeme naplate potraživanja ovog područja djelatnosti je znatno duže u odnosu na prethodne periode i iznosi 5 dana.

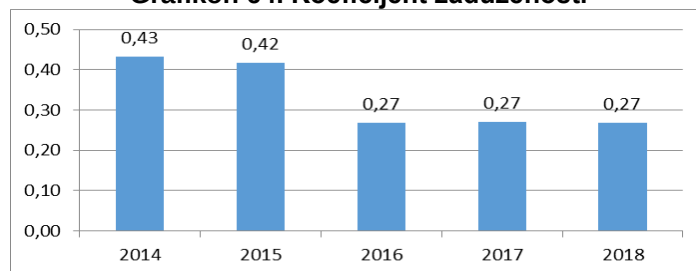
Grafikon 63. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

Izvor: FIA

Koeficijent zaduženosti u posljednje tri godine bilježi istu vrijednost i iznosi 0,27, što pokazuje da preduzeća ovog sektora uglavnom nemaju problema sa prezaduženošću. Pozitivan trend smanjenja koeficijenta zaduženosti, uz povećanje koeficijenta likvidnosti i malog broja dana naplate potraživanja, siguran je pokazatelj finansijske stabilnosti ovog područja.

U strukturi obaveza, kratkoročne obaveze u ukupnim obavezama učestvuju sa 78,1%, i struktura je nešto nepovoljnija u odnosu na 2017. godinu kada je udio kratkoročnih obaveza iznosio 77,1%. Ipak, ove promjene strukture obaveza ne bi trebale imati značajnije implikacije na finansijsku stabilnost preduzeća.

Grafikon 64. Koeficijent zaduženosti

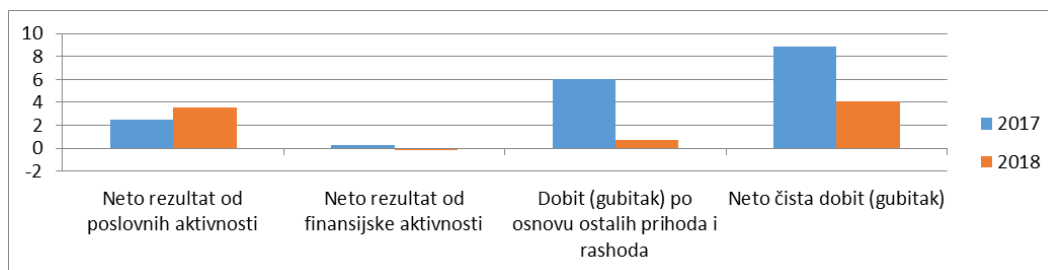
Izvor: FIA

U strukturi aktive (sredstava) u 2018. godini stalna sredstva učestvuju sa 50,9%, i ovaj udio je nešto niži u odnosu na prethodnu godinu (52,5%). U posljednjih 4 godine, udio stalnih sredstava se smanjuje. Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja i u 2018. godini ovaj pokazatelj iznosi 154,3%, što je povoljno obzirom da se veliki dio tekućih sredstava finansira dugoročnim izvorima (većim dijelom kapitalom, a manjim dugoročnim obavezama).

3.18. Ostale uslužne djelatnosti

Broj preduzeća u području ostalih uslužnih djelatnosti, koji su u 2018. godini predali svoje godišnje finansijske izvještaje, iznosio je 275, što je za 9 više nego prethodne godine. Broj zaposlenih je u 2018. godini iznosio 1.373, za 97 više u odnosu na prethodnu godinu i u posljednje 4 godine pokazuje trend rasta.

Područje ostalih uslužnih djelatnosti ostvaruje dobit u posljednjih pet godina. U 2018. godini, ostvarena je neto čista dobit u iznosu od 4,1 miliona KM i niža je za 53,9% u odnosu na prethodnu godinu. Ovakva neto čista dobit rezultat je rasta dobiti od poslovnih aktivnosti preduzeća za 41,2%, a naročito pada dobiti od ostalih prihoda i rashoda porasla za 88%.

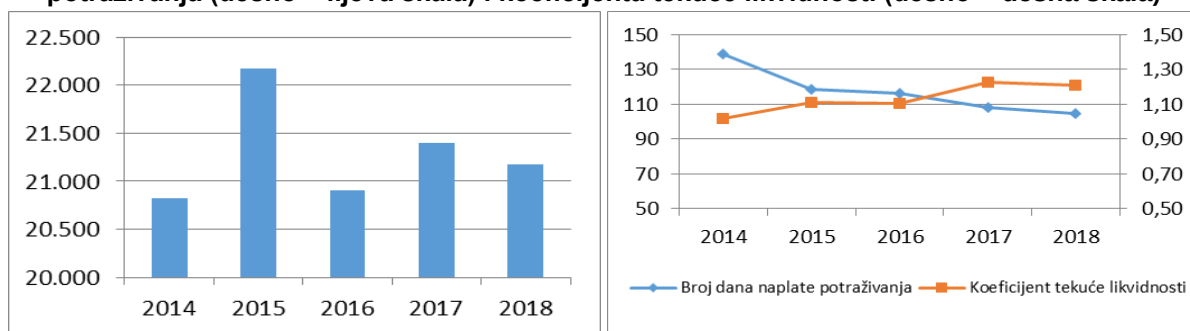
Grafikon 65. Struktura neto rezultata (u mil. KM)

Izvor : FIA

Od ukupnih prihoda od prodaje u 2018. godini, 5,5% čine prihodi od prodaje na stranom tržištu, što je za 1,6 p.p. manje u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječna produktivnost rada, mjerena dodanom vrijednošću po zaposlenom, u petogodišnjem periodu bilježi promjenjivo kretanje, i u 2018. godini iznosi 21.179 KM, što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 1,0%. Udio troškova rada u dodatnoj vrijednosti iznosio je 77,4%, i nešto je niži u odnosu na prethodnu godinu kada je ovaj pokazatelj iznosio 79,5%.

Grafikon 66. Kretanje dodane vrijednosti po zaposlenom (lijevo), broja dana naplate potraživanja (desno – lijeva skala) i koeficijenta tekuće likvidnosti (desno – desna skala)

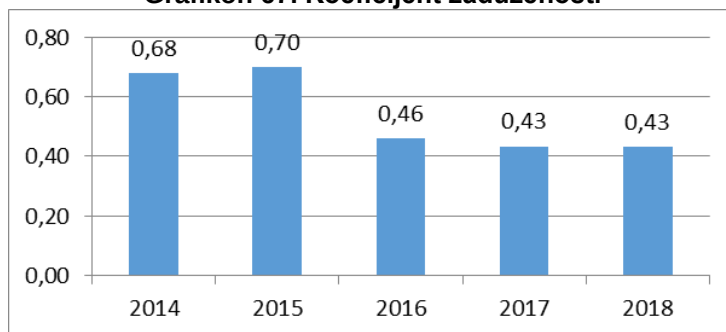
Izvor: FIA

Koeficijent tekuće likvidnosti, kao odnos tekuće imovine i kratkoročnih obaveza, je na približno istom nivou kao i prethodne godine, ali ipak još uvijek značajno ispod teorijski prihvatljive granice od 2. Imajući u vidu i veliki broj dana naplate potraživanja (104 u 2018. godini), jasno je da se veliki broj preduzeća u ovom području susreće sa problemima u održavanju tekuće likvidnosti.

Koeficijent zaduženosti u 2018. godini iznosio je 0,43, kao i prethodne godine, te je nešto ispod teorijski prihvatljivog nivoa od 0,50, što pokazuje da jedan broj preduzeća ovog sektora ima problema sa prezaduženošću.

U strukturi obaveza, kratkoročne obaveze u ukupnim obavezama učestvuju sa 79,3%, što je nešto nepovoljnija struktura u odnosu na 2017. godinu kada je udio kratkoročnih obaveza iznosio 78,7%.

Grafikon 67. Koeficijent zaduženosti

Izvor: FIA

U strukturi aktive (sredstava) stalna sredstva imaju nešto veći udio, koji u 2018. godini iznosi 55,7%, i neznatno je viši u odnosu na prethodnu godinu (55,0%). Stalna sredstva su u cijelosti pokrivena dugoročnim izvorima finansiranja (115,4%), što je povoljno obzirom da se dio tekućih sredstava finansira dugoročnim izvorima finansiranja.

ZAKLJUČAK

Podaci o pozitivnim makroekonomskim kretanjima u zemljama EU i regiona u posljednje dvije godine, pokazuju umjeren ekonomski rast, kao i u Federaciji BiH. Međutim, u poređenju sa zemljama regiona i EU, u FBiH je i dalje prisutna najniža stopa zaposlenosti i najviša stopa nezaposlenosti (2,7 puta viša od EU prosjeka).

Prema podacima FIA-e, broj preduzeća, kao i broj zaposlenih, u posljednjih pet godina bilježi porast, ali se ne može izvesti precizan zaključak da li je to povećanje posljedica osnivanja novih preduzeća ili posljedica većeg broja preduzeća koji su predali finansijske izvještaje, a da ih nisu predavali u nekoj od prethodnih godina.

Sveukupni poslovni rezultat na nivou privrede FBiH u 2018. godini je nešto slabiji u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareni ukupni prihodi su za 3,5% viši, dok je neto čista dobit preduzeća (1.965,5 mil. KM) za 2,7% niža u odnosu na 2017. godinu. Zabilježeno je i povećanje izvoza za 7,8% u odnosu na prethodnu godinu.

Međutim, u petogodišnjem periodu (2014. - 2018. godina), nisu zabilježena značajnija poboljšanja kada je u pitanju opšta likvidnost. Koeficijent tekuće likvidnosti u prosjeku na nivou FBiH u 2018. godini iznosi 1,19, i u većini sektora je i dalje izuzetno nizak, dok je broj dana naplate potraživanja i dalje vrlo visok (prosjeak na nivou FBiH je 71 dan). Sistemska nelikvidnost se negativno odražava na investicije bez kojih ne može doći do značajnijeg privrednog rasta, kreiranja novih radnih mjesta, povećanja konkurentnosti domaćih firmi, te povećanja izvoza. Tome negativno doprinose visoka porezna i administrativna opterećenja privrede, rastući javni dug, visoke kamatne stope i ograničen pristup finansiranju.

Prosječan koeficijent zaduženosti, mjerjen odnosom ukupnih obaveza i ukupne imovine, na nivou FBiH u 2018. godini iznosio je 0,45, što je nešto lošiji rezultat u odnosu na prethodnu godinu (0,42), ali i dalje blizu granice prihvatljivosti od 0,5.

Ukoliko se značajno ne poboljšaju uslovi u kojima posluju privredni subjekti, BiH/FBiH bi mogla mnogo više zaostajati za zemljama okruženja u njenom socio ekonomskom razvoju.

U cilju prevazilaženja problema privrede, stvaranja stimulativnijeg poslovnog ambijenta kao pretpostavki snažnijeg ekonomskog razvoja, predlažemo slijedeće mjere:

- Olakšati poziciju privrede smanjenjem fiskalnih i parafiskalnih nameta, sa ciljem jačanja konkurentne pozicije domaće privrede, vodeći računa da ne dođe do poremećaja u javnoj potrošnji (neutralan princip uz povećano oporezivanje imovine i potrošnje),
- Izmjene zakona o bankama, kako bi se dokinuo trenutni monopolski položaj banaka u prikupljanju štednje i proširio krug finansijskih institucija koje mogu kreditirati privredne subjekte,
- Pojednostaviti proceduru i način plaćanja poreskih obaveza (smanjiti broj naloga za plaćanje), sa ciljem smanjenja troškova poslodavaca,

- Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove, broj koraka i broj dana za osnivanje privrednih subjekata,
- Pojednostaviti proceduru, smanjiti troškove i rokove za dobijanje urbanističkih, građevinskih, energetskih i drugih dozvola, sa ciljem stimulisanja investicija,
- Unutar programa Razvojne banke obezbijediti kredite za likvidnost sa rokom otplate između 3 i 5 godina za zdrava preduzeća sa problemom nelikvidnosti, tako da se pretvaranjem kratkoročnih obaveza u dugoročne relaksira novčani tok preduzeća,
- Uspostaviti i zakonski urediti sistem multilateralne kompenzacije i cesije, kao načina međusobnog izmirivanja potraživanja po uzoru na Republiku Srpsku, Hrvatsku i Sloveniju. Ovakvo rješenje je važno jer će smanjiti unutarnji dug u FBiH,
- Donošenje Zakona o kreditnim unijama po uzoru na Hrvatsku, kako bi se omogućilo produbljivanje finansijskog tržišta, osnivanje kreditnih zadruga, povećala konkurencija na strani ponude kredita, smanjila cijena kapitala i povećao pristup finansijskim sredstvima poslovnih subjekata,
- Razvijati alternativne izvore finansiranja i sistema obezbjeđenja potrebnih kolaterala za pristup kreditima preduzećima različitog stepena razvoja (garantni fondovi, biznis anđeli¹³, fondovi rizičnog kapitala i sl.),
- Ubrzati aktivnosti na razvoju sistema osiguranja kvaliteta, te jačati saradnju, uklanjati barijere i ostvarivati standarde koji su traženi od strane EU.
- Unaprijediti zakonski okvir, kojim bi se stvorile pretpostavke za razvoj primarnog i sekundarnog tržišta kapitala, što će omogućiti svim privatnim kompanijama i kompanijama sa učešćem državnog kapitala lakše prikupljanje sredstava za njihov razvoj preko tržišta kapitala,

¹³ Biznis anđeli su uspješni poduzetnici ili iskusni voditelji preduzeća koji finansiraju start-up projekte visokog rizika na način da ulaze u vlasnički udio, i pružaju potrebnu pomoć u daljem razvoju i komercijalizaciji projekta.

DODATAK

1. Definicija indikatora i metodologija izračuna

U nastavku su opisani indikatori aktivnosti, uspješnosti i finansijske stabilnosti preduzeća koji su korišteni u Analizi poslovanja preduzeća u FBiH, sa metodologijom njihovog izračuna. Izračun svih navedenih indikatora je baziran na godišnjim finansijskim izvještajima privrednih subjekata, bilansu stanja, bilansu uspjeha, te posebnim podacima, koji su agregirani na nivou FBiH, te na nivou područja djelatnosti. Pregled indikatora je dat u slijedećoj tabeli.

Tabela: Pregled korištenih indikatora

R.br.	Indikator	Opis	Metodologija izračuna
1.	Neto dobit perioda	Neto dobit perioda predstavlja ostvareni zbirni poslovni rezultat preduzeća po područjima djelatnosti, ili ukupno za FBiH, nakon oporezivanja.	Dat je u izvještajima FIA-e
2.	Neto gubitak perioda	Neto gubitak perioda predstavlja ostvareni zbirni poslovni rezultat preduzeća po područjima djelatnosti, ili ukupno za FBiH, nakon oporezivanja.	Dat je u izvještajima FIA-e
3.	Neto čista dobit/gubitak	Neto čista dobit ili gubitak perioda predstavlja razliku između neto dobiti i neto gubitka perioda.	Ukupna neto dobit preduzeća koja su istu ostvarila umanjena za ukupan gubitak preduzeća koji su isti ostvarili, na nivou područja djelatnosti ili cijele FBiH
4.	Prosječna aktiva po zaposlenom	Prosječna aktiva po zaposlenom predstavlja indikator opremljenosti rada, odnosno sa kolikom vrijednošću prosječne aktive raspolaže jedan radnik.	Ukupna aktiva na kraju perioda – uk. aktiva na početku perioda / 2 / broj zaposlenih
5.	Efikasnost poslovanja	Predstavlja indikator koji pokazuje koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda. Poželjno je da ovaj indikator bude što veći.	Ukupni prihodi/ukupni rashodi
6.	Dodana vrijednost po zaposlenom	Ovo je indikator produktivnosti rada. Poželjno je da ovaj indikator poprima što veće vrijednosti.	Poslovni prihodi korigovani za promjenu zaliha umanjeni za troškove nabavke prodate robe, troškove materijala, troškove proizvodnih usluga, troškove rezervisanja i nematerijalne troškove/broj zaposlenih

7.	Broj dana naplate potraživanja	Predstavlja pokazatelj prosječnog vremena potrebnog da se potraživanja naplate.	Kratkoročna potraživanja/prihodi od prodaje x 365
8.	Koeficijent tekuće likvidnosti	Predstavlja indikator koji mjeri sposobnost preduzeća da izmiruju svoje dospjele kratkoročne obaveze. U pravilu, ovaj koeficijent bi trebao da ima vrijednost jednaku ili veću od 2.	Tekuća imovina/kratkoročni izvori
9.	Koeficijent obrta tekućih sredstava	Predstavlja pokazatelj koji govori o brzini cirkulisanja tekuće imovine, odnosno koliko je obrtne imovine angažovano da bi se ostvarila jedna jedinica prihoda.	Ukupni prihodi/tekuća sredstva
10.	Koeficijent zaduženosti	Ovaj indikator govori o tome koliko je imovine finansirano iz vlastitog kapitala, te koliko je imovine finansirano iz obaveza (tuđeg kapitala). Ovaj indikator, po pravilu, ne bi trebao da ima vrijednost veću od 0,5.	Ukupne obaveze/ukupna poslovna aktiva Poslovna aktiva predstavlja razliku između ukupne aktive i vanbilansne aktive.
11.	Udio kratkoročnih obaveza u ukupnoj poslovnoj pasivi	Ovaj indikator pokazuje koliki je udio kratkoročnih obaveza u ukupnim izvorima sredstava. Poželjno je da ovaj indikator pokazuje trend opadanja, ali interpretaciji ovog indikatora treba oprezno pristupiti posmatrajući i druge indikatore, poput koeficijenta likvidnosti i koeficijenta zaduženosti.	Kratkoročne obaveze / ukupna poslovna pasiva
12.	Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava	Ovaj indikator pokazuje u kojoj mjeri su stalna sredstva finansirana dugoročnim izvorima finansiranja. U pravilu bi trebalo da se što veći dio ove imovine finansira dugoročnim izvorima, obzirom na duži rok dospelje obaveza, duži vremenski period generisanja novčanog toka od stalnih sredstava, te nižu cijenu koštanja dugoročnih kredita.	Dugoročni izvori/stalna sredstva
13.	Udio prihoda od izvoza u ukupnim prihodima od prodaje	Ovaj indikator pokazuje koliko se prihoda generisalo na stranim tržištima, u odnosu na ukupne prihode. Poželjno je da ovaj omjer bude što veći.	Prihodi od prodaje na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje
14.	Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivnosti	Ovo je indikator strukture poslovne aktive, koji govori o udjelu stalnih sredstava. U zavisnosti od područja djelatnosti, ovaj indikator može poprimiti različite vrijednosti, koje se mogu ocijeniti zadovoljavajućim. Primjerice, u poljoprivredi je sasvim logičan visok udio stalnih sredstava, dok je u trgovini visok udio obrtne imovine takođe opravdan.	Stalna sredstva/poslovna aktiva

2. Pregled Tabela

Tabela 1. Broj i finansijski rezultati preduzeća u FBiH u periodu 2014. - 2018. godina

Opis	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Broj preduzeća	21.306	21.216	21.322	21.996	22.080	22.948
Broj zaposlenih	305.619	309.978	318.363	329.750	342.912	356.404
Ukupni prihodi (mil. KM)	40.586	41.812	43.007	44.392	47.887	49.554
Ukupni rashodi (mil. KM)	39.926	41.271	41.661	42.488	45.604	46.679
Neto dobit perioda (mil. KM)	1.813	1.973	2.375	2.583	2.845	2.987
Neto gubitak perioda (mil. KM)	1.297	1.597	1.216	880	826	1.022
Neto čista dobit/gubitak perioda (mil. KM)	517	376	1.159	1.703	2.019	1.965
Uk.prih./Uk.rash.	1,0165	1,0131	1,0323	1,0448	1,0501	1,0616

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 2. Struktura imovine i izvora

IMOVINA	2017		2018		Indeks 2018/2017
	Iznos	udio %	Iznos	udio %	
Stalna sredstva	39.398.928.515	61,5%	40.081.928.944	60,6%	101,7
Tekuća sredstva	21.887.091.056	34,2%	23.392.955.898	35,4%	106,9
Ostala aktiva	2.748.965.881	4,3%	2.650.420.862	4,0%	96,4
Ukupna poslovna aktiva	64.034.985.452	100,0%	66.125.305.704	100,0%	103,3
KAPITAL I OBAVEZE	2017		2018		Indeks 2018/2017
	Iznos	udio %	Iznos	udio %	
Kapital i rezerve	32.995.890.195	51,5%	33.925.973.540	51,3%	102,8
Rezervisanja	1.583.291.819	2,5%	1.652.191.247	2,5%	104,4
Dugoročne obaveze	9.347.409.110	14,6%	9.817.387.121	14,8%	105,0
Kratkoročne obaveze	18.730.368.285	29,3%	19.632.149.806	29,7%	104,8
Ostali izvori	1.378.026.043	2,2%	1.097.603.990	1,7%	79,7
Ukupni izvori	64.034.985.452	100,0%	66.125.305.704	100,0%	103,3

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 3. Pregled ostvarenog rezultata poslovanja prema veličini preduzeća prema u 2018. godini

	Mala	Srednja	Velika	Sve firme
<i>Ukupan broj preduzeća</i>	19.718	2.394	840	22.952
<i>Broj preduzeća sa ostvarenom dobiti</i>	12.960	1.967	772	15.699
<i>Udio u ukupnom broju preduzeća</i>	65,7%	82,2%	91,9%	68,4%
<i>Iznos Neto dobiti (311) - mil.KM</i>	552,3	590,2	1.844,6	2.987
<i>Broj preduzeća sa ostvarenim gubitkom</i>	5.985	414	67	6.466
<i>Udio u ukupnom broju preduzeća</i>	30,4%	17,3%	8,0%	28,2%
<i>Iznos neto gubitka (312)-mil.KM</i>	242,1	379,9	399,7	1.022
<i>Iznos Neto čiste dobiti/gubitka</i>	310,2	210,3	1.444,9	1.965
<i>Udio u ukupnoj neto čistoj dobiti</i>	15,8%	10,7%	73,5%	100,0%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 4. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području poljoprivrede

POLJOPRIVREDA (A)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	563	577	649	667	693
<i>Broj zaposlenih</i>	6.824	6.932	7.294	7.392	7.648
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-29.036	13.536	20.155	9.440	14.446
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	268	263	254	253	247
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1	1	1	1	1
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	22.276	25.118	26.446	24.268	25.966
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	18.842	18.664	18.635	18.485	19.060
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	84,58%	74,31%	70,46%	76,17%	73,40%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	90	76	75	72	76
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,04	1,02	1,01	0,98	1,01
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,23	0,24	0,19	0,19	0,21
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,93	1,91	1,97	1,83	1,64
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	13,39%	14,71%	14,87%	15,53%	16,18%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	103,02%	102,73%	102,50%	101,80%	102,43%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	11,93%	13,58%	11,50%	14,58%	12,69%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	84,06%	83,01%	83,00%	82,89%	81,36%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 5. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području rudarstva

RUDARSTVO (B)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	155	151	149	142	140
<i>Broj zaposlenih</i>	14.826	14.487	13.972	14.074	13.812
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-87.730	-102.714	-53.388	-28.466	-65.066
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	118	124	131	133	136
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	0,8822	0,8587	0,9222	0,9621	0,9129
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	24.061	23.657	27.064	27.959	27.338
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	23.252	23.975	24.135	23.794	25.058
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	96,64%	101,35%	89,18%	85,10%	91,66%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	93	91	87	78	71
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	0,66	0,60	0,58	0,56	0,56
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,53	0,54	0,52	0,52	0,55
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,39	1,33	1,38	1,39	1,33
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	41,80%	42,45%	44,86%	44,02%	47,03%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	80,64%	77,80%	75,10%	75,11%	73,12%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	7,57%	7,98%	8,10%	6,83%	7,36%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	72,16%	73,98%	73,40%	74,04%	72,08%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 6. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području prerađivačke industrije

PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA (C)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	3.577	3.539	3.667	3.643	3.726
<i>Broj zaposlenih</i>	82.176	82.212	87.672	95.422	99.845
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	155.955	395.416	473.197	495.307	438.996
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	163	164	155	147	148
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0218	1,0464	1,0532	1,0523	1,0475
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	26.010	28.033	28.566	28.568	29.405
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	15.327	15.724	15.854	15.787	16.366

<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	58,93%	56,09%	55,50%	55,26%	55,66%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	80	77	77	76	74
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,07	1,10	1,14	1,22	1,18
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,50	0,50	0,49	0,48	0,48
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,92	1,97	1,91	1,91	1,96
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	34,68%	34,63%	35,01%	33,61%	33,87%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	108,90%	112,11%	115,10%	115,36%	118,12%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	40,95%	42,62%	41,90%	44,20%	44,99%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	59,98%	58,31%	56,40%	56,25%	54,35%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 7. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području energije

ENERGIJA, PLIN, PARA I KLIMATIZACIJA (D)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	196	195	182	178	184
<i>Broj zaposlenih</i>	8.193	8.035	7.958	8.037	7.982
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-9.494	-108.949	20.490	7.751	81.155
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	648	655	658	658	668
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	0,9952	0,9498	1,0096	1,0038	1,0405
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	71.522	74.618	72.018	63.021	82.093
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	36.991	37.737	37.405	37.050	38.474
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	51,72%	50,57%	51,94%	58,79%	46,87%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	94	78	62	55	59
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	2,11	1,91	1,98	1,62	2,54
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,24	0,24	0,16	0,18	0,18
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	2,11	2,31	2,85	3,56	2,64
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	8,88%	9,82%	8,59%	9,35%	6,87%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	112,61%	111,08%	109,80%	106,61%	113,72%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	9,46%	9,22%	11,30%	1,53%	2,57%

<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	80,57%	80,85%	83,30%	85,04%	80,48%
--	--------	--------	--------	--------	--------

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 8. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području snabdijevanja vodom i upravljanja otpadom

E - VODA, OTPAD, OKOLIŠ	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	245	239	231	224	231
<i>Broj zaposlenih</i>	8.391	8.032	8.081	7.192	8.600
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-19.158	-12.305	-10.145	-1.228	4.445
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	197	204	205	227	189
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	0,9674	0,9782	0,9839	1,0014	1,0122
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	24.895	26.321	27.300	28.931	28.456
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	20.128	20.878	20.910	20.953	21.458
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	80,85%	79,32%	76,59%	72,42%	75,41%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	154	156	161	124	124
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,52	1,47	1,47	1,60	1,62
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,28	0,29	0,19	0,19	0,18
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,77	1,76	1,65	1,86	1,95
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	13,32%	12,67%	13,18%	12,57%	11,51%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	108,53%	108,01%	108,05%	107,88%	109,59%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	21,43%	19,11%	17,40%	1,77%	27,79%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	79,87%	80,86%	80,30%	81,05%	79,68%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 9. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području građevinarstva

F - GRAĐEVINARSTVO	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	1.631	1.599	1.611	1.574	1.672
<i>Broj zaposlenih</i>	20.981	21.010	21.446	21.538	21.155
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	131.698	127.670	128.267	205.613	186.617
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	228	237	232	235	253
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0665	1,0772	1,0759	1,1154	1,1198

<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	27.132	27.615	27.875	30.641	35.011
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	14.850	15.069	15.092	15.443	16.430
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	54,73%	54,57%	54,14%	50,40%	46,93%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	164	173	160	146	143
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,15	1,02	1,01	1,05	1,09
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,62	0,61	0,59	0,57	0,57
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,23	1,21	1,21	1,24	1,22
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	32,26%	33,43%	34,27%	31,74%	29,61%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	108,13%	104,05%	103,67%	104,65%	109,18%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	9,00%	10,04%	10,92%	11,63%	11,58%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	62,63%	63,96%	63,40%	64,62%	63,25%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 10. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području trgovine

TRGOVINA, POPRAVAK VOZILA (G)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	7632	7.543	7.510	7.227	7.549
<i>Broj zaposlenih</i>	71.285	76.495	78.716	81.166	84.814
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	422.240	596.531	697.929	695.803	784.981
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	188	180	178	179	177
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0254	1,0349	1,0409	1,0396	1,0410
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	29.165	29.228	29.780	30.352	31.758
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	15.973	15.372	15.495	15.497	16.098
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	54,77%	52,59%	52,03%	51,06%	50,69%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	64	64	64	58	55
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,23	1,23	1,21	1,23	1,29
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,60	0,59	0,57	0,56	0,55
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	2,65	2,59	2,55	2,56	2,65

<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	45,42%	45,48%	46,25%	45,30%	42,38%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	128,61%	129,61%	128,67%	129,98%	133,55%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	3,11%	3,75%	3,30%	3,30%	3,32%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	42,43%	42,06%	41,80%	41,76%	42,13%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 11. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području prijevoza i skladištenja

PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE (H)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	1.405	1.412	1.427	1.419	1.451
<i>Broj zaposlenih</i>	20.848	21.094	21.313	21.858	22.724
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-3.872	42.194	46.517	84.571	61.085
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	185	184	186	187	186
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0022	1,0272	1,0324	1,0524	1,0352
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	30.274	32.876	32.786	33.775	34.274
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	21.954	22.074	22.437	22.953	24.087
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	72,52%	67,14%	68,43%	67,96%	70,28%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	101	99	92	87	84
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	0,70	0,79	0,74	0,76	0,75
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,48	0,48	0,45	0,44	0,44
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	2,31	2,25	2,23	2,13	2,26
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	30,17%	28,79%	29,21%	29,79%	28,85%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	92,32%	96,81%	96,97%	97,32%	96,30%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	21,71%	23,18%	23,40%	24,69%	23,54%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	75,64%	73,56%	73,00%	72,15%	71,84%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 12. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području hotelijerstva i ugostiteljstva

HOTELIJERSTVO I UGOSTITELJSTVO (I)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	726	733	764	766	845
<i>Broj zaposlenih</i>	6.096	6.366	7.153	7.690	7.830

<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-13.289	4.252	-26.446	7.784	12.574
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	203	214	203	194	194
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	0,9523	1,0214	1,0431	1,0298	1,0482
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	15.517	17.355	18.631	19.436	20.230
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	11.754	11.734	11.949	11.999	12.604
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	75,75%	67,61%	64,14%	61,74%	62,30%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	86	86	87	84	86
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	0,83	0,86	0,80	0,59	0,56
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,50	0,49	0,45	0,42	0,45
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,04	1,15	1,26	1,89	1,93
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	21,31%	20,54%	21,78%	20,41%	20,38%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	100,92%	101,80%	100,23%	95,69%	94,45%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	2,14%	3,97%	3,20%	4,13%	4,41%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	77,96%	78,05%	78,00%	83,07%	83,84%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 13. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području informacija i komunikacija

INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE (J)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	792	814	834	851	925
<i>Broj zaposlenih</i>	13.093	13.317	13.912	14.586	15.235
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	132.323	122.457	125.228	121.007	91.270
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	197	197	192	183	175
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,1083	1,1018	1,0818	1,0900	1,0680
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	59.976	60.636	57.769	55.852	56.027
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	29.411	29.992	29.488	28.724	29.481
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	49,04%	49,46%	51,04%	51,43%	52,62%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	87	87	92	88	92
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,72	1,90	1,83	1,92	2,09

<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,29	0,30	0,25	0,25	0,27
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	2,10	1,91	1,78	1,69	1,60
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	21,80%	20,78%	21,92%	21,69%	17,56%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	111,07%	114,00%	116,50%	120,78%	128,45%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	13,23%	16,19%	16,60%	18,30%	18,91%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivni</i>	70,40%	69,48%	67,00%	64,66%	60,76%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 14. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području finansijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja

FINANSIJSKE DJELATNOSTI I (K)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	99	98	106	108	117
<i>Broj zaposlenih</i>	593	639	600	568	637
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-5.646	13.186	1.037	17.389	10.405
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	1.148	937	937	795	581
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0341	1,1824	1,0017	1,2920	1,1623
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	24.439	36.443	39.590	47.007	42.271
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	40.730	37.530	36.039	34.228	39.855
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	166,66%	102,98%	91,03%	72,81%	94,28%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	740	470	767	506	718
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	2,00	2,02	1,46	3,25	3,00
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,86	0,84	0,81	0,70	0,74
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	0,57	0,79	0,53	0,32	0,28
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	17,13%	14,21%	22,87%	13,95%	13,97%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	125,11%	119,15%	114,46%	151,82%	150,09%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	1,07%	0,46%	0,40%	0,22%	0,30%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivni</i>	66,24%	72,00%	67,40%	56,68%	56,82%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 15. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području poslovanja nekretninama

POSLOVANJE NEKRETNINAMA (L)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	395	545	724	797	870
<i>Broj zaposlenih</i>	1.658	1.884	2.408	2.341	2.539
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-370.675	-98.965	15.261	54.742	3.857
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	1.287	1.145	962	1.137	1.102
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	0,4446	0,7666	1,0469	1,2262	1,0453
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	37.798	31.965	33.289	40.773	39.599
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	20.475	20.023	19.266	18.579	18.849
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	54,17%	62,64%	57,87%	45,57%	47,60%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	586	621	410	391	359
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	0,87	0,71	0,70	0,74	0,74
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,67	0,63	0,59	0,55	0,56
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	0,93	0,82	0,56	0,34	0,34
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	17,52%	26,84%	30,05%	28,66%	30,40%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	130,57%	102,58%	97,87%	99,37%	95,52%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi prodaje</i>	2,80%	2,97%	3,80%	1,41%	1,64%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	63,17%	71,32%	71,50%	71,68%	72,23%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 16. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti

STRUČNE, NAUČNE I TEHNIČKE DJELATNOSTI (M)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	2.150	2.188	2.314	2.358	2.507
<i>Broj zaposlenih</i>	10.780	11.164	11.482	12.338	13.214
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	48.398	134.718	154.109	169.180	156.912
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	422	424	422	398	381
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0377	1,1050	1,1298	1,1328	1,1340
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	35.960	38.256	39.582	35.384	40.148
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	22.496	22.999	23.015	22.455	22.972

<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	62,56%	60,12%	58,14%	63,46%	57,22%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	123	133	136	140	146
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,38	1,39	1,45	1,71	1,58
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,36	0,37	0,34	0,35	0,37
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,25	1,21	1,12	0,99	0,95
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	20,56%	21,68%	20,47%	19,29%	19,03%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	111,23%	111,80%	113,26%	118,99%	118,04%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	48,85%	39,99%	41,80%	40,16%	37,10%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivni</i>	71,31%	69,95%	70,10%	67,63%	67,09%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 17. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području administrativnih djelatnosti

ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI (N)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	621	647	730	803	887
<i>Broj zaposlenih</i>	7.157	7.512	8.080	8.488	9.600
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	11.450	19.204	21.428	24.303	35.906
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u KM.)</i>	44.017	46.782	47.208	49.050	50.079
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0518	1,0800	1,0657	1,0894	1,1146
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	18.082	18.518	19.013	19.238	19.513
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	13.813	13.726	14.055	13.746	13.703
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	76,39%	74,12%	73,92%	71,45%	70,23%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	120	115	105	92	103
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,11	1,04	0,92	0,87	0,91
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,61	0,63	0,57	0,58	0,60
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,74	1,75	1,96	2,05	1,78
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	43,19%	43,73%	43,12%	42,49%	44,01%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	124,63%	114,40%	106,13%	101,02%	103,39%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	10,12%	10,39%	11,10%	13,05%	11,22%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivni</i>	45,58%	49,19%	53,60%	55,58%	53,22%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 18. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području obrazovanja

OBRAZOVANJE (P)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	299	313	342	340	372
<i>Broj zaposlenih</i>	2.418	2.634	2.788	2.991	3.096
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	14.073	13.188	14.629	7.432	12.939
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u KM.)</i>	66.796	64.138	62.507	59.518	60.866
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,1982	1,1816	1,1834	1,0857	1,1508
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	24.335	24.507	25.943	24.270	25.709
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	17.357	17.710	18.321	19.341	18.707
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	71,32%	72,26%	70,62%	79,69%	72,77%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	117	123	117	113	117
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,21	1,40	1,24	1,22	1,14
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,59	0,58	0,35	0,35	0,37
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,91	1,66	1,89	1,91	1,69
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	36,48%	35,82%	25,50%	25,00%	29,67%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	93,03%	98,75%	95,96%	98,06%	96,08%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	8,48%	9,51%	7,40%	7,58%	8,88%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivni</i>	68,28%	64,45%	65,40%	65,42%	61,62%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 19. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području zdravstva

DJELATNOST ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE (Q)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	294	288	295	303	318
<i>Broj zaposlenih</i>	28.194	29.449	29.257	29.189	29.308
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	-26.496	-37.263	2.834	50.038	31.240
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u KM.)</i>	49.728	49.667	51.490	50.690	50.101
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	0,9753	0,9660	1,0030	1,0461	1,0268
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	26.109	25.450	27.021	29.775	31.880
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	24.482	24.015	24.256	25.164	28.244
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	93,77%	94,36%	89,77%	84,51%	88,59%

<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	41	45	42	37	38
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	0,51	0,49	0,49	0,65	0,69
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,55	0,59	0,33	0,31	0,30
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	5,16	4,90	5,28	4,82	4,80
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	29,60%	30,48%	30,08%	27,64%	25,38%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	87,98%	88,14%	89,95%	94,48%	96,27%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	0,11%	0,07%	0,20%	0,28%	0,26%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	79,89%	78,77%	77,60%	76,48%	75,23%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 20. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području umjetnosti, zabave i rekreacije

UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA (R)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	182	182	184	171	180
<i>Broj zaposlenih</i>	5.265	5.901	6.317	6.683	6.856
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	21.309	32.233	68.560	86.769	94.988
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u KM)</i>	38.860	38.594	41.830	45.070	46.314
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0820	1,0623	1,0589	1,0692	1,3793
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	19.470	20.281	27.272	29.407	30.232
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	12.377	12.398	12.921	12.974	13.015
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	63,57%	61,13%	47,38%	44,12%	43,05%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	8	7	4	5	38
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,22	1,41	1,97	2,18	2,23
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,43	0,42	0,27	0,27	0,27
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	6,10	8,30	11,52	10,52	2,54
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	20,53%	22,99%	22,25%	21,05%	21,00%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	108,22%	114,60%	139,04%	150,03%	154,25%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	1,01%	1,83%	0,60%	0,12%	2,84%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	73,43%	67,20%	55,90%	52,45%	50,93%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR

Tabela 21. Izabrani indikatori poslovanja preduzeća u području ostalih uslužnih djelatnosti

OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI (S)	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Broj preduzeća</i>	247	252	269	266	275
<i>Broj zaposlenih</i>	1.096	1.105	1.203	1.276	1.373
<i>Neto čisti dobitak/gubitak (u hilj.)</i>	2.734	2.214	3.773	8.826	4.070
<i>Prosječna aktiva. po zaposlenom (u hilj.)</i>	103	100	91	84	76
<i>Efikasnost poslovanja preduzeća (ukupni prihodi/ukupni rashodi)</i>	1,0288	1,0377	1,0601	1,1373	1,0707
<i>Dodana vrijednost po zaposlenom</i>	20.818	22.174	20.902	21.402	21.179
<i>Troškovi rada po zaposlenom</i>	17.852	18.161	17.314	17.005	16.391
<i>Troškovi rada/dodana vrijednost</i>	85,75%	81,90%	82,83%	79,46%	77,39%
<i>Broj dana naplate potraživanja</i>	139	119	116	108	104
<i>Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća imovina/kratkoročni izvori)</i>	1,02	1,11	1,10	1,23	1,21
<i>Koeficijent zaduženosti (ukupne obaveze/ukupna imovina)</i>	0,68	0,70	0,46	0,43	0,43
<i>Koeficijent obrta tekuće imovine (ukupni prihodi/tekuća sredstva)</i>	1,49	1,50	1,66	1,53	1,56
<i>Udio kratkoročnih izvora u ukupnim izvorima</i>	42,34%	41,38%	39,14%	35,66%	34,17%
<i>Dugoročna pokrivenost stalnih sredstava</i>	107,59%	113,64%	112,59%	116,97%	115,42%
<i>Prih. od prod. na stranom tržištu/ukupni prihodi od prodaje</i>	4,61%	5,19%	5,20%	7,05%	5,54%
<i>Udio stalnih sredstava u ukupnoj poslovnoj aktivi</i>	53,56%	51,55%	54,10%	54,98%	55,70%

Izvor: FIA, obrada: FZZPR